

Vega kommune

Kommunal planstrategi 2022 – 2024

**Planprogram for
kommuneplanens samfunnsdel 2023-2034**

Innhold

1. Lovhjemmel og bakgrunn	4
2. Målsettinger med planarbeidet	5
3. Evaluering av gjeldende planstrategi og samfunnsdel	6
4. Føringer for planarbeidet i Vega kommune	6
5. Kunnskapsgrunnlag 2021	9
5.1 Grunnleggende fakta og demografi	9
5.2 Oppvekst	14
5.3 Helse og omsorg	17
5.4 Folkehelse	20
5.5 Sosialtjeneste og levekår	22
5.6 Kultur, barne- og ungdomstiltak samt kulturmiljøer	23
5.7 Kirke og andre trossamfunn	25
5.8 Boliger og utviklingen på boligmarkedet - nøkkeltall	26
5.9 Avfallsløsninger	27
5.10 Samfunnssikkerhet, beredskap samt brann og ulykkesvern	27
5.11 Klima, energi, naturmangfold og miljø	29
5.12 Vannforvaltning og vannforsyning	31
5.13 Eiendomsforvaltning	33
5.14 Landbruk	33
5.15 Plan, byggesak og miljø	35
5.16 Regnskap og kommunal økonomi	36
5.17 Areal og infrastruktur	37
5.18 Samferdsel og trafiksikkerhet	39
5.19 Næringsliv, arbeidsliv, sysselsetting og pendling	40
5.20 Attraktivitet – bosetting og næring	42
5.21 Kommunens organisasjon og tjenester	44
5.22 Interkommunalt samarbeid	44
6. Sterke sider, sårbarheter, muligheter og trusler	46
7. Forskning og erfaring om lokal samfunnsutvikling	47
8. Alternativer og særtrekk som vurderes for utvikling	49
9. Overordnet planstrategi for Vega kommune	60
10. Framtidig planverk	62
11. Planoppgaver 2022 – 2024	63
12. Forslag til visjon, mål og satsinger 2022-2033	64
13. Forslag til arealstrategi for Vega kommune	68

14.	Interessenter og metoder i medvirkningen	70
15.	Behov for utredninger for samfunnsdelen	71
16.	Framdriftsplan, milepæler og medvirkning for samfunnsdelen	72
	Vedlegg A – Utdrag fra Plan og bygningsloven	73
	Vedlegg B – Referansedokumenter	75
	Vedlegg C – Oppsummering etter politisk verksted	77
	Vedlegg D – Innspill fra KS om den handlekraftige kommunen	79

Vega Verdensarvsenter. Foto: Kathrine Sjørgård

1. Lovhjemmel og bakgrunn

Vega kommune har igangsatt planlegging med hjemmel og pålegg i Lov om planlegging og byggesaksbehandling (PBL). Lovens formål er *bærekraftig utvikling* til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner. De mest relevante bestemmelsene i PBL er gjengitt i vedlegg A. Vi skal yte tjenester og drive samfunnsutvikling, samt utøve offentlig myndighet. Kommunen skal være *effektiv, tillitsskapende og bærekraftig*, jfr. KommuneLovens §1.1.

Planstrategien klargjør hvilke planoppgaver kommunen skal prioritere, starte opp og/eller videreføre for å legge til rette for ønsket utvikling. Planlegging i Vega skal være behovsstyrt og ikke gjøres mer omfattende enn nødvendig.

Samfunnsdelen er kommunens overordnede plan og dekker samfunnsutvikling, tjenesteyting, forvaltning, myndighet, arbeidsgiver og eier av grunn og infrastruktur. Gjeldende samfunnsdels gyldighetsperiode er ute (2020). Den må derfor legges på nytt. Samfunnsplanlegging og planmessig styring innebærer at kommunestyret leder samfunnsutviklingen og kommunens organisasjon på en kunnskapsbasert, helhetlig og langsiktig måte. En kommuneplan består av samfunnsdel og arealdel. Sistnevnte skal bygge på arealstrategier i samfunnsdelen. Samfunnsdelen 2023-2034 skal utvikles som en overordnet, kortfattet og tydelig spisset plan.

Vega kombinerer planstrategi og planprogram for samfunnsdelen, jf. PBL 10-1 fjerde ledd. Hensikten med dette dokumentet er å gjøre rede for formålet med planarbeidet, tidsfrister, medvirkning, alternative utviklinger, forslag til målstruktur samt utredninger. Dokumentet omfatter også kunnskapsgrunnlaget som planverket skal bygge på.

FNs BÆREKRAFTSMÅL

FNs bærekraftsmål legges til grunn for Vegas kommunale planlegging i samsvar med Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging (Kgl. res. 14. mai 2019).

2. Målsettinger med planarbeidet

Kunnskapsgrunnlag effektmål

Kunnskapsgrunnlaget er tilstrekkelig oppdatert og dekkende for alle planformålene.

Planstrategi effektmål

Planstrategien tilfører struktur til hele planverket, og holder det smart og lite.

Planstrategien plasserer ansvar for planlegging og gir realistiske tidsfrister i samsvar med tilgjengelig kompetanse og kapasitet.

Samfunnsdelens effektmål

Planen bygger på en korrekt forståelse av de mest relevante utviklingstrekkene.

Samfunnsdelen blir en god overbygning for kommunens samlede planverk.

Visjon, målbilde, strategier og tiltak er tydelige uttrykk for kommunestyrets prioriteter.

Arealstrategiene ivaretar både næring, folkehelse, samferdsel, stedsutvikling, klima og miljø.

Samfunnsdelen fungerer som et godt grunnlag for handlingsdel og økonomiplan (HØP).

Prosessmål

Planprosessen er den viktigste arenaen for overordnede diskusjoner om fremtiden.

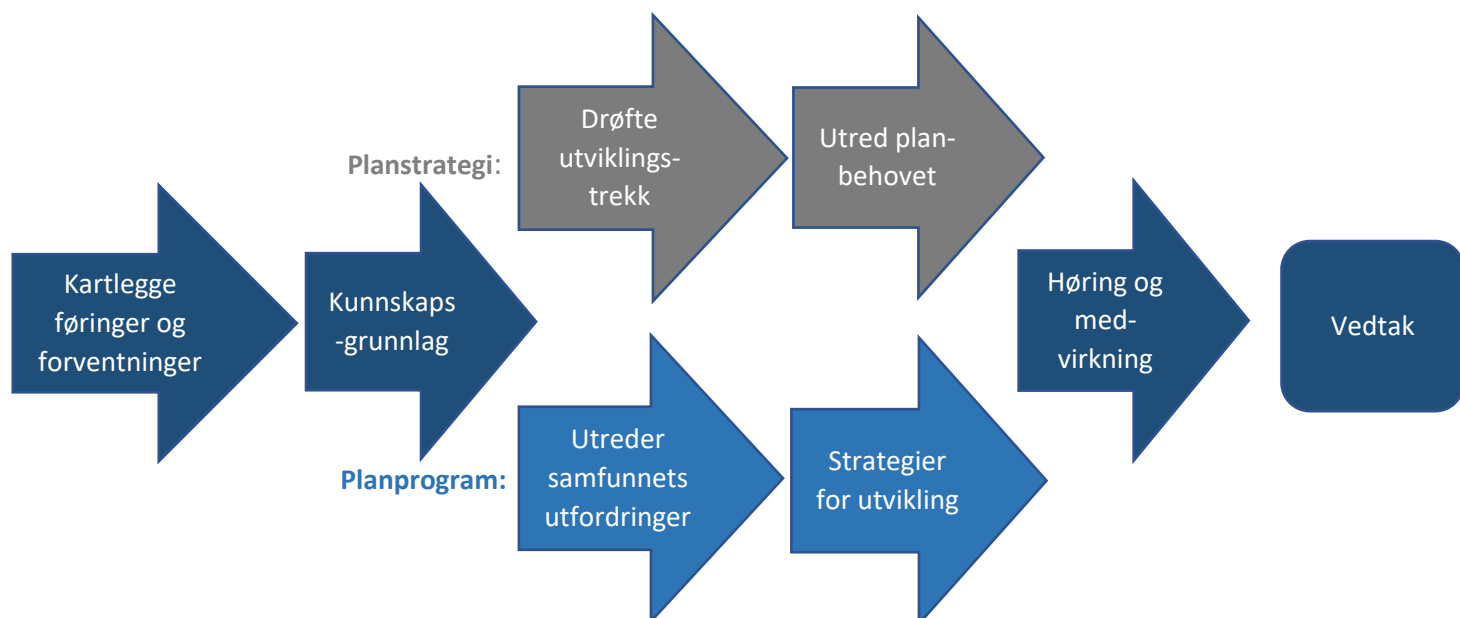
Innbyggere, næringslivet og frivilligheten er delaktige i planleggingen.

Planverket bygger på innspill fra og dialog med andre myndigheter og nabokommuner.

Kommunestyrets planvedtak er godt forankret i samfunnet, råd og utvalg, samt partier.

Prosessfigur

Figuren viser milepæler i stort prosessen fram til ferdig planprogram med planstrategi.

Kommunestyret, som planmyndighet, innledet planprosessen med et politisk verksted sammen med kommunens administrative ledelse 26. oktober 2021. Verkstedet er oppsummert i vedlegg C.

3. Evaluering av gjeldende planstrategi og samfunnsdel

Vega kommunes siste kommunale planstrategi ble vedtatt for perioden 2016-2019. Strategien er bare delvis oppfylt fordi kommunen har manglet kapasitet til å gjennomføre store deler av den. I perioden etter valg 2019 har kystsoneplanleggingen vært prioritert. Vår erfaring er at det er viktig å legge opp til en realistisk og oppnåelig planstrategi som også kan bidra til å forenkle den samlede planinnsatsen i kommunen.

Samfunnsdelen 2007-2020 og kommunedelplan (KDP) for samfunnsutvikling, næringsutvikling og bosetting 2015 – 2018 er utgått. Måloppnåelsen i planperiodene er generelt god, ikke minst gjelder dette arbeidet med å sette verdensarven på kartet.

4. Føringer for planarbeidet i Vega kommune

FNs bærekraftsmål – et politisk hovedspor i norsk, offentlig planlegging

FNs bærekraftsmål er utarbeidet med tanke på solidaritet med kommende generasjoner. Bærekraftig utvikling defineres som «utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov».

«Bærekraftig utvikling» ble først brukt i rapporten «Vår felles framtid» (Brundtland-kommisjonen, 1987). Den skulle løse fattigdoms- og miljøproblemer, og bidra til å forandre måten vi tenker om miljø- og utviklingsspørsmål.

Sammenhengen mellom de tre likeverdige bærekraftselementene.

Målenes tidshorisont er til år 2030. De oppsummeres ofte i de tre bunnlinjene «Sosiale forhold», «Miljø og klima» samt «Økonomi» som vist i figuren på forrige side.

Både de enkelte bærekraftsmålene og bunnlinjene kan bli brukt som argumentasjon både for og mot vedtatte utviklingen. Det er ikke uvanlig at bærekraftsmålene som gjelder økonomisk vekst blir stående i kontrast til miljø og sosiale forhold.

Utfyllende informasjon om FNs 17 bærekraftsmål med tilhørende 169 delmål er tilgjengelig på www.fn.no. Ved å legge bærekraftsmålene til grunn, setter Vega global utvikling på dagsorden samtidig som vi styrker den lokale bærekraften.

Konvensjonen for vern av verdens kultur- og naturarv

Økende trusler mot kultur- og naturarv førte til at FNs organisasjon for undervisning, vitenskap, kultur og kommunikasjon (UNESCO) verdensarvkonvensjon ble opprettet i 1972. Som en av få kommuner i Norge, har Vega kommune et ansvar for verdensarven Vegaøyen, som har vært på UNESCOs liste siden 2004. Begrunnelsen for Vegaøyens plass på den prestisjetunge listen er et unikt kulturlandskap som er et resultat av samspillet mellom menneske og natur over lang tid. Særlig er det lagt vekt på ærfugl- og duntradisjonen, samt kvinnenens bidrag.

FNs barnekonvensjon og Grunnlovens §§ 104 og 109. FNs barnekonvensjons artikler oppsummeres med fire, grunnleggende rettigheter (regjeringen.no):

- Barn har rett til liv og helse.
- Barn har rett til skolegang og utvikling.
- Barn har rett til omsorg og beskyttelse.
- Barn har rett til deltakelse og innflytelse.

Grunnlovens § 104 og §109 omhandler barns grunnleggende rettigheter generelt, samt grunnleggende rettigheter til utdanning. Konvensjonen og grunnlovstatusen innebærer at hensyn til barnas beste tar presedens over andre hensyn.

Vi legger til grunn at hensyn til barn, ungdommer og foreldrene deres er avgjørende også for lokalsamfunnets bærekraftige utvikling, og at planverket må ta høyde for det.

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019-2023

Følgende utfordringer legges til grunn av Regjeringen:

- Et bærekraftig velferdssamfunn.
- Et økologisk bærekraftig samfunn gjennom blant annet en offensiv klimapolitikk og forsvarlig ressursforvaltning.
- Et sosialt bærekraftig samfunn.
- Et trygt samfunn for alle.

Dette dokumentet tar hensyn til statlige og rikspolitiske retningslinjer som vist i vedlegg B.

Regionale planer og føringer

I den regionale planstrategien «Et bærekraftig Nordland - Planstrategi for samarbeid og grønn omstilling 2021-2024» legger Nordland fylkeskommune (NFK) følgende mål til grunn:

- Mål 1: Attraktive og inkluderende samfunn med gode kultur-, service- og tjenestetilbud for alle.
- Mål 2: Innovativt og bærekraftig næringsliv og industri som bidrar til grønn omstilling.
- Mål 3: Bærekraftig utvikling av miljø- og naturressurser.
- Mål 4: Effektiv, trygg og miljøvennlig infrastruktur som dekker innbyggernes, reisendes og næringslivets behov.
- Mål 5: God kvalitet i skoletilbudene og et arbeidsliv som stimulerer til kompetanseutvikling i hele karrieren.
- Mål 6: Kompetansearbeidsplasser og høyere utdannings- og forskningsmiljø som er sterke utviklingsaktører i regionalt samfunns- og næringsliv.

Andre regionale planer som ansees spesielt relevante for vår planprosess:

- Fylkesplanen 2013-2025
- Kompetanse for et arbeidsliv i endring - Kompetansestrategi for Nordland 2020-24
- Et bærekraftig og nyskapende landbruk i Nordland 2018–2030 (NFK)
- Strategi for stedsutvikling (NFK, 2015)
- Kilder til livskvalitet – Regional folkehelseplan Nordland 2018-2025 (NFK)

Interkommunalt samarbeid

Videreutvikling av interkommunalt samarbeid kan være en god strategi på områder hvor slikt samarbeid gir innbyggerne og samfunnet bedre resultater, enn om kommunen står alene. Vega er med i et høyt antall samarbeid. Vi har p.t. ikke vertskommuneansvar. Rapporten «Interkommunalt samarbeid i Nordland 2020» (NIVI Analyse for Fylkesmannen i Nordland) inneholder status og tilrådninger som vi legger til grunn for planarbeidet. Muligheter for ytterligere samarbeid er en del av vurderingene for samfunnsdelen, herunder også plansamarbeid.

Veiledning i planlegging og medvirkning

Planprosessen tar hensyn til en omfattende rekke veiledere (vedlegg B). For barn og unge er det flere aktuelle veiledere og metoder for medvirkning.

Organisering av samfunnsplanleggingen

Kommunestyret er planmyndighet og godkjenner plandokumentene. Formannskapet er planutvalg og fatter vedtak etter fullmakt fra kommunestyret. Administrasjonen ved kommundirektøren gjennomfører alle nødvendige utredninger. Administrasjonen deltar bredt og gjennomfører samtidig et ledelsesutviklingsprogram med planprosessen som læringsmotor. Medvirkning gjennomføres som et samarbeid mellom politisk ledelse og administrasjonen.

Regionalt planforum

Vi legger opp til et møte med Regionalt planforum i planperioden. Vega kommune følger den regionale planutviklingen i planperioden.

5. Kunnskapsgrunnlag 2021

Kunnskapsgrunnlaget er satt sammen av offentlig statistikk, *Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer 2018-2022* for Vega samt lokalt tilgjengelig informasjon. Vi har kontrollert offentlig statistikk mot lokale fakta så langt det lar seg gjøre. Kommunens egen oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer 2018-2022 har vært til stor hjelp.

5.1 Grunnleggende fakta og demografi

Vega er en utpreget øykommune på Helgeland i Nordland fylke, med grenser til Brønnøy, Herøy, Vevelstad og Alstahaug kommuner. De fleste innbyggerne bor på øyene Vega og Ylvingen. I tillegg bor fem personer på mindre øyer i Skogsholmen krets. Kommunen består av cirka 6 500 øyer, holmer og skjær. Høyeste fjell er Trollvasstinden 800 moh. Landarealet inkludert ferskvann er 164,79 km². Innbyggerne kalles vegværing.

Kommunens ledelse:

Ordfører: Andre Møller (Arbeiderpartiet)

Varaordfører: Hilde Sprækenhus (Arbeiderpartiet)

Kommunedirektør: Brit Skjevling

Kommunestyrets 15 representanter er fordelt med 9 fra Arbeiderpartiet, 5 fra Senterpartiet og 1 fra Rødt.

Kommunen rapporteres i KOSTRA gruppe 14 (ny gruppering fra 2020), *Kommuner med 600 til 1 999 innbyggere og lave eller middels korrigerte inntekter*.

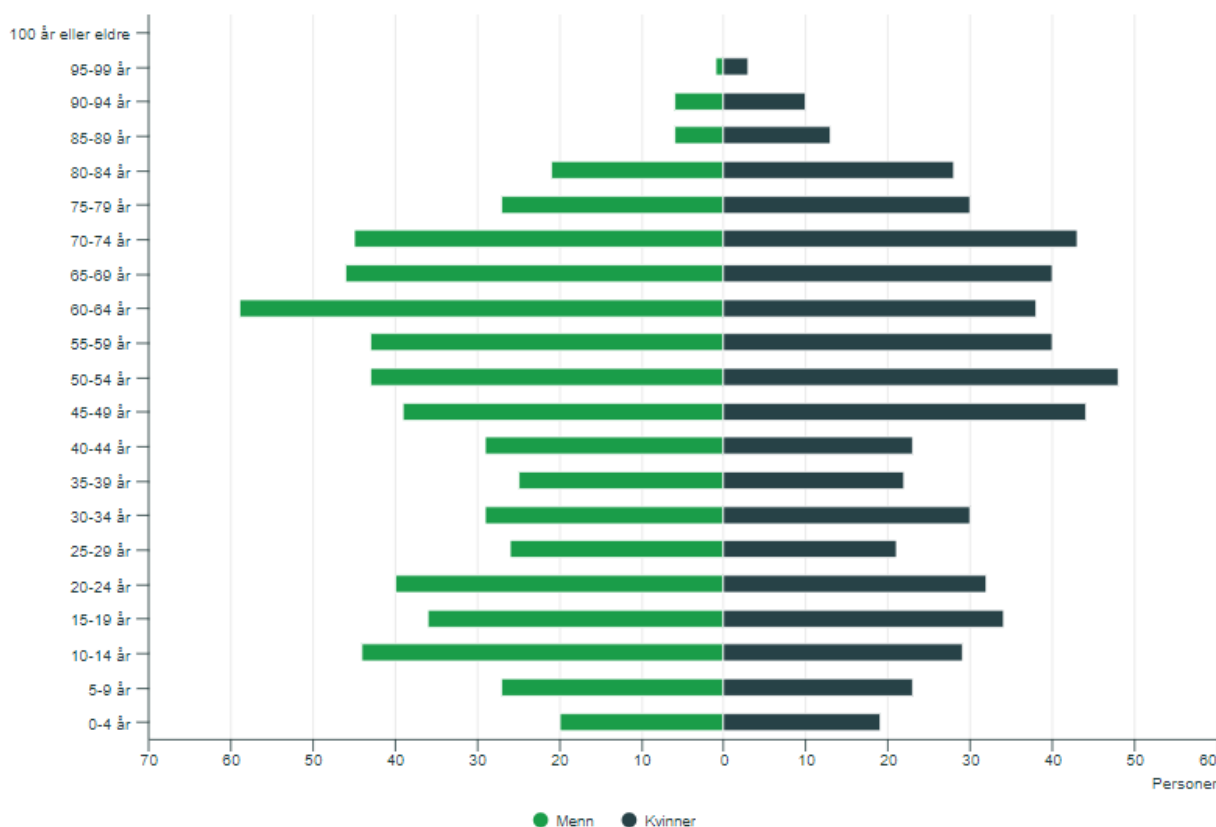
Hovedårer for samferdsel er de interne veiene på øyene, båtrute mellom Ylvingen og Rørøy (Vega), fergerute til Tjøtta og Horn, samt hurtigbåtruter til Brønnøysund og Sandnessjøen. Vi er vår egen bo- og arbeidsmarkedsregion, men utveksler mye arbeidskraft med Brønnøy.

Vega kommune er inndelt i elleve grunnkretser: Ylvingen, Igerøy, Kjul, Vika, Åsen/Marken, Gladstad, Hongset, Holand, Valla, Hysvær og Skogsholmen. Gladstad er kommunesenter og ligger geografisk sentralt i forhold til øvrige grunnkretser. Geografi og kommunikasjoner tilsier at flertallet av innbyggerne bor noenlunde nært kommunesenteret.

Tabellen under viser antall innbyggere og utvikling knyttet til grunnkretsene i kommunen.

Grunnkrets	2007	2021	Endring
18150102 Igerøy	126	73	-53
18150101 Ylvingen	40	35	-5
18150103 Kjul	68	51	-17
18150104 Vika	159	135	-14
18150105 Åsen/Marken	96	86	-10
18150106 Gladstad	325	327	2
18150107 Hongset	66	79	13
18150108 Holand	269	280	11
18150109 Valla	131	109	-22
18150110 Hysvær	1		-1
18150111 Skogsholmen	5	5	0
SUM	1286	1180	-106

Aldersfordelingen i kommunen pr 2021 (SSB). Alderskohortene er påvirket av en rekke faktorer, og i vårt tilfelle er de av svært ujevn størrelse.

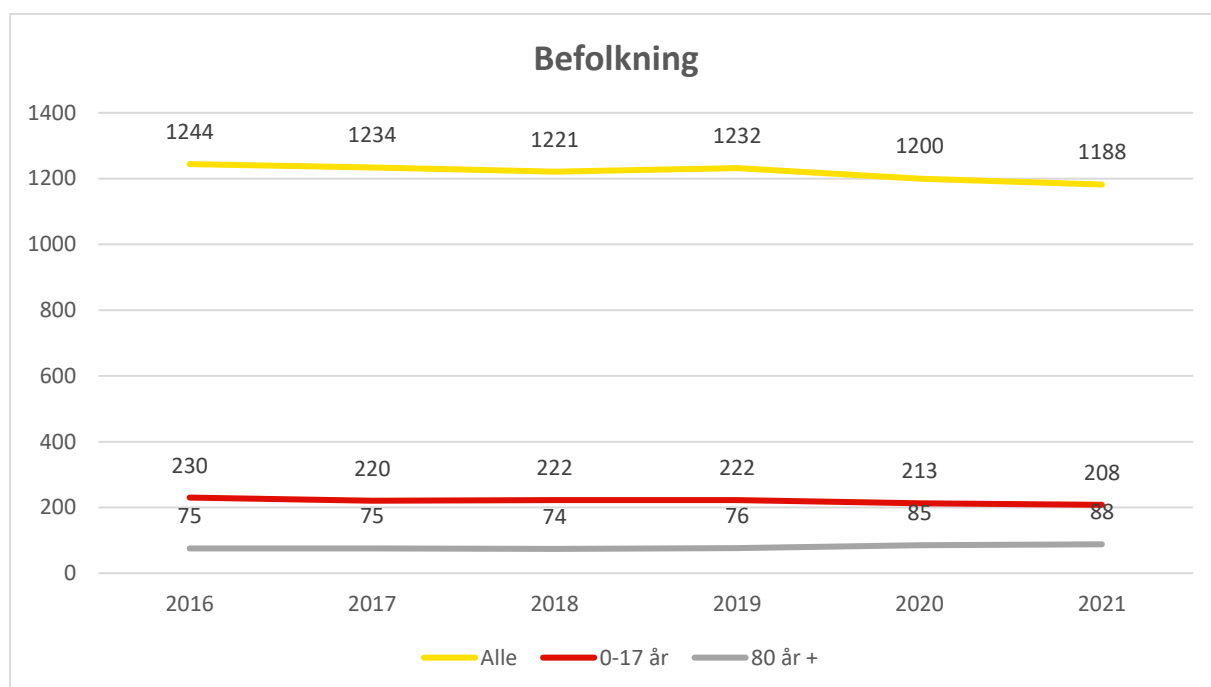

Folketallet har vært nedadgående over flere tiår, og er nå 1188 (SSB 2. kvartal 2021). Aldersfordelingen er typisk for norske distriktskommuner, med færre unge og økende gjennomsnittsalder. I perioden 2000 til 2019 har fødselsunderskuddet vært på 145 personer.

I 2020 ble det født seks barn i kommunen, mens 23 personer døde. I 2020 utgjør antall innvandrere 6,5 prosent av befolkningen, som i hovedsak kommer fra Sverige, Polen, Tyskland, Litauen, Eritrea og Somalia.

Tre personer i kommunen er registrert i samisk valgmanntall (2021 og 2019).

Grafen under viser befolkningsutviklingen fra 2016 frem til 2021. I aldersgruppe 0-17 år viser kurven en reduksjon på 22 personer siden 2016, i samme periode har aldersgruppen 80+ økt med 13 personer.

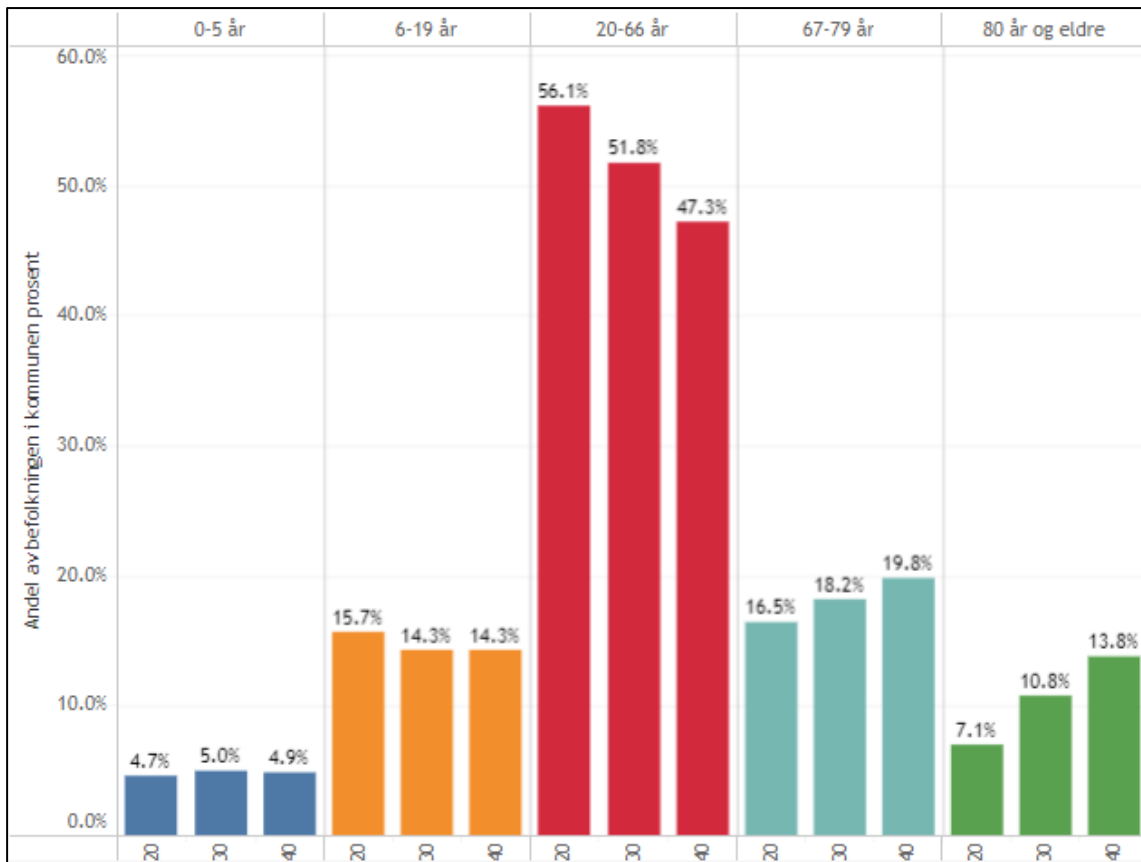
I befolkningsframskrivingenes hovedalternativ skal vi være 1 171 innbyggere i 2030, 1 132 i 2040 samt 1 085 innbyggere i år 2050. I punkt 5.20 framkommer at Telemarksforskning finner SSBs framskrivinger å være i overkant optimistiske for kommuner i Vegas sentralitetsklasse.

Forventet levealder for personer født i 2021 er 84.8 år (kvinner) og 84.1 (menn), middels alternativ i SSB framskrivinger. Dette er midt i laget, sammenlignet ned nabokommunene.

Forholdstallet mellom innbyggere i yrkesaktiv alder (20-64 år) og antall innbyggere over 65 er 1.96. Tilsvarende for landet som helhet er 3.373. Dette tallet er ventet å synke til 1.234 for Vega, og til 2.206 nasjonalt.

Figuren på neste side viser utviklingen i befolknings sammensetningen (hovedalternativet) for Vega i 2020, 2030 og 2040. Andelen i yrkesaktiv alder 20-66 år reduseres, samtidig som aldersgruppen som mottar mest omsorgstjenester (67 år og høyere) øker betydelig. Gruppen 0-19 er noenlunde stabil, men ikke stor nok til å holde innbyggertallet oppe. Denne figuren, sammenholdt med befolkningspyramiden på forrige side, har betydning for den framtidige

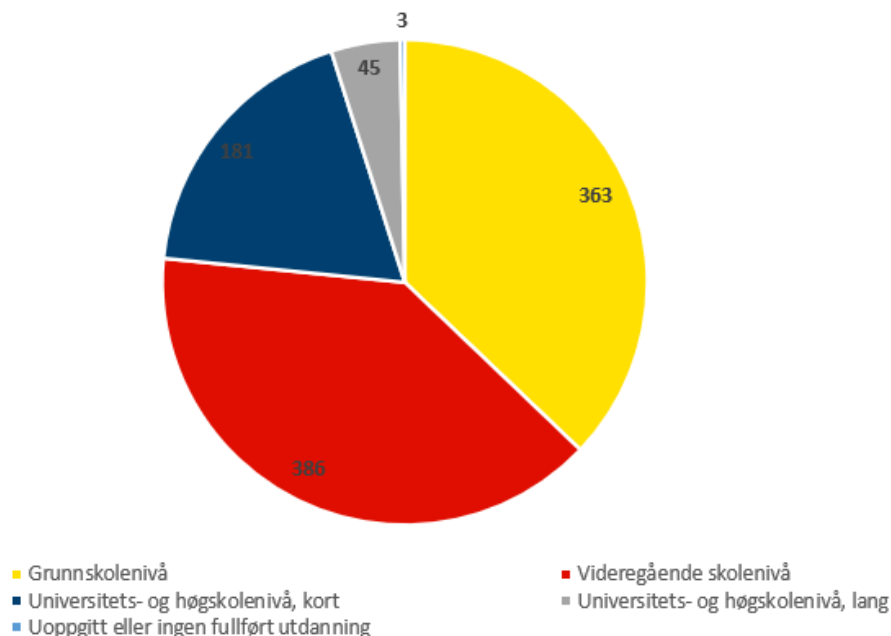
innretning av de kommunale tjenestene. Satt på spissen; flere eldre vil øke behovet for omsorgstjenester, samtidig som rekrutteringsgrunnlaget lokalt ikke øker tilsvarende. Dette er en stor utfordring som gjelder mange distriktskommuner, men også større og mer sentrale kommuner. Konkurransen om arbeidskraften kan komme til å øke betydelig.

Illustrasjonsfoto: Terje Rakke

Utdanningsnivå

Diagrammet under viser innbyggernes utdanningsnivå. 386 har utdanning på grunnskolenivå, 386 har videregående skole og 226 personer har utdanning fra universitet eller høyskole.

Tabellen nedenfor er utdanningsnivået for personer 16 år og eldre i Vega kommune sammenlignet med nasjonale tall.

Utdanningsnivå	Vega	Norge
Grunnskole	37,1 %	28,4 %
Videregående skole	39,5 %	36,9 %
Universitet og høyskole nivå, kort	18,5 %	35,3 %
Universitet og høyskolenivå, lang	4,6 %	

Vi ligger høyere enn nasjonalgjennomsnittet på grunn- og videregående skole nivåer, men er langt under det nasjonale gjennomsnittet på høyere utdanning med 23,1 % mot 35,3 %.

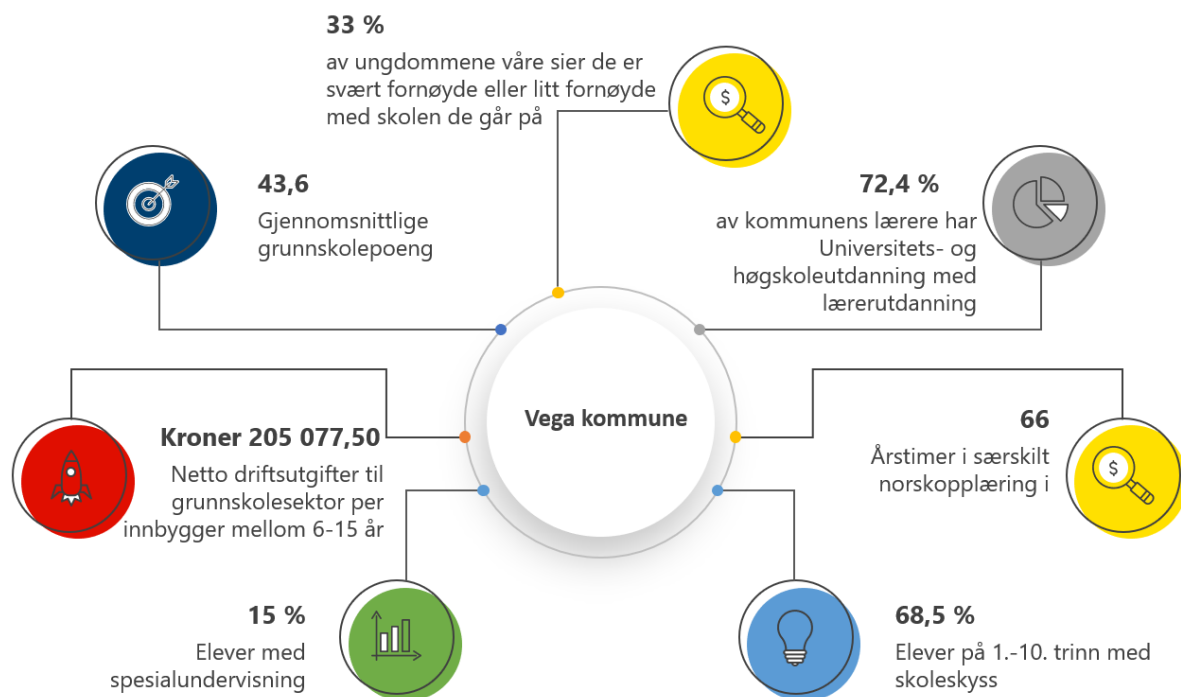
Vega kommune har hatt stor framgang med gjennomføring av VGS de siste årene. Framgangen kommer som en følge av en bevisst satsing. Statistikken omfatter også personer over 67 år, og ungdommer som ikke kan ha rukket å ta VGS.

I Kommunebarometeret 2019 ligger vi på 343 plass. I NHOs kommune-NM kommer vi i den dårligste kategorien. For bokostnader er Vega rangert, fra billigst til dyrest, som 95 av 356 i landet, og 20 av 41 i Nordland (Huseiernes Landsforbund høsten 2021). I åpenhetsbarometeret for norske kommuner, ligger vi på 14. plass i Nordland og på 207. plass i Norge. Slike indekser gir ikke alltid et fullt og helt bilde av kommunen.

5.2 Oppvekst

Hovedmål fra eksisterende planverk: Kvalitet, aktivitet og mangfold skal prege barn og ungdoms læring og utvikling og innbyggernes livsutfoldelse, ved å stimulere til sosial og fysisk aktivitet, kunst og andre kulturelle uttrykksformer. Både barnehage og skole har vært en del av den nylige avsluttede, satsingen inkluderende barnehager og skolemiljø.

Grunnskole

Nøkkeltall fra KOSTRA er brukt ovenfor, tallene for Vega kommune sammenlignes med Kostragruppe 14¹ og Nordland fylkeskommune.

Vega barne- og ungdomsskole er en fulldelt 1-10 skole med 122 elever (pr høst 2021) i varierende klassestørrelser. Skolen med SFO er omgitt av den kommunale svømmehallen, Vega barnehage og folkebiblioteket vårt. Skolen er plassert i et område med utearealer og store muligheter for friluftaktiviteter som benyttes flittig i undervisningen. Både bygg og anlegg er moderne og oppdatert (se *bilde*). Skolen har status som helsefremmende skole. En helsefremmende skole *styrker elevenes og personalets fysiske og psykiske helse gjennom fokus på skolemiljø, undervisningstilbudet og undervisnings-situasjonen, samt en systematisk forankring av det helsefremmende arbeidet (UDIR, KS, WHO m. fl.).*

¹ Kostragruppe 14 Kommuner med 600 til 1 999 innbyggere og lave eller middels frie disponible inntekter per innbygger

68,5 prosent av elevene på 1.-10. trinn får skoleskiss og 34,1 prosent av elevene i 1.-4. trinn har plass i SFO.

Elevene har tilbud om et gratis skolemåltid hver dag (unntatt under pandemien). De er mye ute på ekskursjoner både på Vega og øyene rundt, og lærer om lokal kultur og historie.

15 prosent av elevene våre får spesialundervisning. Dette er et betydelig høyere tall enn fylkesgjennomsnittet på 9,5 prosent og 8,5 prosent i kostragruppen. Vega kommune tilhører Sør-Helgeland PPT som er lokalisert i Brønnøysund.

Årstimer i særskilt norskopplæring er 66, som utgjør 0,8 prosent. Til sammenligning er antallet årstimer i kostragruppen 66,8 timer og gjennomsnittet i Nordland fylke er 54,6.

Vega kommune tilbyr et betydelig antall mindre timer til spesialundervisning sammenlignet med kostragruppen og fylket, men har et prosentvis høyere antall elever som får denne undervisningen. Kommunens lærere har høyt utdanningsnivå, 72,4 prosent har Universitets- og høgskoleutdanning med lærerutdanning. Videre ser vi en lærertetthet i ordinær undervisning som er lavere enn Kostragruppe 14 og Nordland fylke, allikevel har kommunen et høyere antall grunnskolepoeng (43,6)².

Vi har inntil nylig vært en del av oppfølgingsordning for å styrke skoletjenesten vår. Oppfølgings-ordningen er en statlig støtte til skoleiere som over tid har svake resultater på sentrale områder i opplæringen (*kilde: UDIR*). Ordningen var nyttig for Vega skole.

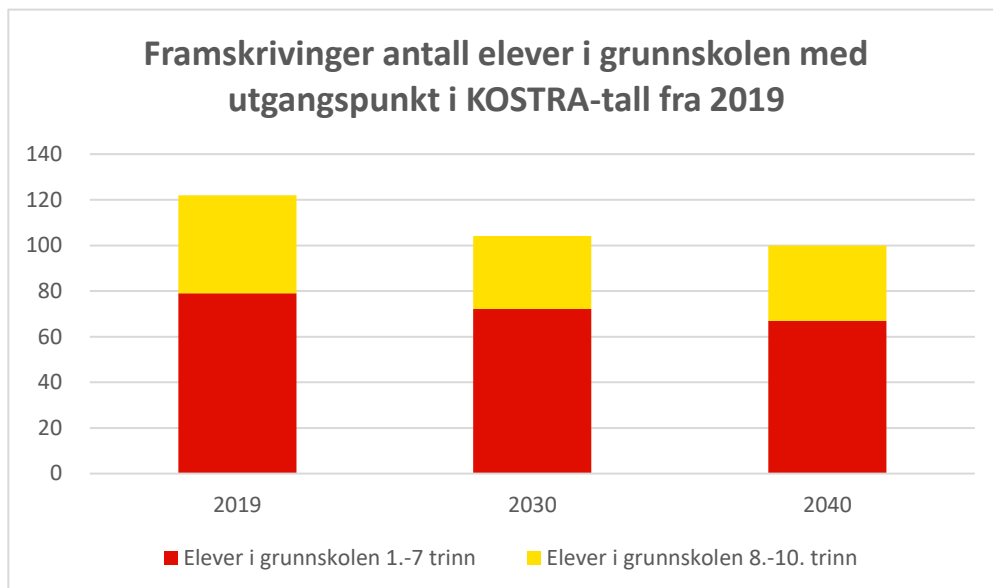
Vi har lyktes godt med integrering av elever med utenlandske foreldre.

Ungdataundersøkelsen gjennomført blant ungdomsskoleelever våren 2019 omfattet 41 elever, 24 gutter og 17 jenter, med total svarprosent på 87 prosent. Resultatene viser at det store flertallet mener at lærerne bryr seg om dem og like mange føler at de passer inn blant skolens elever. Nasjonale tall viser at andelen som trives på skolen har blitt noe lavere for hvert år siden 2012. På Vega skole viser undersøkelsen at 1/3 av ungdommene våre sier de er svært fornøyde eller litt fornøyde med skolen de går på i 2019, mot et landsgjennomsnitt på 60 prosent. Tilbake i 2017 viste tilsvarende undersøkelse at litt over halvparten av elevene trivdes mens undersøkelsen i 2013 viste at 1/3 trivdes på skolen.

Netto driftsutgifter til grunnskolesektor per innbygger mellom 6-15 år er kroner 205 077,50, her ligger vi godt over gjennomsnittet i kostragruppen på kroner 168 435,50 og fylkesgjennomsnittet på kr 134 698,90. I våre tall inngår utgiftene til bygg og anlegg som samfunnshus, noe som ikke er tilfelle med andre kommuners tall.

² Gruppetørrelse 2 gir en indikasjon på lærertetthet i ordinær undervisning, unntatt timer til spesialundervisning. Grunnskolepoeng er en samlet poengsum beregnet ut fra alle standpunkt- og eksamens karakterene på vitnemålet, og danner grunnlag for opptak til videregående skole.

Framskrivningene i figuren er en indikasjon og viser at antall elever på henholdsvis 1.-7 trinn og 8.-10 trinn reduseres med et 20-talls elever mot 2030 og 2040³. Det er knyttet betydelig usikkerhet til slike framskrivninger.

Barnehage

Barnehagen er i umiddelbar nærhet av lysløype, fotballbaner, svømmehall mm. og er samlokalisert i samme bygg som skolen. Nærheten til naturen gir barna muligheten til å få utfolde skaperglede, undring og utforskertrang og samtidig lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Leke- og oppholdsareal per barn er 10,5 m² mot det nasjonale gjennomsnittet på 5,2 m².

Barnehages visjon er «læring, trygghet og glede – vi er alle til stede». Per 2021 har Vega barnehage 41 barn fordelt på fire avdelinger, avdeling Rødkløver - 6 barn i alderen 1 - 2 år, avdeling Tusenfryd - 9 barn i alderen 2 - 3 år, avdeling Prestekrage - 9 barn i alderen 2 - 3 år og avdeling Blåkløkke - 17 barn i alderen 4 - 5 år. Barnehagen vår har status som helsefremmende barnehage.

Vi er i en utvikling med flere små barnekull. Kullet fra 2018 telte 12 barn, i perioden 2019 til 2020 har antallet variert mellom 6 og 9 barn, kullet så langt i 2021/2022 er på 5 barn. Noen barn har behov for spesialundervisning, hjelp til språk, hørsel/synshemming adferd m.v.

Barnehagen vår oppfyller pedagognormen. Grunnbemanningen er bedre enn nasjonalt gjennomsnitt. Vi har færre barn pr ansatt (5,2) enn nasjonalt (5,7). Leke- og oppholdsareal er 10,5 m², mot nasjonalt gjennomsnitt 5,8 m².

Kollegiet består av 5 pedagogiske ledere samt 6 fagarbeidere /assistenter i ulike stillingsprosenter. Barnehagen har flere læringer, og tar inn elever fra videregående skole som får opplæring og erfaring innenfor barne- og ungdomsfaget. Barnehagefakta viser en foreldretilfredshet i barnehagen vår på 4,2 av 5 som mulig beste resultat. Svarprosenten var på 48 prosent og viser til barnehagens snittscore for spørsmålet «*Totalt sett, hvor fornøyd eller misfornøyd er du med din barnehage?*». Nasjonalt gjennomsnitt er 4,5.

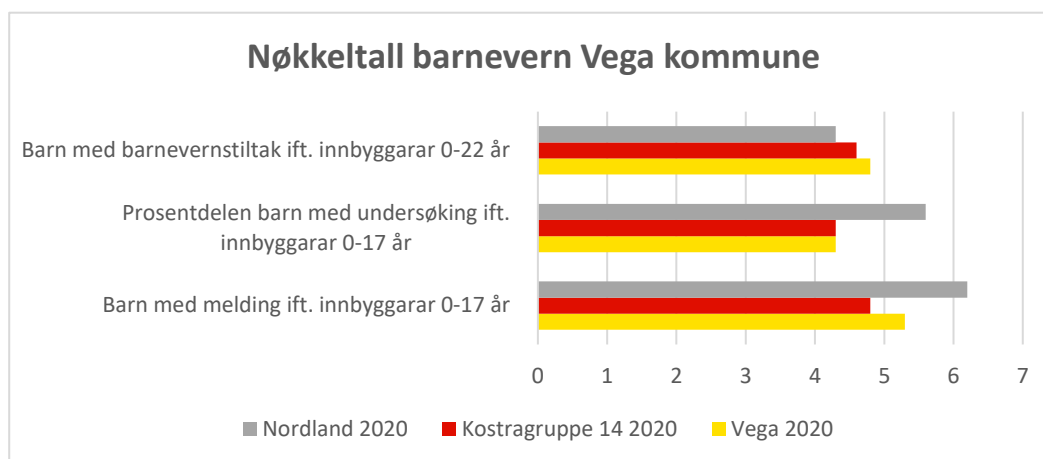
Vi bruker et noe høyere beløp per barn (200 976 kroner) enn kostragruppen (189 007 kroner) og Nordland fylkeskommune (174 075 kroner)⁴.

³ Regerjeringen.no: <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunedata/tjenestebehov2/id2507961/>

⁴ Nøkkeltallet sier noe om hvor mye kommunen bruker på den enkelte tjenesten opp mot andre tjenester.

Barnevern

Vega kommune er en del av barneverntjenesten Sør-Helgeland. Barnevernets hovedoppgave er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, samt å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår⁵. Barnevernstjenesten har akuttberedskapstelefon som er åpen hele året utenom ordinær arbeidstid. Denne tjenesten skal bidra til å sikre og beskytte barn og unge som befinner seg i en kritisk situasjon utenfor vanlig kontortid.

2020-tall viser en prosentvis andel av innbyggere i alderen 0-22 år med barneverntiltak på 4,8 prosent, dette er noe høyere enn sammenligningstallene. Tallet på barn i alderen 0-17 år med undersøking i løpet av året har en prosentandel på 4,3, det samme som Kostragruppe 14, her er Nordlandfylkeskommune oppe i 5,3 prosent. Barn i alderen 0-17 år knyttet til bekymringsmelding i Vega kommune er på 5,3 prosent, gjennomsnittet i Nordland fylke er på 6,3 prosent og i Kostragruppe 14 på 4,8 prosent.

Netto driftsutgifter til barnevernstjenester pr innbygger 0-22 år i 2020 NOK 15 454, som er høyt sammenlignet med kostragruppen (NOK 8 609) og nasjonalt (NOK 8 059). Våre tall er høye, men betydelig forbedret de siste årene.

Kommunen er i en oppstartsfase med den nye barnevernsreformen, i nært samarbeid med barnevernstjenesten i Sør-Helgeland. Økonomiske konsekvenser av reformen følges opp.

5.3 Helse og omsorg

Kommunens nåværende hovedmål innen helse og omsorg er å:

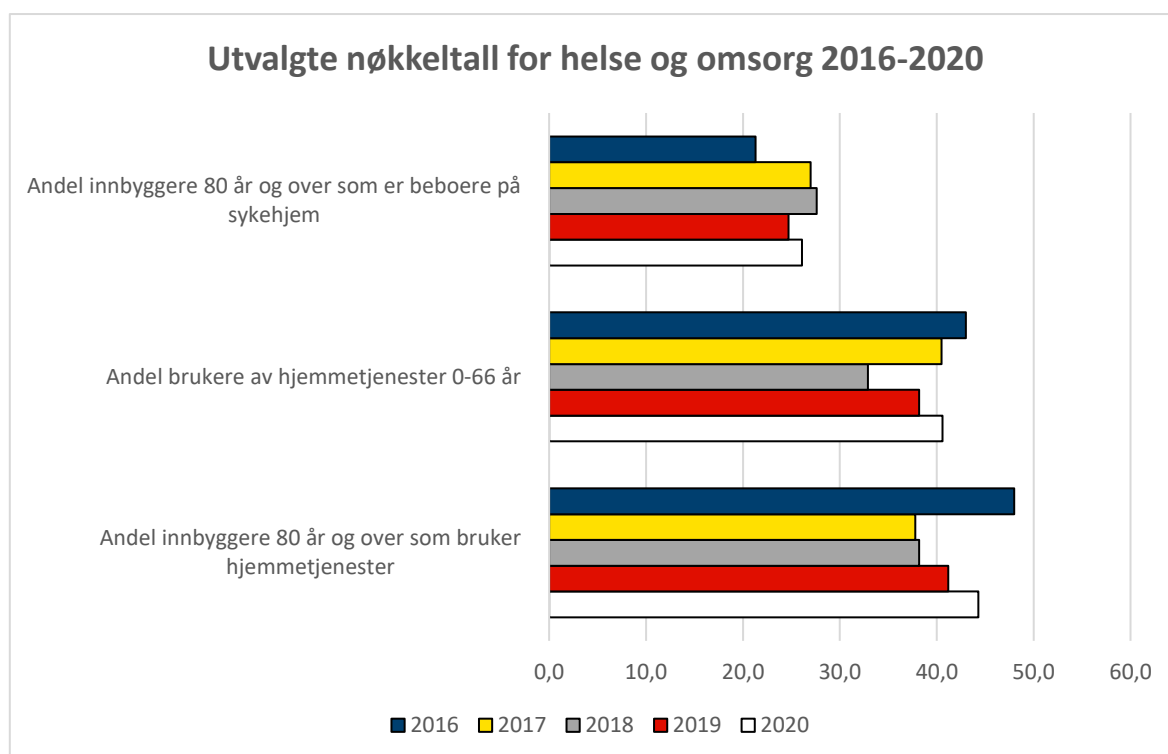
- ivareta innbyggernes verdighet og trygghet
- vektlegge forebyggende tiltak og tverrfaglige samarbeid
- organisere rasjonelt slik at mest mulig av tilgjengelige midler nyttes til direkte brukerbistand

Figuren på neste side viser utviklingen av andelen brukere av sykehjemsplasser og hjemmetjenesten fra 2016 til 2020. Antall beboere på sykehjem over 80 år har variert fra

⁵ <https://www.vega.kommune.no/tjenester/barnehage-skole-og-familie/familie/barnevern/>

21,3 prosent i 2016, til den høyeste prosentandelen i 2018 på 27,6 prosent og ned til 26,1 prosent i 2020.

Andel brukere av hjemmetjenesten i alderen 0-66 år var på sitt høyeste i 2016 med 43 prosent, i 2020 viser statistikken 40,6 prosent. Også i kategorien andel innbyggere over 80 som bruker hjemmetjenesten var toppåret 2016 for så å synke i perioden 2017-2019 og opp til 44,3 prosent i 2020. Utgifter per oppholdsdøgn på institusjoner på NOK 2 369 er redusert fra NOK 2 895 i 2016.

Den demografiske utviklingen vil bidra til store utfordringer for helse- og omsorgssektoren. Befolkningsframskrivingene viser at aldersgruppen som mottar mest omsorgstjenester (67 år og høyere) øker betydelig. Dette, i kombinasjon med utfordringer knyttet til rekruttering av helsepersonell, vil kreve nytenkning, eksempelvis bruk av velferdsteknologi.

Velferdsteknologiske løsninger kan bli viktige, både i det helsefremmende arbeidet og som et av flere verktøy for å forebygge fall, ensomhet og kognitiv svikt⁶.

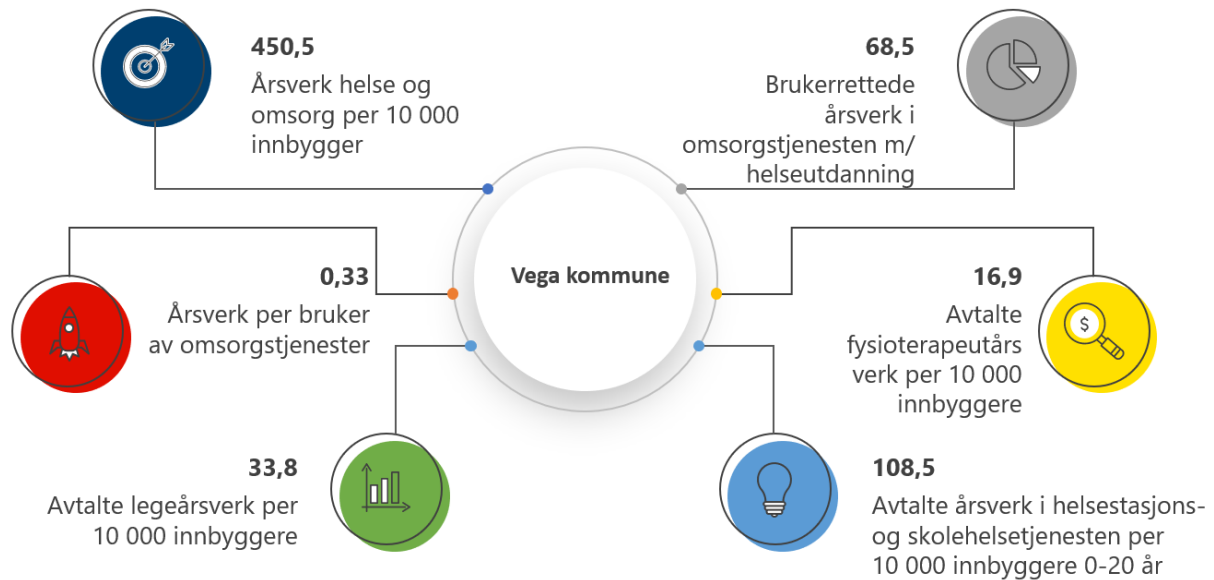
Legekontor, helsesykepleier, omsorgsboliger, alders- og sykehjem og hjemmebaserte tjenester er samlokalisert. Vega syke- og aldershjem består av sykeavdeling, avdeling for personer med hukommelsessvikt og en aldersavdeling. Hjemmebaserte tjenester er et samlebegrep for hjemmehjelp og hjemmesykepleie⁷. Vi har også eget kjøkken og vaskeri.

Helsestasjonen er ansvarlig for svangerskap (jordmortjenesten), barn fra 0 til 5 år og helsetjenesten i skolen for barn fra 6 til 15 år. Grunnbemanningen består av helsesykepleier, lege, jordmor og fysioterapeuter. Vi har to fulle driftstilskudd til fysioterapi, som et ledd i bevisst satsing fra vår side. Helsestasjonen samarbeider med BUP, barnehageansatte,

⁶ Fagrapport om implementering av velferdsteknologi i de kommunale helse- og omsorgstjenestene 2013-2030

⁷ <https://www.vega.kommune.no/tjenester/helse-og-omsorg/>

familieaterapeuter, barnevern, koordinerende enhet og pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) etter behov. Figuren på under viser antall årsverk knyttet til funksjoner i helse- og omsorg.

Vi deltar i satsingen *Leve hele livet*. *Leve hele livet* er en kvalitetsreform for eldre som handler om omfattende tiltak, som å skape mer sammenhengende tjenester⁸. Satsingen omfatter blant annet forebygging av fall, hverdagsmestring, aktivitets- og treningsgrupper.

Vi har noen ansatte i deltidsstillinger, men i hovedsak dreier det seg om frivillig deltid.

Utgifter for kommunale helse- og omsorgstjenester per innbygger er på NOK 40 221, en reduksjon fra 2019, noe under kostragruppens nivå, men over fylkets på NOK 35 773 og landsbasis på NOK 29 271.

Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP) Brønnøysund er en avdeling under Helgelandssykehuset HF og dekker kommunene Sømna, Vevelstad, Bindal, Brønnøy og Vega.

Voksenpsykiatrisk poliklinikk (VOP) Brønnøysund tilbyr spesialisthelsetjenester innen rus- og psykisk helsevern til personer over 18 år. Vårt opptaksområde er de fem kommunene på Sør-Helgeland; Bindal, Sømna, Vevelstad, Vega og Brønnøy. Akutt hjelp ved alvorlige kriser gis av ambulansetjeneste (AAT Brønnøysund). Kilde: Helgelandssykehuset.no.

⁸ https://www.regjeringen.no/contentassets/291a619d04ff4879980e741be661041e/leve-hele-livet_enkelt sider_uufil.pdf

5.4 Folkehelse

God folkehelse er en vesentlig faktor i et sosialt bærekraftige lokalsamfunn. Vega kommune har utarbeidet oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer (2019), som ligger til grunn for et systematisk utviklingsarbeid.

Vi fremmer god helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidrar til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, bidrar til utjevning av sosiale helseforskjeller og bidrar til å beskytte befolkningen mot faktorer som kan ha negativ innvirkning på helsen. Videre fremmer vi folkehelse innen de oppgaver og med de virkemidler kommunen er tillagt, herunder ved lokal utvikling og planlegging, forvaltning og tjenesteyting.

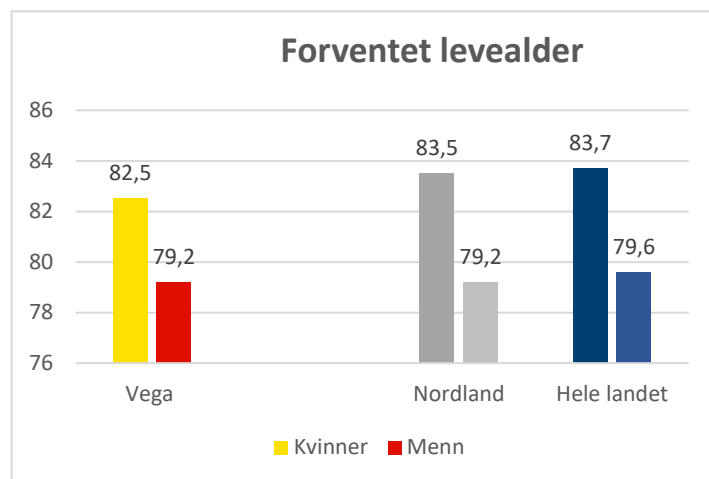
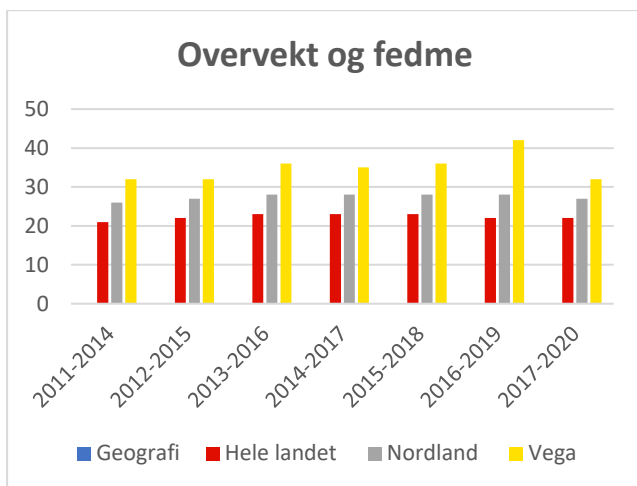
Vi skal medvirke til at helsemessige hensyn blir ivaretatt av andre myndigheter og virksomheter. Medvirkning skal skje blant annet gjennom råd, uttalelser, samarbeid og deltagelse i planlegging. Kommunen legger til rette for samarbeid med frivillig sektor.

Kommunene Brønnøy, Sømna og Vega kommune har inngått samarbeidsavtale med KoRus-Nord om gjennomføring av opplæringsprogrammet *Tidlig inn*. *Tidlig inn* er opplæring i bruk av kartleggingsverktøy og samtalemotodikk i møte med gravide og småbarnsforeldre på områdene psykisk helse, rusmidler og vold i nære relasjoner.

Med Frisklivssentralen Vega er det etablert fysisk aktivitet som et av helsetilbudene i kommunen. Frisklivssentralen er et samarbeid med Vega Helsehus AS og folkehelsekoordinatoren. Fra januar 2021 har deltakere ved sentralen fått *Bra mat kurs* i regi av klinisk ernæringsfysiolog, samt individuell oppfølging for kostholdsendring. Tilbakemeldingene var positive og flere har nådd sine mål om vektnedgang.

Helsetilstanden med hensyn til overvekt i kommunen vår er som grafen under viser. Vi ligger prosentvis høyere enn fylket og landet ellers. Kroppsmasseindeks (KMI) ved sesjonsalder er målt til 34,8, mot fylkets 27,9 og 22,7 på landsbasis (*kilde Nordland fylkeskommune, kunnskapsgrunnlag*). Videre viser statistikk at vi har en lavere forventet levealder enn fylket og landsgjennomsnittet (se grafer under). Vi opplever økt antall henvisninger til fysioterapeut på grunn av overvekt hos barn, og observerer barn som ikke klarer å følge med i lek på grunn av overvekt. Det er satt i gang aktivitetstiltak på fritiden. I samarbeid med helsestasjon tilbyr vi familieveiledning på kosthold for barn med overvekt/fedme. Vi har i tillegg klinisk ernæringsfysiolog på Vega - Helgeland Ernæring.

Det er utviklet en aktivitetsløype med øvelser rundt i lysløypa som alle kan benytte. *Sykle til jobben* konkurransen for kommunalt ansatte har vært gjennomført i perioden 1. juni - 1. oktober 2021.

Folkehelseprofilen 2021 (FHI) konkluderer med at kommunene kan legge til rette for mer fysisk aktivitet. Folkehelsekoordinatoren har utarbeidet et utkast til folkehelsearbeid som nytt hovedsatsingsområde.

Ungdom

Ungdata 2019 for Vega ble gjennomført med 41 respondenter, 24 gutter og 17 jenter i figuren under ser vi et utdrag av resultatene fra undersøkelsen. Våre unge:

bruker mer tid på lekser enn gjennomsnittet i Norge, 83 prosent tror de vil fullføre videregående utdanning

bruker mer tid foran skjerm enn landsgjennomsnittet

24 prosent tror de vil ta høyere utdanning, 61 prosent vet ikke, og 15 prosent tror ikke de vil ta høyere utdanning

er i mindre grad med i organiserte fritidsaktiviteter etter fylte 10 år enn det landsgjennomsnittet er, de trener også mindre

88 prosent har aldri eller nesten aldri blitt mobbet 8 prosent sier de mobbes minst hver 14. dag

80 prosent har aldri røykt og ingen røyker ukentlig eller daglig 80 prosent har aldri vært beruset, 12 prosent har vært beruset 2 ganger eller mer, ingen har brukt hasj eller marihuana

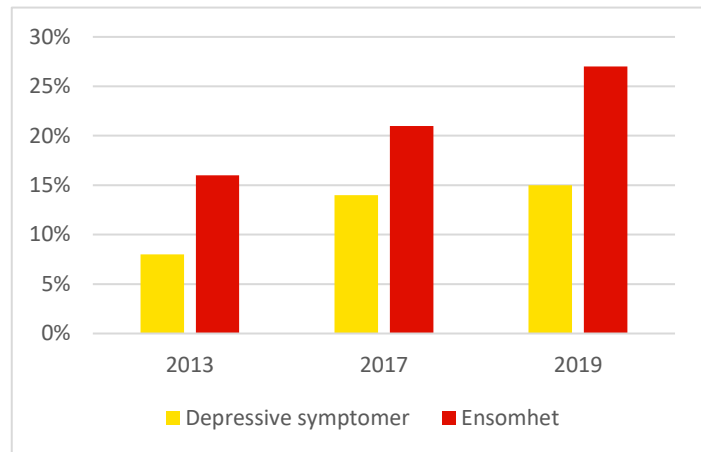
27 prosent sier de er ganske mye plaget av ensomhet

8 prosent av guttene og 24 prosent av jentene sier de er plaget av depressive symptomer

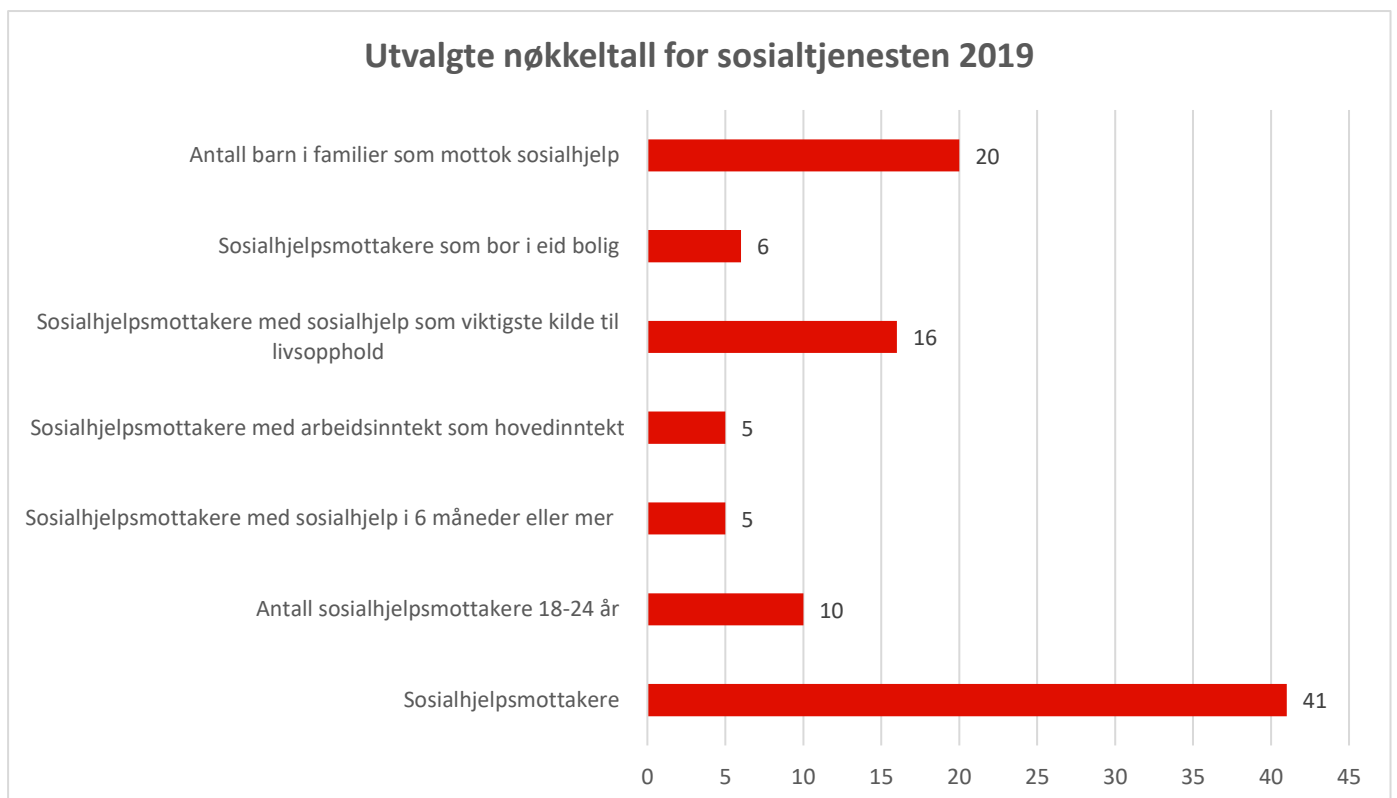
Ungdomstiden byr på store omveltninger – både kroppslig og mentalt. Ungdommene møter mange og nye krav og forventninger. Mange sliter psykisk i perioder. Depresjons- og angstsymptomer er de vanligste plagene blant ungdom. Jenter er mer plaget og oppsøker

oftere hjelp enn gutter. De fleste plagene er forbigående, men vi ser en økning i andelen unge som rapporterer om lettere psykiske helseplager. Forskning gir ingen klare svar på denne økningen, men peker på at økt individualisering i samfunnet og et sterkere prestasjonspress i for eksempel skolen, har bidratt til denne utviklingen. Andre mener at økningen kan skyldes større åpenhet og oppmerksomhet om denne typen plager. Konflikter i hjemmet og liten grad av sosial støtte øker risikoen for slike plager. Flere undersøkelser viser også en klar sammenheng mellom mobbing og dårlig psykisk helse (*Ungdata Vega*).

Kommuneoverlegen har registrert en økning av unge med psykiske lidelser. Men, dette kan også et midlertidig fravær av helsepsykepleier, og at ressurser har vært disponert til håndtering av pandemi.

5.5 Sosialtjeneste og levekår

Vi har 565 privathusholdninger (SSB, siste tilgjengelige tall er 2019). Gjennomsnittlig antall personer per husholdning er 2,03. Tall fra 2020 viser at 7,5 prosent av befolkningen opplever trangboddhet, det vil si at boligene deres har for få kvadratmeter og rom. Vega har bedre tall enn fylkeskommunen (9 prosent) og hele landet (10,2 prosent). Vi har en stor andel selveiere. 84 prosent av innbyggerne eier egen bolig.

Økningen i antall og andel barn i Norge som tilhører lavinntektsgruppen fortsetter. Studier viser at personer født inn i lavinntektsfamilier har økt fare for å bli hengende etter på flere levekårsområder, blant annet viser oppvekst i lavinntekt sammenheng med negative helseutfall.⁹ Prosentvist antall personer i hushold med lavinntekt er høyere i Vega kommune sammenlignet med tall for Nordland fylke, 14,3 prosent for Vega og 9,8 prosent for Nordland fylke. Dette rapporteres etter personer som bor i husholdninger med inntekt under 60 prosent av kommunal og fylkeskommunal medianinntekt, beregnet etter EU-skala.

Arbeidsledigheten i kommunen sank i 2021. Helt ledige ble redusert fra 3.3 prosent i januar til 1.4 prosent (8 personer) ved utgangen av november. Dette er noe bedre enn for fylket samlet, som sank fra 3.0 prosent til 1.6 prosent. Vegas tall er ikke ulik mange av kommunene i regionen.

5.6 Kultur, barne- og ungdomstiltak samt kulturmiljøer

Vega har meget gode turmuligheter. Barnehage og skole ligger godt til med tanke på uteaktiviteter. I tillegg har Vega cirka 24 merkede turløyper. Skiløypene våre blir brukt av innbyggere i alle aldre. I 2017 ble lysløypa oppgradert med grusvei og gjort fremkommelig for alle. IL Vega gjør en formidabel innsats og sørger for at idretten står sterkt. Forholdene for fotball og golf er gode med blant annet plashall og kunstgressbane, selv om anleggene har noen vedlikeholdsbehov. Gymsal og basseng er tilrettelagt for aktivitet hele uken.

På Vega finnes gode og varierte fritidstilbud gjennom lag og foreninger. Blant aktivitetene nevner vi blandakor, hornmusikk, teater, svømming, skyting, bridge, fotball, golf, skatepark, buldring, dansegruppe for barn samt kajakkklubb.

Vi har spesielle tilbud som Vegatrappa, Vega kvinne og familielag, Helsehuset med fysisk aktivitet, frivillighetsentral og et lokallag av røde kors.

Det er to statlig sikrede friluftsområder (SSFO) i kommunen; Eidem og Sundsvollstranda. Godkjent forvaltningsplan har gjort det mulig å videreutvikle tilbudet med toalett, rasteplasser m.v. Vegatrappa har startsted i Sundsvollstranda SSFO .

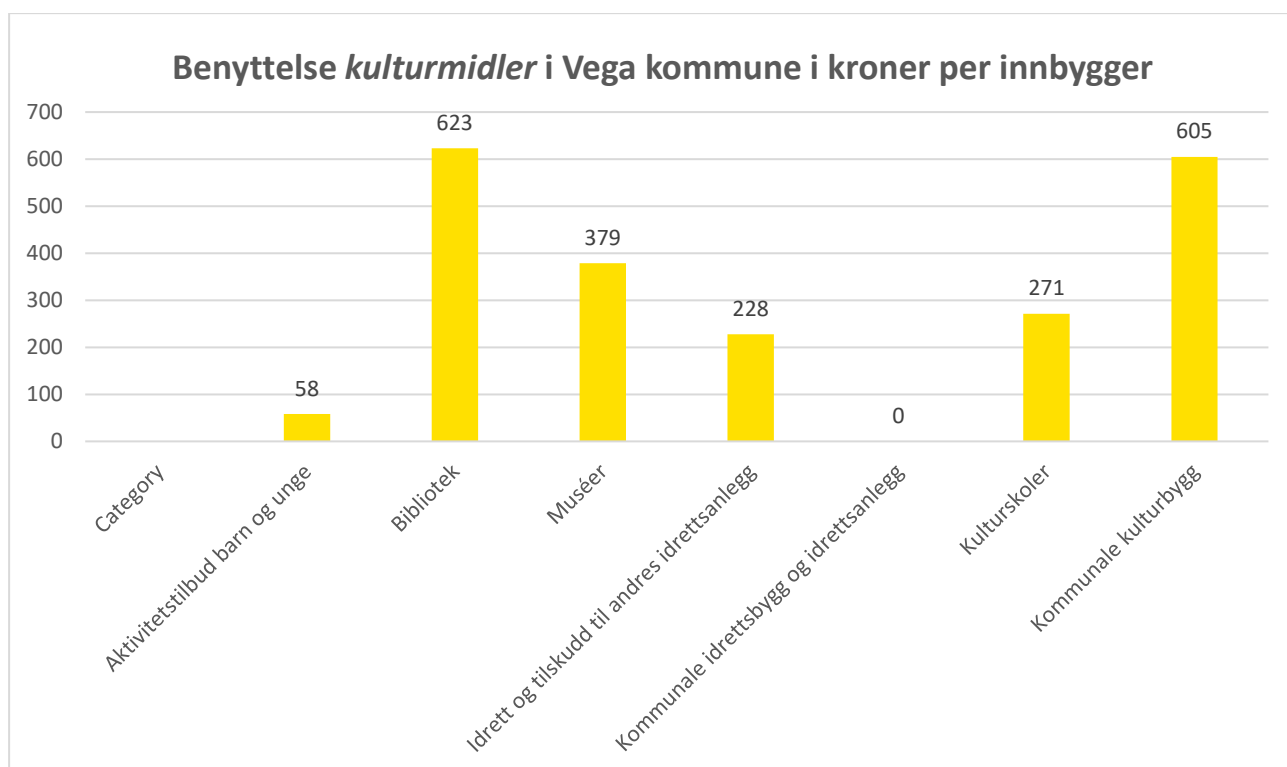
Biblioteket er kombinert folke- og skolebibliotek, og arena for kulturaktiviteter. Vi har biblioteksjef i 100 % stilling, hvorav 30 % betjener skolen.

Store deler av tilbudene innen kultur, fysisk aktivitet og friluftsliv er tilpasset både innbyggere og besøkende, og underbygger dermed reiselivssatsingen vår.

Kommunen ønsker å se at foreldrene tar oppfølgingen av egne barn på alvor, men innenfor idrett er det for tiden litt krevende å rekruttere til all dugnadsinnsatsen som må til.

Vi har en helt ny kommunal plan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv.

⁹ <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/115-000-barn-i-husholdninger-med-vedvarende-lavinntekt>

Nettodriftsutgifter til kultur per innbygger er NOK 2 399 (Kostra, 2020). Anlegg for idrett er kostnadsført under kulturbygg. Kostra reflekterer heller ikke at idrettslaget står for store deler av driften av store anlegg for idrett og fysisk aktivitet.

Kulturminner og verdensarv

De om lag 6 500 øyene, holmene og skjærene i kommunen står på UNESCOs liste over verdensarv. Vegaøyen ble det første, norske kulturlandskapet som oppnådde verdensarvstatus. Den aller tidligste påviste bosetningen i Nord-Norge er på Vega, 10 000 år tilbake i tid. Det antas at det var de fiskerike gruntvannsområdene som gjorde at folk bosatte seg her. Tettheten av kulturminner i Nordland er høyest i Vega, Dønna og Vestvågøy (*kilde: NFK kunnskapsgrunnlag*).

Vi arbeider for tiden med utarbeidelsen av en kulturminneplan. Kulturminneplanen er en del av Riksantikvarens prosjekt kalt «Kulturminner i kommunen». Med planen har vi som lokalsamfunn og kommune som mål å ta bedre vare på spor etter levd liv.

Stiftelsen Vegaøyen verdensarv har som formål å bidra til at områdets verdier blir tatt vare på. Den har ansvar for å rapportere til Unesco om forvaltning, formidling, forskning og lokalt arbeid med å ta vare på og utvikle verdensarvområdet. Stiftelsen står bak en rekke spennende prosjekter som er med på å ta vare på, formidle og utløse potensiale for verdiskaping som verdensarvstatusen gir. Det satses nå på marine opplevelser der lokalbefolkning og turister kan få kunnskap om de marine ressursene i Verdensarvområdet.

Kart over verdensarvområdet; se kapitel 8.

5.7 Kirke og andre trossamfunn

Vega kirke er en langkirke fra 1864 og ble innviet den 14. juli av biskop C.P.P. Essendrop. Byggverket er i tre og har 430 plasser. Kirken har vernestatus listeført, noe som betyr at eventuelle tiltak krever tillatelse fra biskopen på grunnlag av råd fra Riksantikvaren.

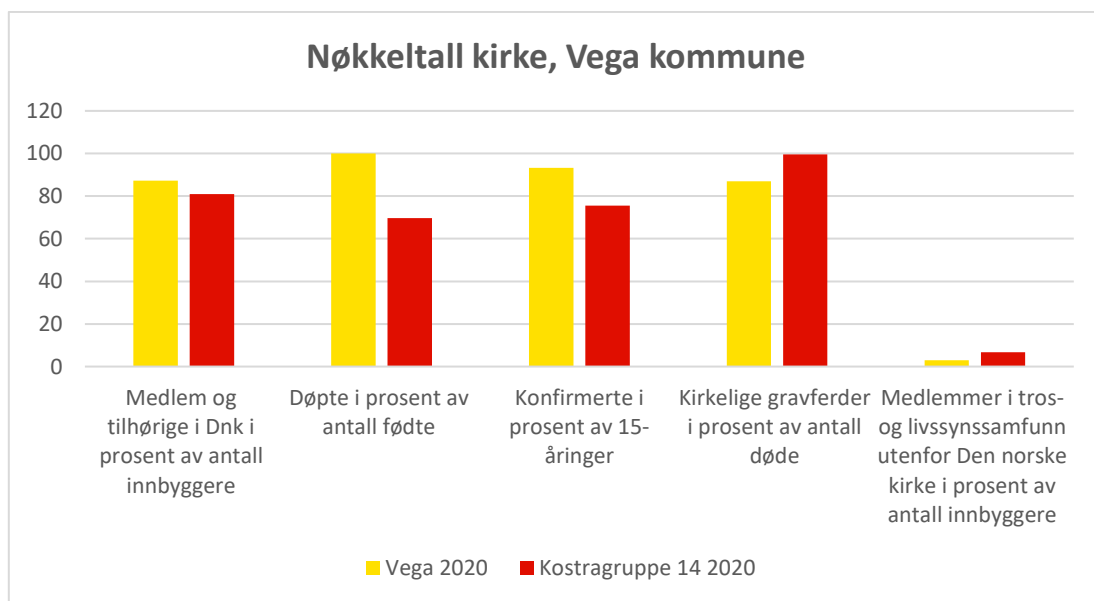
Kirkebygget er nylig restaurert og framstår i god stand.

Kirken tilbyr gudstjenestehandlinger fra vugge til grav, trosopplæringstiltak for barn 0-18 år, konserter, kulturarrangement, faste andakter på Vega syke- og aldershjem, samt diakonale tiltak som sorggrupper, babysang, kirkekaffe og sjelesorg.

Foto: Vega kirke, fra Vega kommunes nettsted.

Ylvingen kapell har en viktig rolle både for kirkeformål og som et sosialt møtested på øya.

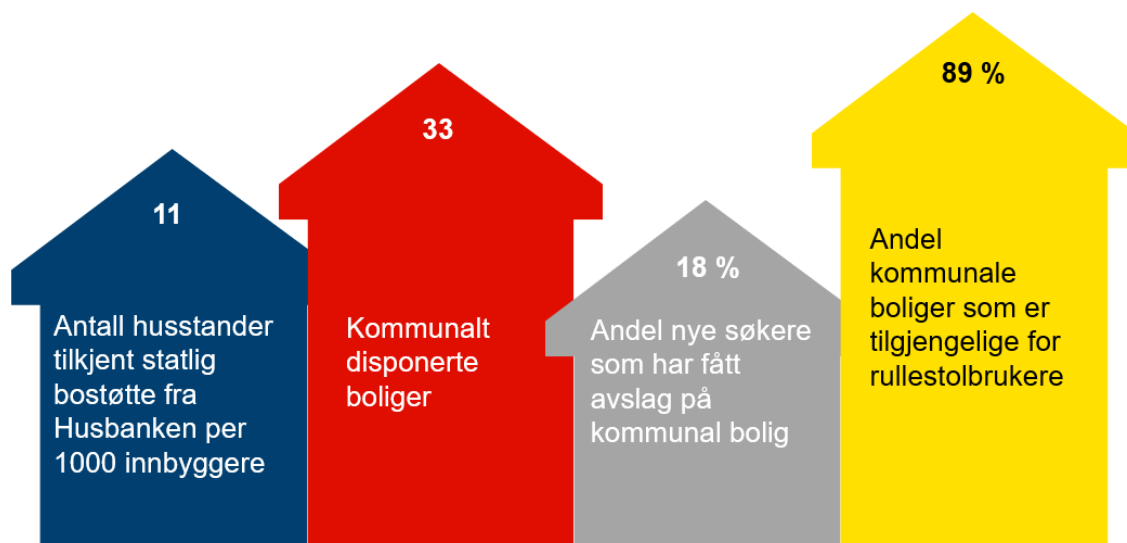

Nøkkeltallene er fra 2020, og oppgis kun i prosent i Kostra. Vi gjør oppmerksom på at få innbyggere kan gi store utslag i denne statistikken.

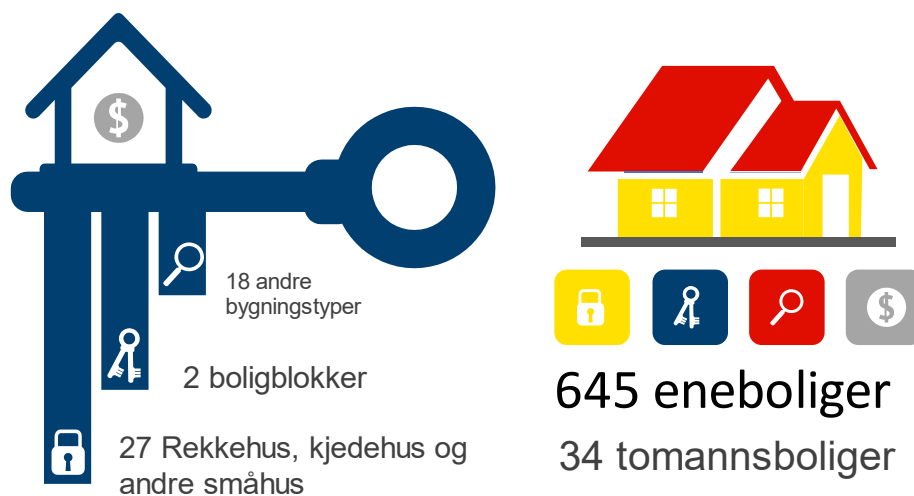
I Vega kommune er 87,3 % av befolkningen medlemmer av Den norske kirke. Dette er høyere enn i kostragruppen. Alle fødte er døpt i kirken. 93,3 % av 15-åringene er konfirmert der. Til sammenligning er 75,5 % av 15-åringene i kostragruppen konfirmert og 69,7 % døpt i kirken. Vega prosentandel av døde med kirkelige gravferd er 87 % mot 99,5 % i kostragruppen. Brutto driftsutgifter var i 2020 kroner 959 pr. innbygger (2020).

3 % av innbyggerne våre er medlemmer av andre trossamfunn enn Den norske kirke.

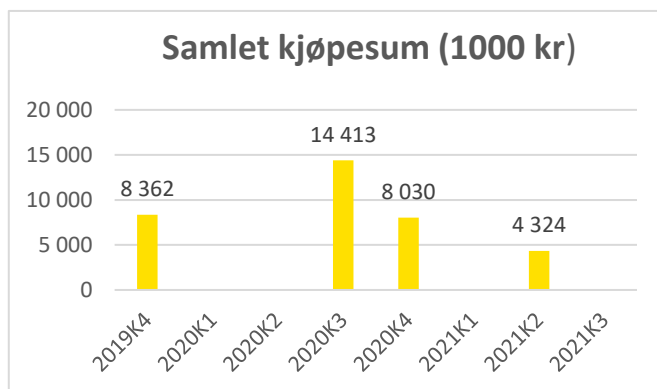
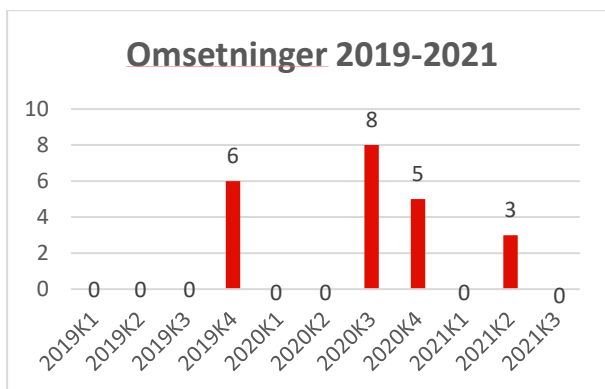
5.8 Boliger og utviklingen på boligmarkedet - nøkkeltall

Kommunen disponerer pr i dag 33 boliger. Den eksisterende kommunale bygningsmassen skal videreutvikles til å omfatte utleie for å møte den strategiske satsingen for å sikre tjenester og rekruttering til kommunen. Vi arbeider med nye planer og attraktive, sjønære boliger, som et ledd i rekruttering.

Det er registrert 341 fritidsbygninger i Vega kommune i 2021. 28,8 prosent av boligene ligger på landbrukseiendom. Vi observerer at en boliger som er matrikulerte som helårs-, benyttes som fritidsboliger.

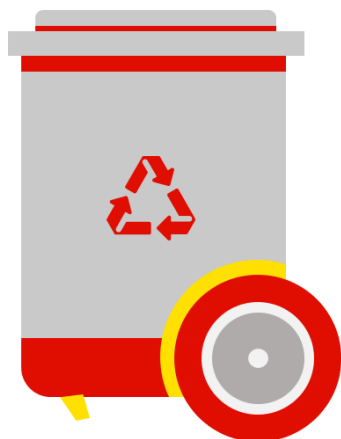

Omsatte boliger og pris per kvadratmeter.

5.9 Avfallsløsninger

Vega og 10 andre eierkommuner på Helgeland står bak Søndre Helgeland Miljøverk, et interkommunalt avfallsselskap som samler inn og behandler avfall. Selskapets formål skal drive innsamling, transport, behandling og omsetning av avfall. Selskapet finansieres gjennom renovasjonsavgift som kundene betaler og ved salg av utsorterte avfallsfraksjoner. Videre skal selskapet ikke gå med overskudd, men drives i balanse i henhold til de faktiske utgifter til renovasjon.

Husholdningsavfall

Årsgebyr for avfallstjenesten

Vega	Kr 3 569
Kostragruppe 14	Kr 3 090
Nordland	Kr 3 258

Andel levert til materialgjenvinning

Vega	39,1 %
Kostragruppe 14	33,7 %
Nordland	41,4 %

5.10 Samfunnssikkerhet, beredskap samt brann og ulykkesvern

Samfunnssikkerhet er samfunnets evne til å verne seg mot og håndtere hendelser som truer grunnleggende verdier og funksjoner, og setter liv og helse i fare. Begrepet er bredt og dekker sikkerhet mot hele spektret av utfordringer, fra begrensede naturskapte hendelser, via større krisesituasjoner som omfatter fare for liv, helse, miljø og materielle verdier, til sikkerhetsutfordringer som truer nasjonens selvstendighet eller eksistens.

Forebygging er vår viktigste oppgave når det gjelder den enkeltes trygghetsfølelse. Samfunnssikkerhetsarbeidet krever samarbeid på tvers av sektorer.

Brann- og redningstjenesten blir ivaretatt gjennom et interkommunalt samarbeid med Brønnøy og Vevelstad kommune. Brannstasjonen ligger på Gladstad og betjenes av 16

deltidskonstabler. Ny brannstasjon skal bygges i 2022-2023. Feiing og tilsyn av boliger på Vega utføres av feiertjenesten i Brønnøy.

Nøkkeltall brann og ulykkesvern 2020

Antall bygningsbranner er **0**

Brutto driftsutgifter til beredskap og forebygging pr. innbygger er på **kr 2 045**

Forebygging pr 1000 innbyggere
Vega 0,42 årsverk
Nordland 0,32 årsverk

1 A-objekt med tilsyn i løpet av året

A-objekt =bygninger til opphold for et større antall mennesker hvor brann kan medføre mer enn alminnelig fare for tap av menneskeliv)

Netto driftsutgifter til beredskap og forebygging pr. innbygger er på **kr 1 723**

Brann- og ulykkesvern per 1000 innbyggere
Vega 0,53 årsverk
Nordland 0,80 årsverk

Beredskap pr 1000 innbyggere
Vega 0,11 årsverk
Nordland 0,48 årsverk

Politiets tjenester gjennomføres med utgangspunkt i Vega politistasjon, som ligger under driftsenhet Helgeland (kilde: politiet.no).

Flere bebodde øyer, stor eksponering mot værrelaterte hendelser og væravhengige transportmuligheter har konsekvenser for samfunnssikkerheten. Kommunens risikobilde ble utredet i 2018, og skal tas hensyn til gjennomgående i planprosessen:

Naturhendelser

1. Ekstremvær med bortfall av strøm og EKOM
2. Skog- og lyngbrann
3. Influensaepidemi/ - pandemi
6. Trafikkulykke turistbuss
7. Hurtigbåtulykke – grunnstøting
8. Flyulykke
9. Større oljeutslipp i sjø
10. Radioaktivt nedfall

Større ulykker og hendelser:

4. Brann på sykehjemmet
5. Brann i driftsbygning

Tilsiktede hendelser:

11. PLIVO (livstruende vold)

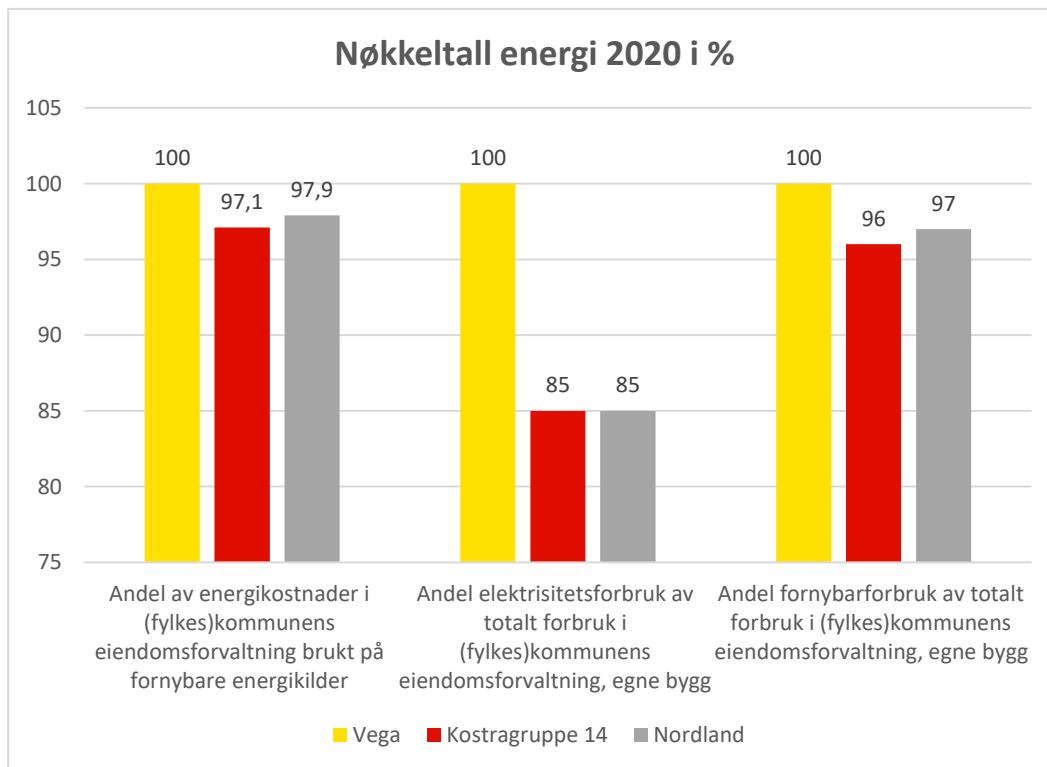
Kommunens beredskapsplanverk er oppdatert i 2019. COVID-19 pandemien har gitt oss god erfaring i å bruke det. Statsforvalteren i Nordland har i en nylig tilsynsrapport bekreftet at kommunen gjør en flott jobb uten avvik på dette fagområdet.

5.11 Klima, energi, naturmangfold og miljø

For å nå de globale målene om å begrense temperaturstigningene i henhold til Parisavtalen og derigjennom søke å bli et lavutslippssamfunn, må også vår kommune gjennom en samfunnsomstilling i årene framover. Det er stor sannsynlighet for at vi i nær fremtid vil oppleve at endringene i klima får betydning for kommunen. I tillegg vil manglende vern av biologisk mangfold, økosystemer og kulturminner ha negativ effekt på kommunens attraktivitet, både for besøkende, innbyggere, tilflyttere og ikke minst næringslivet.

Energi

I grafen nedenfor vises Vega kommunes forbruk av energi knyttet til eiendomsforvaltning sammenlignet med kostragruppen og gjennomsnittet for Nordland fylke. Energien vi i Vega benytter på våre kommunale bygg er fornybar energi. Vi benytter oss kun av elektrisitet, dette kommer også frem i det totale forbruket som har en andel på 100 prosent. (El og bioenergi betraktes som 100 prosent fornybar. Olje og naturgass betraktes som 100 prosent ikke-fornybar)¹⁰. Vi har imidlertid høyere energiutgifter per m² (111) i våre kommunale bygg enn både kostragruppen (104) og gjennomsnittet til Nordland fylkeskommune (109).

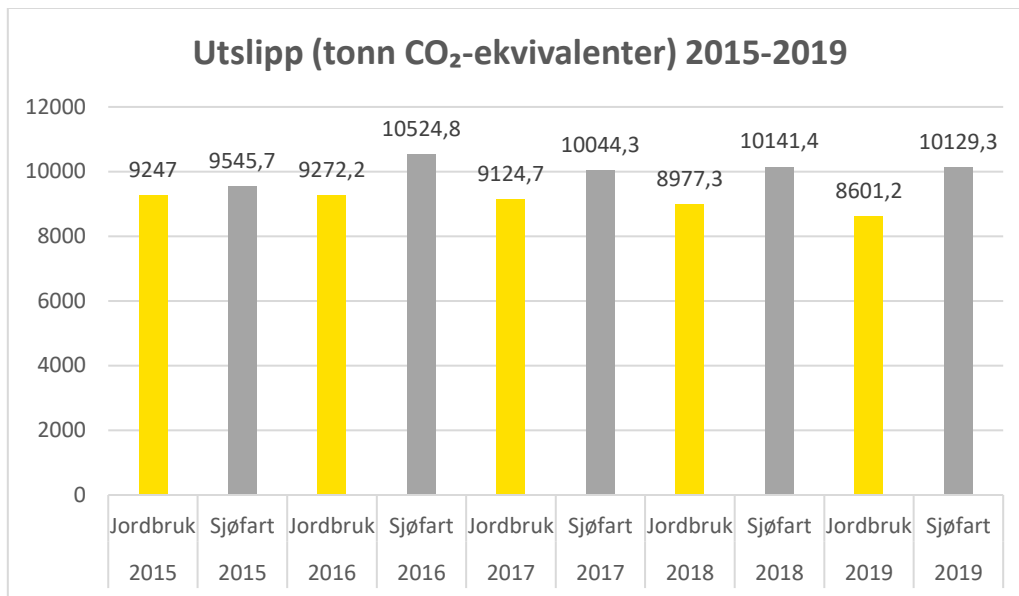
Klima

Norsk klimasenters beregning for Nordland fylke viser at det forventes en sannsynlig økning i kraftig nedbør både med tanke på intensitet og hyppighet. Det forventes derfor flere og større regnflommer, økt fare for jord-, flom- og sørpeskred som følge av den økte nedbørmengden. Som følge av havnivåstigning forventes stormflonivået å øke¹¹.

¹⁰ <https://www.ssb.no/kommunefakta/kostra/vega/klima-og-energi>

¹¹ <https://klimaservicesenter.no/kss/klimaprofiler/nordland?>

Nedenfor vises utslipp for jordbruk og sjøfart i perioden 2015 til 2019. Disse sektorene har det desidert største utslipp av CO₂. Jordbruket har hatt en jevn reduksjon, mens sjøfart viser en noe ujevn utslippskurve. Sjøfart er i all hovedsak gjennomfart uten Vega som destinasjon.

Selv om vi har et betydelig antall diesel- og bensinbiler, var 75 prosent av alle nyregistrerte personbiler i 2020 elbiler¹². Dette samsvarer godt med nedgangen i CO₂ for veitrafikk fra 430,5 CO₂-ekvivalenter i 2015 til 374,8 i 2019¹³.

Naturmangfold og miljø

Klimaendringer er en trussel for naturmangfold og økosystemer. Vi har flere verneområder i kommunen vår. 22 prosent av Vegaøyans verdensarvområde er verneområder. Disse er:

- Kjellerhaugvatnet - trekk/hekkelokalitet for våtmarksfugler
- Eidemsliene - edelløvskog og rike løvskoger
- Holandsosen - viktig våtmarksområde for dyreliv
- Lånan/Skjærvær - hekke-, myte- og overvintringsområde for sjøfugl
- Hysvær/Søla - kulturlandskap, zoologi, botanikk og geologi
- Muddværet - hekke- og oppvekstområde for sjøfugl
- Lånan, Flovær og Skjærvær - hekke- og oppvekstområde for sjøfugl

Vi har også flere områder med utvalgt naturtyper¹⁴.

Kystlynghei er flere tusen år gammel kulturmarkstyper formet av beiting, brenning og slått. Røsslyng er en dominerende art. Kystlynghei finnes blant annet i Sørværet/Kinnarøya, Kråkholmen, Verøya, Tåvær, Buøya, Kilvær, Gangarøya, Sandøya, Lille Stokkvær, Eggløysa, Haug vest for Langklubbvalen, Islandøya og Torsøya.

¹² <https://www.ssb.no/transport-og-reiseliv/artikler-og-publikasjoner/over-halvparten-av-nye-personbiler-er-elbiler>

¹³ <https://www.miljodirektoratet.no/klimagassutslipp-kommuner/?area=481§or=-2>

¹⁴ Per januar 2017 gjelder ordninga for naturtypene slåttemark inkludert lauveng, slåttemyr, hule eiker, kalklindskog, kalksjøer og kystlynghei.

Slåttemark er en ugjødsel eng som tradisjonelt ble slått for å skaffe vinterfôr til husdyrene. Svært mange arter har slåttemarkene som leveområde. I dag har både slåttemarkene og mange arter som lever der, blitt sjeldne. Slåttemark finnes blant annet i Store Emårsøya slåttemark sør, Store Emårsøya slåttemark nord, Magnetholmen, Stakkøya, Lisøya, Omnøya: Slåtterøya, Lånan: Buøya og Vesterøya, Engelsøya.

Kalksjøer er innsjøer med kalsiuminnhold større eller lik 20 mg/l, og med forekomst av minst en av de følgende artene; Rødkrans, Smaktaggkrans, Hårpiggkrans, Stinkkrans, Knippebustkrans, Blanktjønnaks, Sliretjønnaks, Vasskrans (*Zannichelia palustris*). Damtjønnå ved Valla, Tjern på Kråkåsmyra og Langklubbvalen er definert som kalksjøer.

Vegamaure (*Galium normanii*) (O.C.Dahl.) har en svært lokal og spesiell utbredelse i Norge, sammenlignet med andre karplanter. Den er bare kjent fra en begrenset del av Vega kommune. Den begrensede utbredelsen og artens økologi gjorde at vegamaure ved siste rødlistevurdering (Henriksen & Hilmo 2015) ble vurdert som sårbar. Kilde: *Gaarder. Bevaring av vegamaure Galium normanii i Norge. Nasjonal status og resultater fra inventeringer i 2020. Miljøfaglig Utredning, rapport 2020-41.*

5.12 Vannforvaltning og vannforsyning

Vega kommune tilhører Nordland vannregion og Bindal-/Velfjorden vannområde. Av registrerte vannforekomster utgjør elver og bekkefelt 3 370 km, innsjøer 71 km², grunnvann 10 km², og kystvann 3 802 km². Fjord, innsjø, elver og naturen rundt representerer store naturverdier, næringsmuligheter, fritidsmuligheter, reiselivsopplevelser, og ikke minst jakt, fiske, fangst og sanking av bær, frukt, sopp, planter og annet.

På vann-nett.no, inngangsportalen til informasjon om vann i Norge, får vi rask og enkel tilgang til detaljert kunnskapsgrunnlag som miljøtilstand, miljømål, tiltak, påvirkninger mv.

Vannforvaltningen er en del av planprosessene som er definert i Plan- og bygningsloven, og er både sektor- og næringsovergrepene. Det er nødvendig med bevissthet rundt vannets verdi og forvaltning når arealstrategier skal fastsettes. Det er i tillegg egne bestemmelser om vannforvaltning i Forskrift om rammer for vannforvaltningen. Vann er i tillegg vesentlig for folkehelse, dyrehelse og naturmangfold.

Statistikk vannforsyning og beredskap, kommunalt drikkevann

Antall innbyggere tilknyttet kommunal vannforsyning er **1 300**

Andel av total kommunal vannleveranse til:

Husholdninger (boliger) er **34 %**
Husholdninger (fritidsboliger) er **26 %**
Industri er **5 %**
Tjenesteytende næringer er **5 %**
Primærnæringer er **10 %**
Annet forbruk er **2 %**
Lekkasje er **18 %**

Estimert gjennomsnittlig husholdningsforbruk per tilknyttet innbygger per døgn er **162 liter**

E.coli: Andel innbyggere tilknyttet kommunalt vannverk med tilfredsstillende prøveresultater er **100 %**

Gjennomsnittlig årlig avbruddstid i den kommunale vannforsyningen er null

Tiltaksansvarlig myndighet for registrerte vannforekomster:

Kommunen **84 %** av tiltakene
Statsforvalteren **13 %** av tiltakene
Mattilsynet **3 %** av tiltakene

Årsgebyr for vannforsyning:

Vega **kr 3 250**
Kostra **kr 5 165**
Nordland **kr 4 057**

Selvkostgrad (forholdet mellom kommunens gebyrinntekter og kommunens gebyrgrunnlag)

Vega **100 %**
Kostra **98 %**
Nordland **99 %**

Tiltak referert til i figuren på foregående side gjelder

- Forskrifter og tilsyn
- Informasjon og kompetansebygging
- Kart- og planlegging spredt avløp
- Kontroll av gjødslingsplan og plantevernjournal
- Rådgivning om klima- og miljøvennlige driftsmåter
- Tilsyn og oppfølging
- Utbedring av separate avløpsanlegg i mindre følsomt område

Hovedvannkilden er Okvatnet i Moen. Vannverket ble godkjent i 1998. Totalt har vannverket cirka 132 263 meter hovedledninger, i all hovedsak plastrør lagt etter 1970. Vi har i tillegg fem private vannverk som benyttes av melkebruk og private husholdninger, og som er under oppsyn av veterinær.

Kommunen vår scorer 100 prosent på god drikkevannsforsyning mot Nordland fylke på 88 prosent og hele landet på 89 prosent. Andelen tilknyttet vannverk er på 108 prosent, godt over fylket og landet på henholdsvis 90 prosent og 88 prosent (FHI). Gjennomsnittlige husholdningsforbruk per innbygger per døgn er på 162 liter. Dette er betydelig mindre enn gjennomsnittet i Nordland på 214 liter. Statistikken blir noe misvisende ved at den ikke gjør forskjell på helårs- og fritidsbrukere. Vi har mye lavere lekkasjegrad enn fylket og nasjonalt.

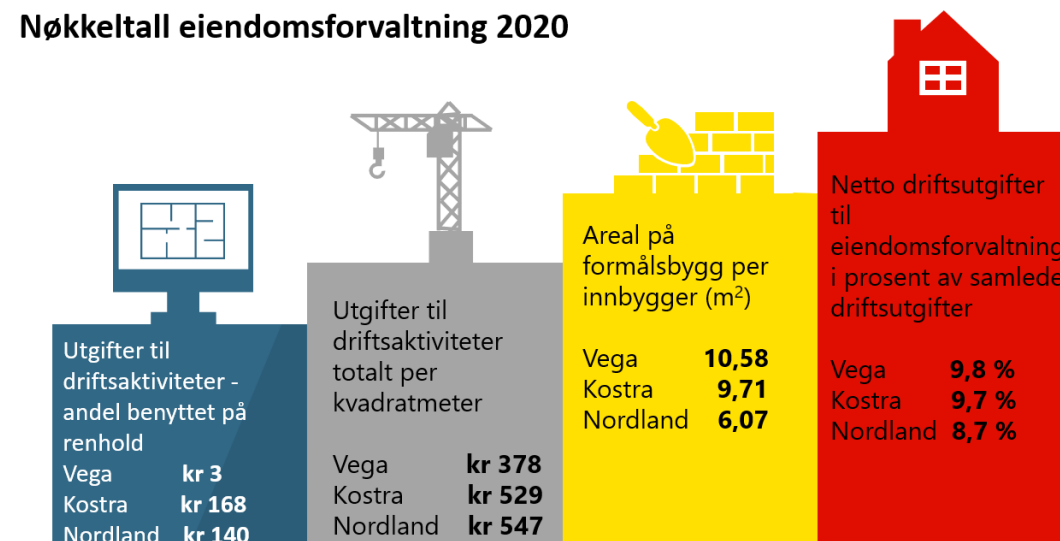
Hovedplanen for vann må oppdateres. Vi har fått pålegg fra Mattilsynet angående sikker vannforsyning og reservevannforsyning i forbindelse med krise og uønskede hendelser. Råvannsforsyningen må tilpasses dagens klimavurdering. Vår vurdering er at en utvidelse av råvannsreservene kan innebære utbedring av demning.

Selvkostgraden vår er 100. Årsgebyret (2020) på NOK 3 250 er vesentlig lavere enn både kostragruppen (NOK 5 165), fylket NOK (4 057) og nasjonalt (NOK 3 881).

5.13 Eiendomsforvaltning

Kommunen har betydelig lavere utgifter i forbindelse med driftsaktiviteter i bygningsmasse sammenlignet med kostragruppen og fylket. Renholdsutgiftene er spesielt lave. Vi ligger derimot noe over i prosent for samlede driftsutgifter.

Nøkkeltall eiendomsforvaltning 2020

5.14 Landbruk

Nøkkeltall landbruk 2020

Landbruket er en av Vegas stoltheter, og viktige for strategiske valg som det er naturlige å ta i forbindelse med en ny samfunnsdel. Bøndene våre har blitt færre, men utnytter ressursene bedre enn før. Kommunen fordeler årlig tilskudd på for NOK 23 mill til jordbruksbedriftene.

Jordbruket består av melk- og kjøttproduksjon, hovedsakelig basert på storfehold og gris, men også innslag av sau. Det dyrkes litt grønnsaker, først og fremst potet. Utbygging av

griseproduksjonen har vært så stor at Vega nå er størst på gris i nord. Sau har hatt en økning de siste årene.

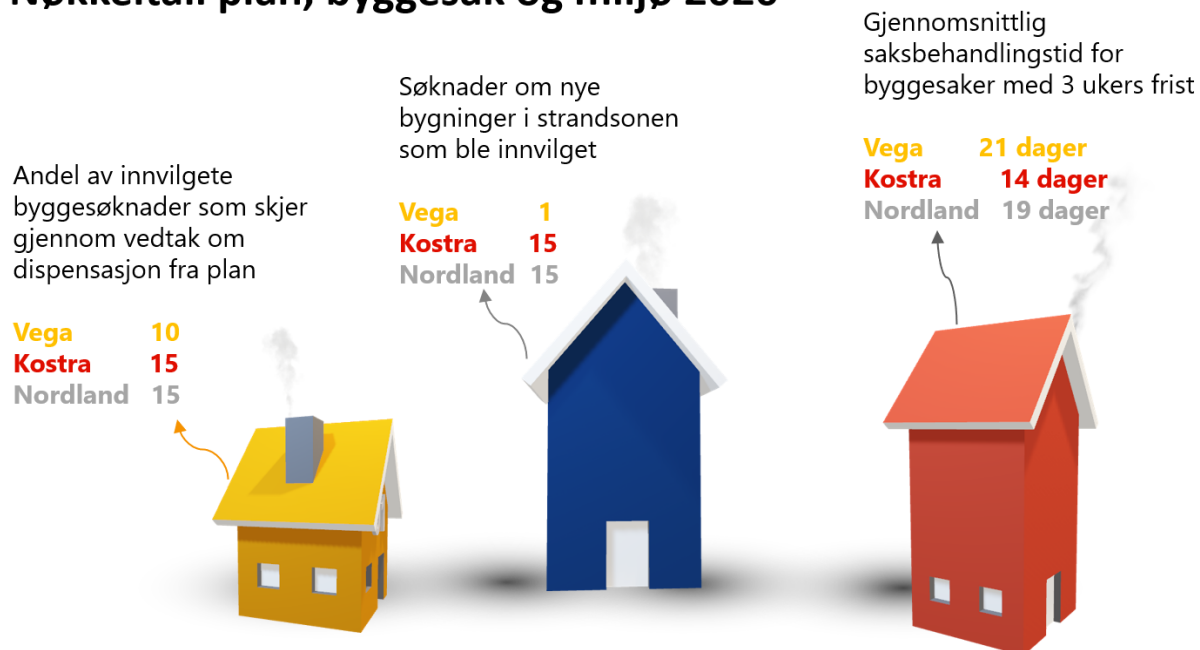
Det pågår, og er behov for fortsatt omstilling i landbruket. Både fordi vi opplever stadig færre sysselsatte i næringen, men også fordi vi må ha flere dyr på beite for å hindre gjengroing. Vi ser også at små åkerlapper går ut av drift med bruksnedleggelse. Dette fører til mer skog og mindre dyrket mark. Vi ser et økt behov for bedre skogskjøtsel. Her har vi et utviklingspotensial. I den forbindelse må vi ha skogsdriftsplaner. Vi ser også et potensiale for økt grønnsaks- og bærproduksjon, samt innovasjon og muligheter for helt nye produkter.

Rekruttering til landbruket er viktig for å opprettholde et vakkert kulturlandskap, noe som også er viktig for besøksnæringen. I tillegg er landbruket per i dag viktig for å opprettholde gode ferjeforbindelser gjennom hele året. Vi må ta utgangspunkt i historien og nåsituasjonen i forbindelse med blant annet eksterne rammebetingelser og knytte dette opp mot hva vi ser for oss at landbruket skal være om 5-10 år. Vi skal hensynta det lokale landbrukets betydning for klimautviklingen, den nasjonale matberedskapen, bygdekulturen og reiselivet. Vi vet at landbruket kan spille en rolle i sosialt arbeid, som for eksempel *Inn på tunet* konseptet.

Bøndene våre har betydningsfulle tilleggsnæringer; se figuren nedenfor.

Nøkkeltall plan, byggesak og miljø 2020

I 2020 ble det behandlet 41 byggesøknader. En betydelig andel er dispensasjonssaker, som er ressurskrevende for alle involverte parter. Vi har for tiden ikke tilstrekkelige saksbehandlingsressurser, noe som gjør det utfordrende i forhold til kvaliteten på arbeidet vårt. Vi ser også behov for komme i gang med kartlegging av funksjonell strandsoner.

5.16 Regnskap og kommunal økonomi

Overordnede mål for økonomiplanen: Vega kommune skal skape balanse i økonomien samt frigjøre driftsmidler til egenkapital og styrking av disposisjonsfondet. Kommunestyret har vedtatt finansielle måltall, og et sett av premisser er lagt til grunn for økonomiplan 2022-2025 og årsbudsjett for 2022.

Utvalgte nøkkeltall for kommuneregnskap 2020

Netto driftsresultat av brutto driftsinntekter **3,1 %**

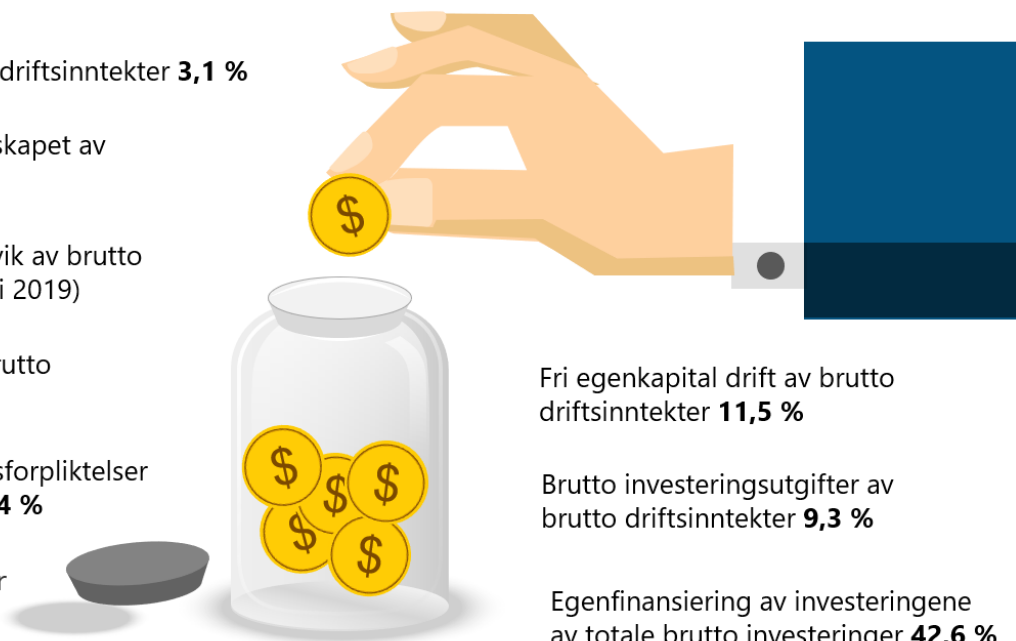
Årets merforbruk i driftsregnskapet av brutto driftsinntekter **0 %**

Arbeidskapital eks. premieavvik av brutto driftsinntekter **18,9 %** (6,3 % i 2019)

Netto renteeksponering av brutto driftsinntekter **98,5 %**

Langsiktig gjeld eks. pensjonsforpliktelser av brutto driftsinntekter **147,4 %**

Frie inntekter per innbygger **kr 82 468**

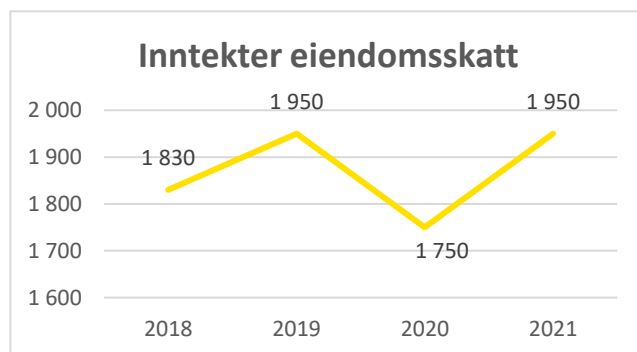
Fri egenkapital drift av brutto driftsinntekter **11,5 %**

Brutto investeringsutgifter av brutto driftsinntekter **9,3 %**

Egenfinansiering av investeringene av totale brutto investeringer **42,6 %**

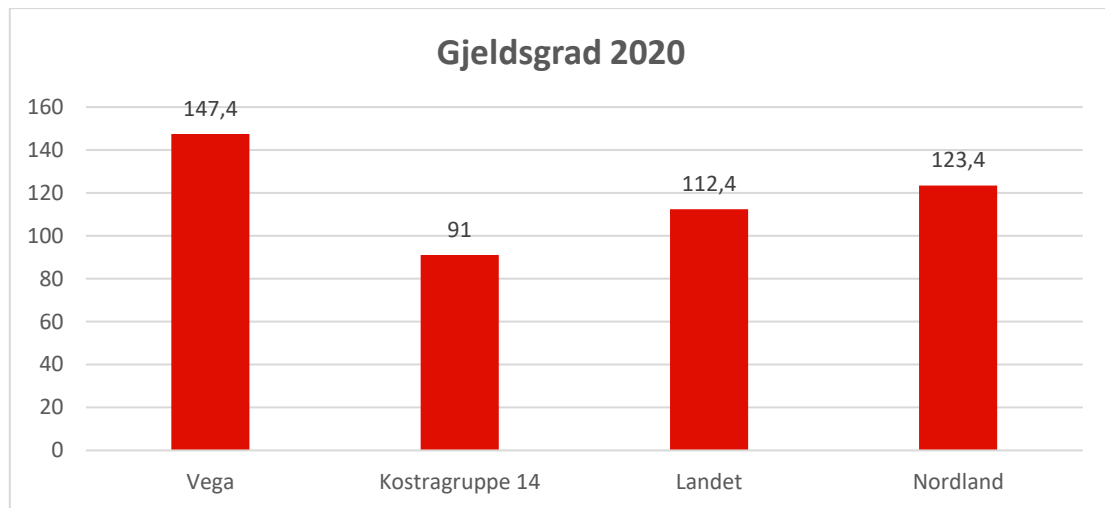
Frie inntekter består av rammetilskudd, skatteinntekter, eiendomsskatt, moms-kompensasjon og andre ikke øremerkede statlige tilskudd som integreringstilskuddet, og er hovedfinansieringskilden for driftsrammene. Siste året vi mottok integreringstilskudd var i 2020. Våre frie inntekter var i 2019 på kr 77 782 per innbygger og i 2020 på kr 82 468 per innbygger. Vi ligger noe høyere enn kostragruppen, fylkesgjennomsnittet og landet ellers.

Kommunestyret vedtok i 2008 å utvide utskrivningen av eiendomsskatt på alle eiendommer i kommunen fra og med 01.01.2009. Etter nye regler ble skattegrunnet endret fra og med 2020, som medførte en lavere skatt i 2020. Den økte igjen ved justering i 2021.

Brutto driftsutgifter totalt per innbygger var i 2020 på kroner 115 935.

Vega kommune har høy lånegjeld pr. innbygger og topper denne kurven i sammenligninger med kostragruppen, fylke og landet, se figur under.

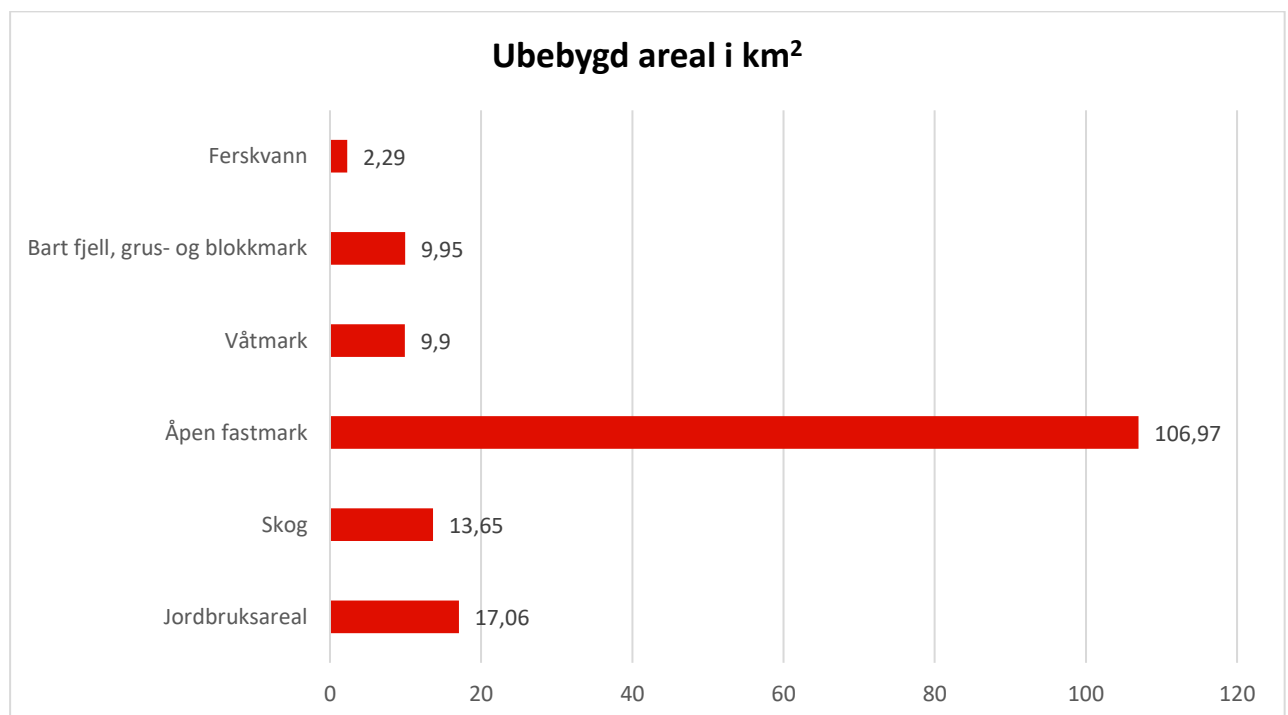
5.17 Areal og infrastruktur

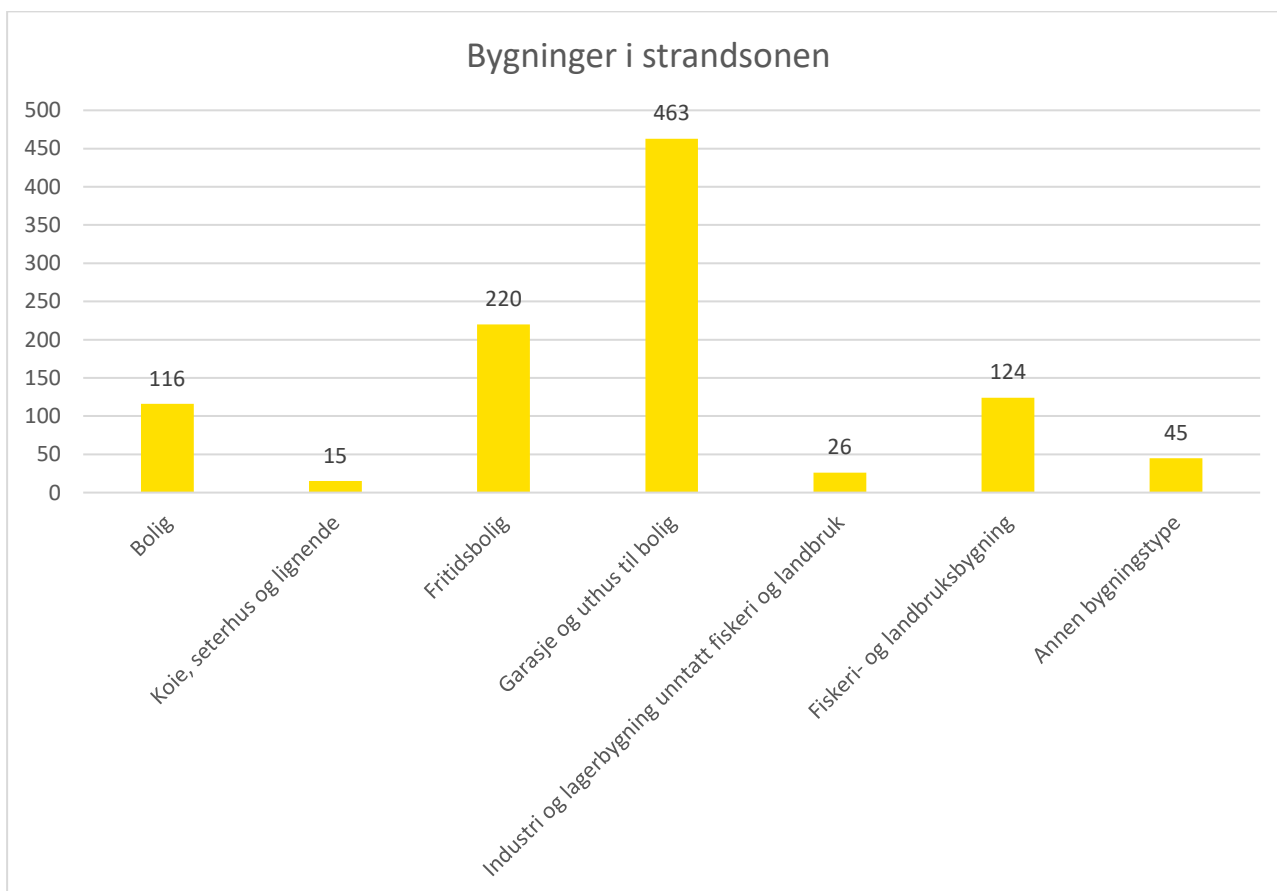
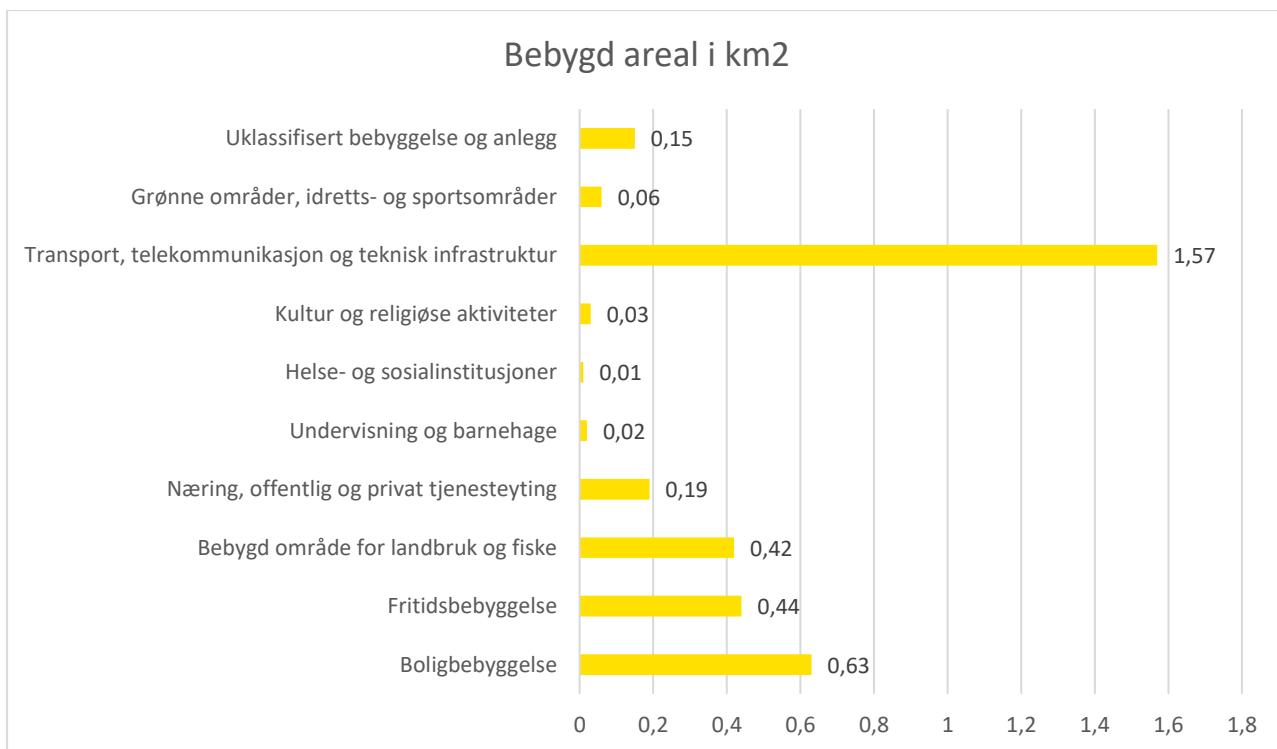
Kommunens totale areal er på 164,79 km². 0,3 km² er bygget på og 0,7 km² er veibane. Befolkningstettheten er på 7 innbyggere per km².

25 prosent av befolkningen bor i tettsted. 14 629 dekar er potensielt tilgjengelig strandsoneareal (areal tilgjengelig for ferdsel og friluftsliv).

Veinettet i kommunen består av totalt 178 km veier. Kommunen har ansvar for om lag 40 km kommunal vei. I tillegg består veinettet av om lag 40 km fylkesveger og 70 km privat vei. Veiene i kommunen er en bærebjelke i den kommunale utviklingen, og en viktig forutsetning for utbygging av nye områder.

Oversiktene nedenfor viser hvordan areal er disponert i Vega kommune.

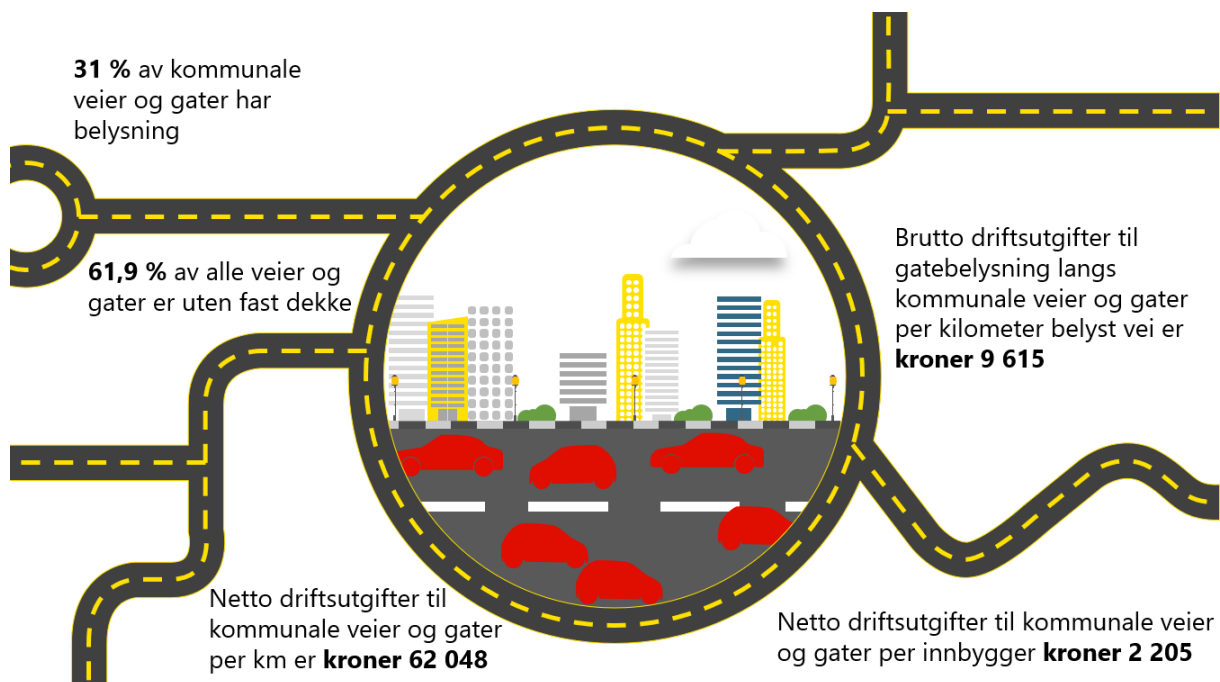
82 % av befolkningen har trygg tilgang til rekreasjonsareal. 99 % har trygg tilgang til nærturterreng.

5.18 Samferdsel og trafiksikkerhet

Vega er en øykommune uten fastlandsforbindelse som bru eller tunnel. Ferge og hurtigbåt er de eneste alternative transportmidlene til og fra kommunen. Vega har i dag gode kommunikasjonsforbindelser der rutetider og antall avganger er godt tilpasset næringslivet og befolkningens behov. Kommunikasjonsmessig er vi også nært flyplassen i Brønnøysund.

Mangelen på gang- og sykkelvei langs fylkesveinettet medfører at vi må tilby skoleskysst på strekninger hvor elevene egentlig burde gå eller sykle. Vi ønsker oss et løft innen trafiksikkerhet med gang- og sykkelveier, bedre veibelysning og flere busstopp. Vi arbeider med et sykkelstiprosjekt for å avlaste reiselivets bruk av veinettet.

Vi har høy grad av utbygd bredbånd i form av fiber.

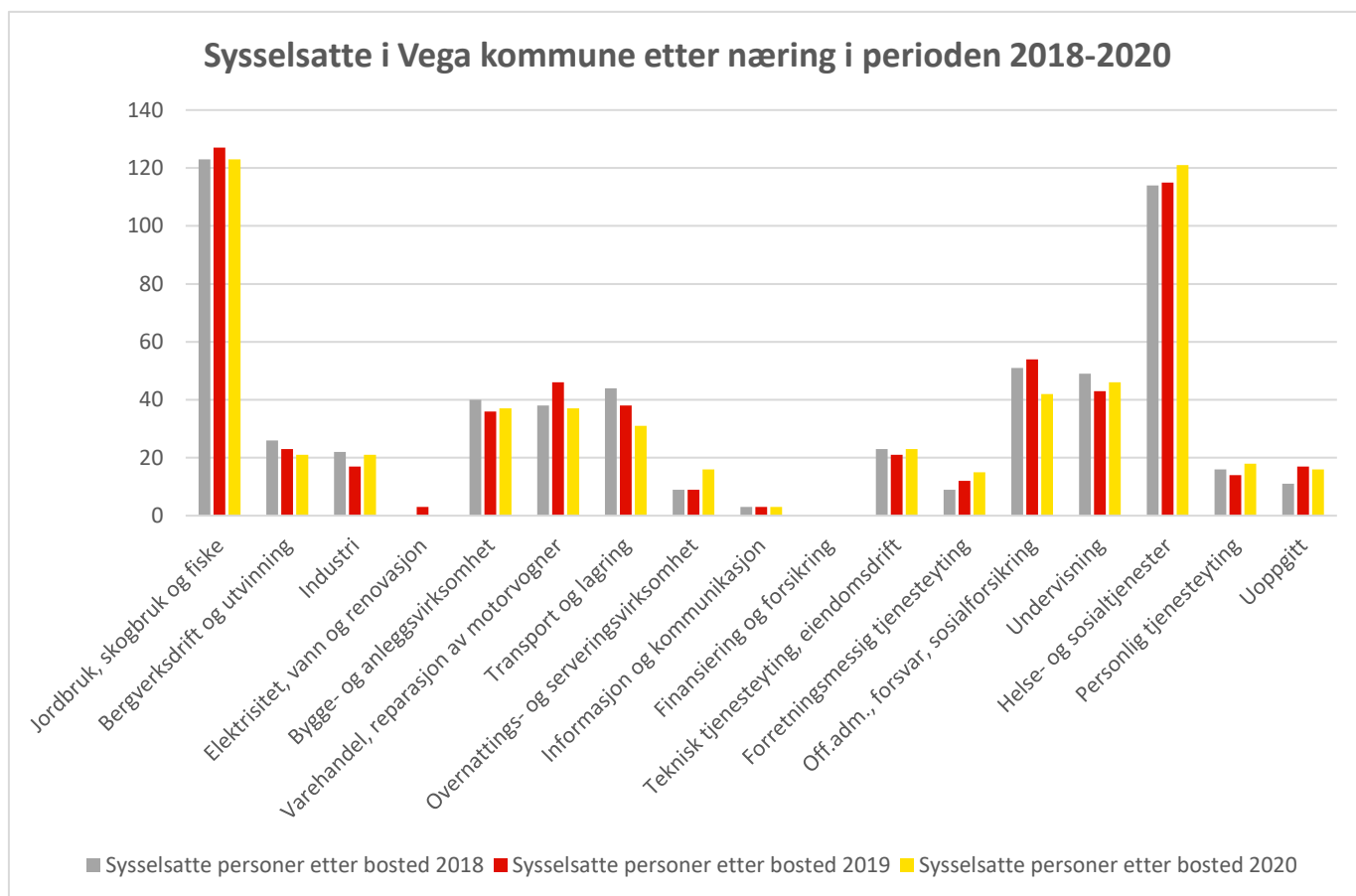

Figur: Kostratallene for samferdsel er vist ovenfor. De reflekterer imidlertid ikke et samarbeid som kommunen har med Statens vegvesen om drift og vedlikehold av gang- og sykkelveier.

5.19 Næringsliv, arbeidsliv, sysselsetting og pendling

Nåværende hovedmål er at Vega skal være aktiv innen primærnæringene, samferdsel/kommunikasjon, reiseliv, kultur og kompetanse.

I Vega er fiske, havbruk, jordbruk, turisme og servicenæringer basisnæringene, dette kommer godt frem i grafen på neste side. Vi ser også at offentlig sektor er størst, og må kunne regnes som en «hjørnesteinsbedrift».

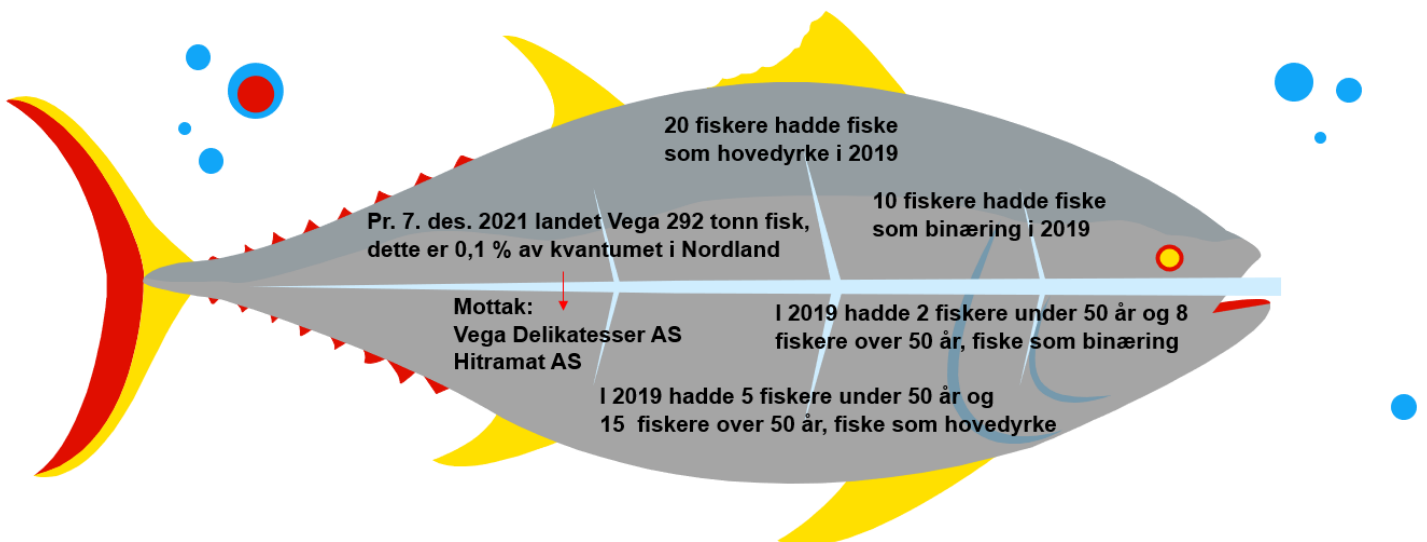

Etablerte næringer består for det meste av mindre produksjons- og servicebedrifter.

Statistikk fra SSB forteller at i 2020 pendlet 141 til jobb i en annen kommune. 38 personer pendlet til jobb inn i kommunen. Vi er uansett definert som vår egen BA-region.

Fiskeri og havbruk

Nærings- og fiskeridepartementet har gitt tillatelse til oppdrett i Rørskjæran i Vega. Oppstarten forutsetter godkjenning av kommunedelplan. En kommersiell algefarm forberedes ved Bøbukta. Ved Igerøy og ved Skogsholmen er det oppdrettsanlegg i drift. Tettheten av lokaliteter er lavere enn for Helgeland for øvrig. Havbruksfondet bidro med MNOK 6.68 i 2021.

Reiseliv

Reiselivet har vært i stor vekst over lengre tid, og spesielt etter at Vegaøyen ble innskrevet i verdensarven. Besøkscenteret for verdensarven hadde 40 000 besøkende i 2020.

Visit Vega er kommunens turistinformasjon og informerer godt om attraksjoner, overnatting, spisesteder mm. Vega ble i 2009 med i Innovasjon Norges pilot «Bærekraftig reiseliv 2015». Vi har hatt bærekraft utvikling som utgangspunkt i vår reiselivssatsing.

Vega verneområdestyre er et politisk styre for verneområdene i Vega kommune. Områdene er delvis innenfor verdensarvens område. For tiden ledes styret av Vega kommunes ordfører. Styret har en besøksstrategi for verneområdene i Vega. Den inneholder kunnskap om de besøkende, reiselivet, naturverdier og sårbarhet. Besøksstrategien viser hvilke tiltak (informasjon, fysisk tilrettelegging, sonering, osv.) som er nødvendig for å balansere verneverdier, besøkende og lokal verdiskaping i verneområdet. Kilde: Nasjonalparkstyre.no.

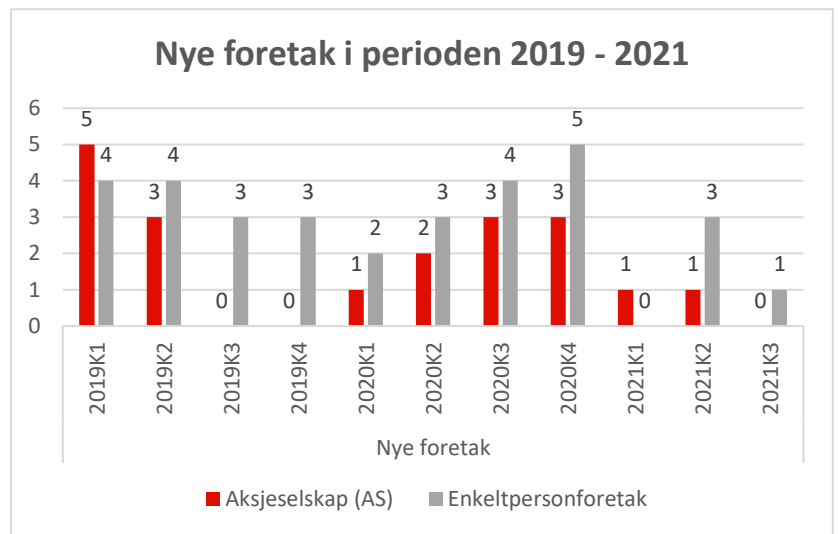
Vi arbeider nå videre med bærekraftig besøksforvaltning. Det innebærer at vi skal se natur, innbyggere og tilreisende på en helhetlig måte slik at alle interessene kan bli ivaretatt. Vi kan og ønsker å kanalisere tilreisende til attraksjoner og områder på en slik måte at alles behov og trygghet ivaretas. Innbyggergruppene i kommunen har ulike eieforhold til verdensarvverdiene.

Kommunen som næringsutvikler

Vi prioriterer næringsutvikling, både i forhold til eksisterende og nye virksomheter. Kommunen bestreber seg på å ha et nært og tillitsfullt samarbeid med næringene.

Næring defineres som vekstkraften i privat næringsliv reflektert gjennom indikatorer for verdiskaping, nyetableringer og sysselsetting. Sterk privat kjøpekraft er også en positiv drivkraft for næringslivet.

Den siste åpnede konkursen fant sted i første kvartal 2019. Under pandemien valgte vi å tilby rentefritt lån til bedrifter i vanskeligheter. I 2020 ble det avlagt tre prøver i Kunnskapsprøven i Alkoholloven, samt 2 etablererprøver for serveringsvirksomhet. I figuren over vises etablererfrekvensen i perioden 2019 - 2021.

Reiselivssjefen er vår eneste kommunale, heltidsressurs innen næringsutvikling.

5.20 Attraktivitet – bosetting og næring

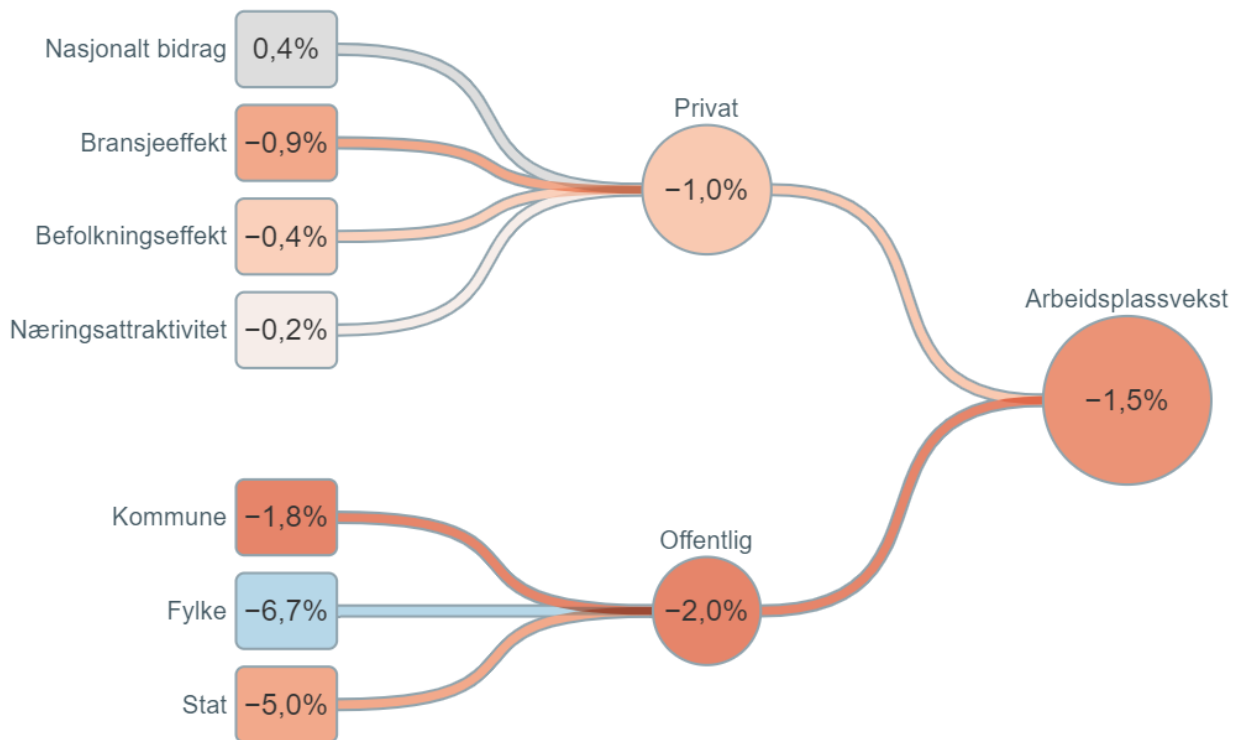
De viktigste næringsgrenene i kommunen er jordbruk, fiske, lokal tjenesteyting og turisme. I tillegg til disse har vi havbruk, som er en voksende næring. Offentlig sektor har også arbeidsplasser med mange ansatte. Vega kommune tilhører sentralisertklasse 6. I sentralitetsklasse 6 er det 113 kommuner med til sammen 235 000 innbyggere.

Veksten i næringslivets verdiskaping de siste ti årene (2011-2020) har vært størst i kommunene Grane, Vega og Steigen. I disse tre kommunene har verdiskapingen i næringslivet blitt mer enn doblet (i løpende kroner) i løpet av de ti siste årene. Disse kommunene er nummer 8, 12 og 17 i landet når det gjelder vekst i verdiskaping i denne perioden. Den bransjusterte veksten i den siste tiårsperioden viser at Steigen, Grand, Vega, Lurøy og Øksnes har alle hatt en svært sterk vekst i næringslivets verdiskaping og er blant de 50 kommunene i landet med høyest vekst etter at vi har justert for bransjestrukturen.

I 2020 har Ytre Helgeland og Sør-Helgeland den høyeste veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet av alle regionene i landet.

Nordland hadde en *forventet* nedgang på 0,2 prosent i antall arbeidsplasser i næringslivet i den siste tiårsperioden. Det ble en nedgang i antall arbeidsplasser på 0,4 prosent. Utviklingen ble så vidt litt svakere enn forventet. Ser vi på enkeltåret 2020, kan vi se at Nordland hadde den høyeste positive næringsattraktiviteten dette året. Det var forventet en nedgang på 1,6 prosent i antall arbeidsplasser, men nedgangen ble bare 0,3 prosent.

Næringsattraktiviteten er forskjellen mellom den faktiske og forventede arbeidsplassveksten i næringslivet. Mange av kommunene i Nordland har hatt sterkere arbeidsplassvekst enn forventet. Oppsummert arbeidsplassvekst Vega kommune 2010-2019, i prosent:

Arbeidsplassutviklingen i sentralitetsklasse 6 har vært mye svakere enn ellers i landet - spesielt i offentlig sektor, men også i næringslivet. Den svake arbeidsplassutviklingen i næringslivet i det siste tiåret kan forklares med at vi har hatt en ugunstig næringsstruktur samtidig som at befolkningsnedgangen har påvirket veksten i næringslivet negativt. Arbeidsplassveksten i næringslivet har vært litt bedre enn forventet i den siste tiårsperioden, men var svakere enn forventet i 2019. Næringslivet har langt høyere produktivitet, det vil si verdiskaping per ansatt, enn i resten av landet. Produktiviteten har også blitt forbedret i forhold til andre deler av landet. Det har gitt høyere driftsresultat i næringslivet, men ikke tilsvarende vekst i antall arbeidsplasser. Folketallet vil med stor sannsynlighet synke de neste årene. SSB har i sitt hovedalternativ en framskriving der nedgangen i folketallet stopper opp. Telemarksforskning mener at dette er for optimistisk og at folketallet i kommunene i sentralitetsklasse 6 samlet sett vil fortsette å synke. Disse kommunene vil også sammen med befolkningsnedgangen med stor sannsynlighet få en sterk aldring de neste årene, med mindre utviklingen blir annerledes. Annerledes utvikling kan være at innvandringen øker eller at det innføres ny og kraftfull distriktpolitikk.¹⁵

Vega kommunes arbeidsplassvekst (-1.5 prosent) er 6 prosentpoeng bedre enn snittet for kommunene i sentralitetsklasse 6. Den er også bedre enn veksten for kommunene i sentralitetsklassene 4 og 5.

¹⁵ <https://regionalanalyse.no/rapport/12011/0/1> og NOU 2020:12 Næringslivets betydning for levende og bærekraftige lokalsamfunn.

5.21 Kommunens organisasjon og tjenester

Administrasjonen er organisert som følger:

- Kommunedirektør med stab
- Skole
- Barnehage
- Helse og omsorg
- Teknisk, bolig og eiendom

Kommunedirektørens stab omfatter funksjoner innen finans, forvaltning, kultur, næring, reiseliv, miljø, integrering m.v.

Barnevern og NAVs lokale ledd inngår begge i interkommunale samarbeid.

Vi arbeider med å implementere et nytt planverk for kompetanse og rekruttering. Det skal sees i sammenheng med ny planstrategi og samfunnsdelen.

5.22 Interkommunalt samarbeid

Helgelandsrådet – et politisk samarbeidsorgan på Helgeland.

Sør-Helgeland Regionråd er et regionalpolitisk samarbeidsorgan for kommunene Brønnøy, Vega, Sømna, Vevelstad og Bindal. Regionrådet arbeider med saker av felles interesse og av betydning for regionen. Samarbeidet omfatter også **Trollfjellet friluftsråd**.

NAV Sør-Helgeland har hovedkontor i Brønnøysund og betjener Vega, Sømna og Vevelstad.

Sør-Helgeland krisesenter er i Brønnøysund. Det er et tilbud til innbyggerne i Bindal, Sømna, Vega, Vevelstad og Brønnøy kommune.

IKT-samarbeidet vårt omfatter Brønnøy, Vega og Vevelstad.

Barneverntjenesten/Barnevernvakt Sør-Helgeland er en interkommunal tjeneste for kommunene Brønnøy, Bindal, Sømna, Vega og Vevelstad. Hovedkontoret er på Rådhuset i Brønnøysund, men barneverntjenesten har også kontorlokaler i de andre fire kommunene.

PPT Sør-Helgeland er en interkommunal tjeneste for kommunene Bindal, Brønnøy, Sømna, Vega og Vevelstad.

Søndre Helgeland Miljøverk er et interkommunalt avfallsselskap som samler inn og behandler avfall på vegne av Vega og 10 andre eierkommuner på Helgeland.

Brann- og redningstjenesten i Vega kommune blir ivaretatt gjennom et interkommunalt samarbeid med Brønnøy og Vevelstad kommune.

Regionalt skolefaglig ressurscenter (RSR) er et faglig rådgivingscenter for skoleeiere og skoleledere. Senteret skal kunne gi råd til- og følge opp skoleeiere og skoleledere i faglige spørsmål og satsninger for skolene i regionen fremover. Ved behov bistår senteret gjerne med analyser, rapporter, forberedelse av politisk saksbehandling og med ulike bidrag i forbindelse med pedagogisk utviklingsarbeid. Samarbeidet gjelder Brønnøy (kontorsted), Sømna, Bindal, Vega og Vevelstad.

Politirådet for Sør-Helgeland er et samarbeid mellom Vega, Brønnøy, Sømna og politiet.

Ekstern barnehagevurdering/tilsyn med barnehager er et samarbeid mellom Bindal, Brønnøy, Sømna, Vega og Vevelstad.

Interkommunal legevakt er til utredning.

Brønnøy, Sømna, Vevelstad og Vega arbeider med et **felles beredskapsråd**.

6. Sterke sider, sårbarheter, muligheter og trusler

Basert på kunnskapsgrunnlaget, folkehelseoversikten og det politiske verkstedet:

<p style="text-align: center;">Sterke sider</p> <p>Infrastruktur av høy kvalitet – har arbeidet planmessig med offentlige bygg og anlegg.</p> <p>Verdensarv og kulturmiljøer.</p> <p>Vega som varemerke / omdømme.</p> <p>Sterk Vegaidentitet.</p> <p>Ederdun som merkevare.</p> <p>Stor på griseproduksjon.</p> <p>En solid posisjon i reiselivet.</p> <p>Oversiktlig samfunn – lett å mobilisere til utvikling. Har evnen til å mobilisere.</p> <p>Naturmangfold.</p> <p>Kulturlandskap og kystmiljø.</p> <p>Arbeidskraftutveksling med nabokommuner.</p>	<p style="text-align: center;">Sårbarheter</p> <p>Offentlige tjenester bør moderniseres/digitaliseres.</p> <p>Planmessighet i samfunnsutviklingen.</p> <p>Folkehelse.</p> <p>Mangler risikovillig kapital.</p> <p>Dugnadsånden svekkes gradvis.</p> <p>Avstand, reisetid og båt/fergeruter.</p> <p>Offentlige møteplasser.</p> <p>Utdanningsnivået i samfunnet</p> <p>Høy gjeldsgrad – eksponering mot renteøkning.</p> <p>Sekundærnæringer lite representert.</p> <p>Gjennomsnittsalderen i samfunnet stiger.</p> <p>Verdensarvkvitetene.</p>
<p style="text-align: center;">Muligheter</p> <p>Verdensarv, historie og kystmiljø som «Reason to go / reason to stay».</p> <p>Lokalt engasjement.</p> <p>Marine næringer – fortsatt satsing.</p> <p>Landbruk – fortsatt satsing.</p> <p>Reiseliv – fortsatt satsing.</p> <p>Lokalmatproduksjon.</p> <p>Fjernarbeid i kontorfellesskap.</p> <p>Pendling for sysselsetting – legge til rette.</p> <p>Desentraliserte utdanningstilbud.</p> <p>Fornybar energi – produksjon og anvendelse.</p> <p>Videreutvikle kommunesenteret med noen urbane kvaliteter – tilpasset tilflyttere.</p> <p>Mer samarbeid om kommunale tjenester.</p>	<p style="text-align: center;">Trusler</p> <p>Rekruttering av unge, utdannede innbyggere generelt, samt helsepersonale og pedagoger spesielt.</p> <p>Boligtilbudet for tilflyttere.</p> <p>Helårsboliger endres til fritidsboliger.</p> <p>Antall og andel unge innbyggere synker.</p> <p>Landskap gror ned pga beitefravær og uønskede arter.</p> <p>Andelen yrkesaktive nedadgående.</p>

7. Forskning og erfaring om lokal samfunnsutvikling

Innledning

Planarbeidet vårt skal ta hensyn til kunnskap og erfaringsrapporter om lokal samfunnsutvikling. Det finnes et høyt antall rapporter om stedsutvikling og næringsutvikling i distriktskommuner. I tillegg er det flere konsepter som foreslår lokal samfunnsutvikling.

Ved oppstart av planleggingen er det for tidlig å konkludere om hvilke erfaringer og konsepter som passer til Vega. Vi tar med noen eksempler som en innledning til medvirkning og for vår fortsatte vurdering i arbeidet med planverket:

Suksessrike distriktskommuner anno 2018

Telemarksforsknings rapport om 18 suksessrike distriktskommuner oppsummert:

- Beredskap for flaks innen næringsutvikling
- Utvikling av eksisterende næringsliv
- Samspill bosteds- og næringsattraktivitet
- Boliger

Erfaringer av prosessmessig karakter:

- Samarbeid om attraktivitet
- Tillit
- Utviklingskultur

Bygda 2.0 - Stokkøya i Åfjord kommune i Trøndelag

Bygda 2.0 er utvikling av en bærekraftig, oppgradert, urban og attraktiv liten landsby, – en «microcity». I mektig natur, og med fokus på arkitektur, møteplasser, mat, kunst og kultur, arbeider vi for et unikt, fortettet bo- og arbeidsmiljø. Det handler om etablering av sosiale strukturer, moderne boformer, bruk av fornybar energi, matkultur og naturopplevelser. Alt dette sammen med et fremtidsrettet miljø for næringsliv og forskning – et levende laboratorium. Sitat www.bygda20.no.

Begrepet brukes også utenom Stokkøya, delvis om ideen med å ta med seg noen av de urbane godene og kravene til distriktene. Distriktene er motstykket til noen av ulempene med urbant liv, og har noen attraktive egenkvaliteter. Nytenkning rundt det å bo og leve på bygda står sentralt. Jobbene kan man ta med seg fra byen, eller man lager sin egen arbeidsplass. Fellesnevneren er å oppleve det man elsker; friluftsliv, ekstremidrett, yoga, lokalmat osv. og bytte ut kjøene, høye bokostnader og forurensing og høyt smittetrykk.

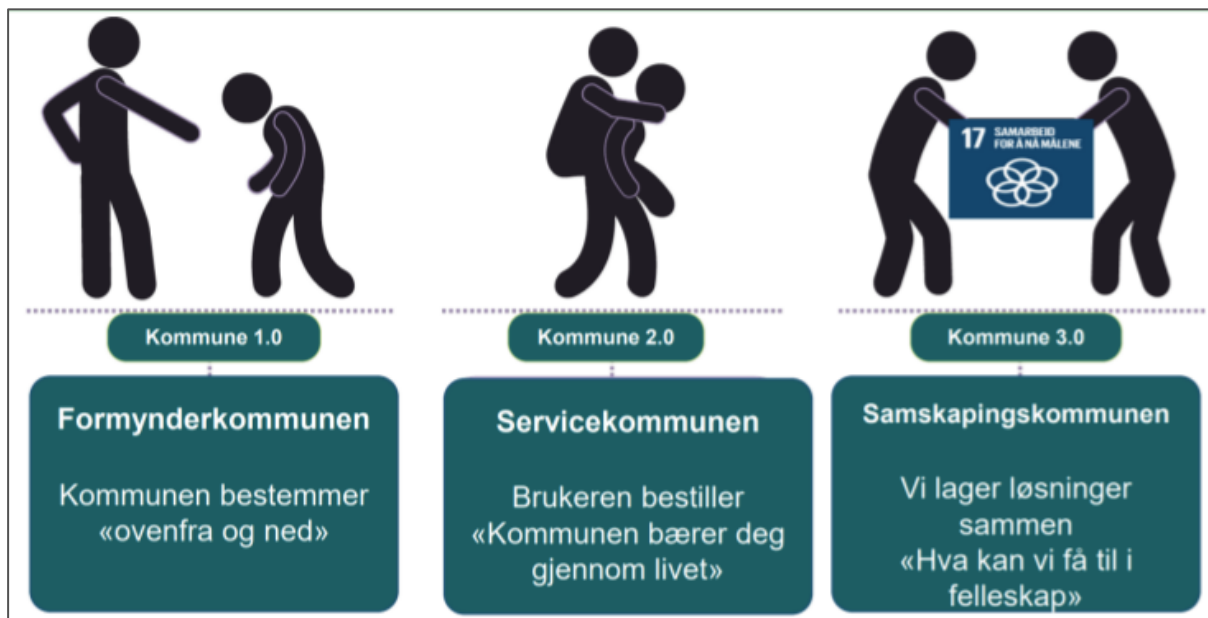
Annette (22) jobbar og studerer på bygda

Annette Lillestøl både jobbar og tek mastergrad frå heimstaden. Pandemien har gjort arbeidslivet meir fleksibelt for fleire, meiner arbeidslivsekspert.

NRK, 27. desember 2021, Nordfjord-regionen, Vestland fylke.

Kommune 3.0

Kommune 3.0 er et etter hvert godt kjent dansk konsept som benytter seg av *samskaping* som metode i møte med næringsliv, innbyggere og andre samarbeidspartnere. Motstykkene er formynderkommunen (1.0) og servicekommunen (2.0), jamfør figuren nedenfor, som mange norske kommuner henter inspirasjon fra.

Stedsutvikling

Både Distriktsenteret og andre instanser setter fokus på steders særskilte kvaliteter og attraktivitet, og ikke minst metoder for å komme dit. Ett dilemma ved oppstarten av en ny samfunnsdel, er om vegværingene skal benytte planprosessen til å skape noe helt nytt sammen, på en helt ny måte? Samskaping forbindes med medvirkning, kreativitet og innovasjon – og masse tillit og støtte. Vi har nådd flere av målene i den forrige samfunnsdelen, herunder å skape noe nytt med forankring i Vegaøyen verdensarvområde. Hvorfor lyktes vi – er noe å reflektere over i løpet av medvirkningen.

Vega kommune, Distriktsenteret og Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) gjennomfører pr januar 2022 en digital undersøkelse for å høre innbyggernes mening om hva som er viktig for å skape et livskraftig lokalsamfunn i fremtiden. Vega har oppnådd en høy svarprosent. Svarene er verdifulle som innspill til kommunens planverk.

Den handlekraftige kommunen (Kommunenes sentralforbund m. fl.)

KS har i samarbeid med Norsk institutt for by- og regionforskning og Norske arkitekters landsforbund definert fire utfordringer, ti bud og seks virkemidler for å gjøre steder attraktive. Detaljene er gjengitt i vedlegg D.

8. Alternativer og særtrekk som vurderes for utvikling

Behov for planverk

Vega kommune opplever en nedadgående demografisk utvikling til tross for at vi er et lokalsamfunn med god infrastruktur, gode tjenester og tilbud ellers til unge mennesker som måtte ønske seg en landlig boform. Vi har avstandsulemper som vi ikke kan gjøre annet med enn å arbeide for bedre samferdselsløsninger. Det moderne kunnskapssamfunnet leder de unge menneskene i retning av en urban tilværelse, noe som er en global trend. Vi vet at det alltid vil være noen som ønsker seg motstykket til bylivet – hvordan skal vi nå fram til de med budskapet vårt?

Som kommune har vi et stort ansvar overfor befolkningen som skal motta tjenestene våre. Tjenestene vil måtte endre seg. Det pågår en tyngdeforskyvning fra oppvekst til omsorg, samtidig som tjenestene må tilpasses nytt lovverk, ny teknologi og innbyggernes ønsker.

Vår første erkjennelse i denne doble utfordringen er behovet for å styrke planmessigheten, helhetstenkingen og langsiktigheten i alt vi gjør for å videreutvikle lokalsamfunnet. Vi må ha innbyggerne og omverdenen med på vår plan for framtiden. Som en liten kommune, med begrenset plankapasitet, må vi lage et planverk som er enklere å holde i orden enn det vi har i dag. Ikke minst, planene kan og skal være korte og lesbare for folk flest.

Et attraktivt og bærekraftig lokalsamfunn må bygges med bakgrunn i folks behov

Planverket vårt skal sette *mennesker* i sentrum. Det er *folk* som skal ha arbeid, motta tjenester, virke i sosiale nettverk, ta vare på miljøet og leve ut drømmene sine. Attraktivitet betyr for oss at folk velger Vega ut fra egne behov. Innbyggerne og tilflytternes behov skal ligge til grunn for de overordnede målsettingene våre.

Vår tilnærming er å styrke forståelsen av menneskers behov gjennom hele livsløpet. Hva kan vi gjøre for å legge til rette for tilflyttere? Folk forventer at grunnleggende behov er innfridd på en god måte. De må være stolte av og stole på valget om å bo i Vega. Vi skal se til Demografiutvalgets innstilling og kilder for å velge tiltak som gjør Vega mer attraktivt.

Deretter skal vi vurdere hvordan vi best skal kommunisere og samhandle. Både med de innbyggerne vi har og de vi ønsker hit. Hvem er de, og hvilke behov har de? La oss hilse på de på de to neste sidene. Fargene i figurene kommer fra bærekraftfiguren ovenfor. Behovene deres skal legges til grunn for planverket og videreutviklingen av de kommunale tjenestene.

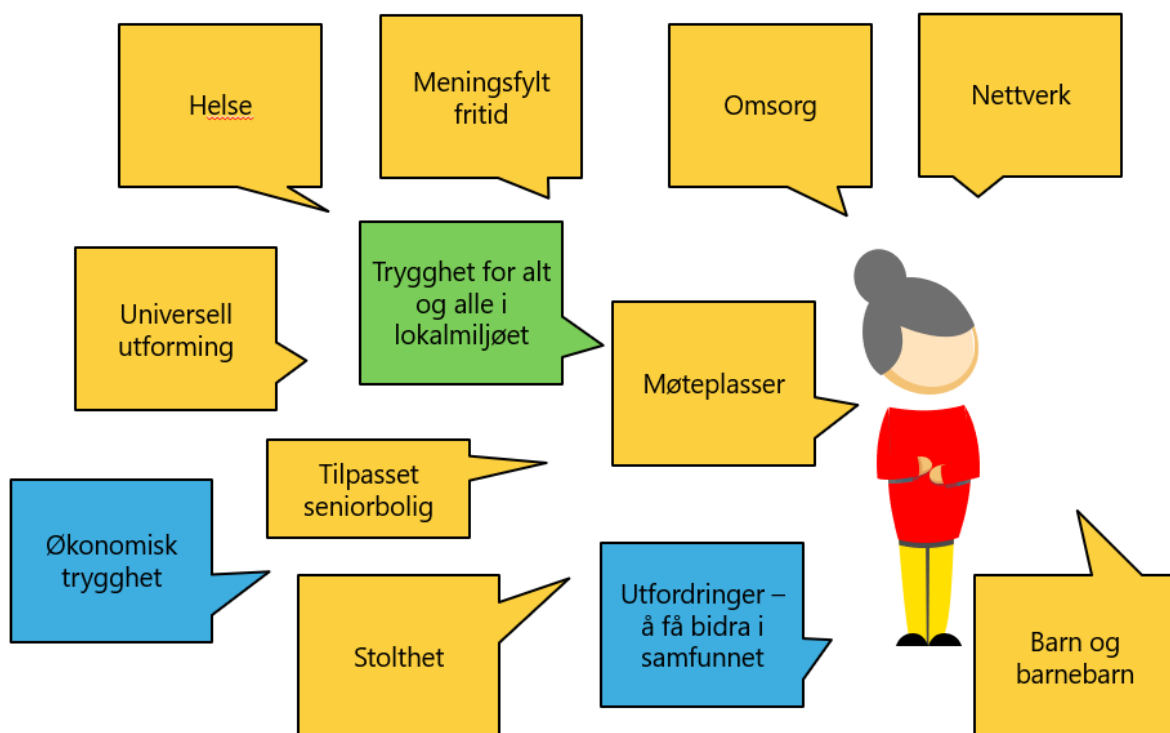
Hils på den unge tilflytteren

Hils på den unge Vegværingen

Hils på senioren

Hils på vegværingen i flytsonen

Kompetanse og sammenhenger med andre plantema

Kompetanse er en sammensatt utfordring for Vega kommune. Vi ønsker at våre unge skal bidra til at utdanningsnivået i lokalsamfunnet blir høyere, og at langt færre av de skal ende opp med grunnskole som sitt høyeste utdanningsnivå. Vi har i dette avsnittet støttet oss på dokumenterte sammenhenger fra St. Meld 14 (2020-2021), Perspektivmeldingen.

Utdanning betyr mye for den enkeltes muligheter på arbeidsmarkedet. For økonomien som helhet betyr økt utdannings- og kompetansenivå at arbeidsstyrken blir mer produktiv, og at vi kan oppnå høyere vekst i økonomien. Utdanningsnivået i den norske befolkningen er høyt, og befolkningen over 25 år har gode ferdigheter i både lesing, tallforståelse og IKT. Det norske arbeidslivet er kompetansekrevene, med få jobber som bare krever grunnskole. Vi har lavt innslag av rutinejobber og høy IKT-intensitet i både industrien og i tjenestenæringene.

.....

Kompetansebehovene i arbeidsmarkedet vil trolig endres over tid, og det ventes at etterspørselen i arbeidsmarkedet i større grad vil vri seg mot personer med yrkesfaglig kompetanse eller høyere utdanning, mens de med grunnskole som høyeste fullførte utdanning blir mindre etterspurt. I den forbindelse er det bekymringsfullt at gjennomføringen i de yrkesfaglige studieretningene i videregående opplæring er i bunnsjiktet i OECD.

St. Meld 14 (2020-2021), Perspektivmeldingen 2021

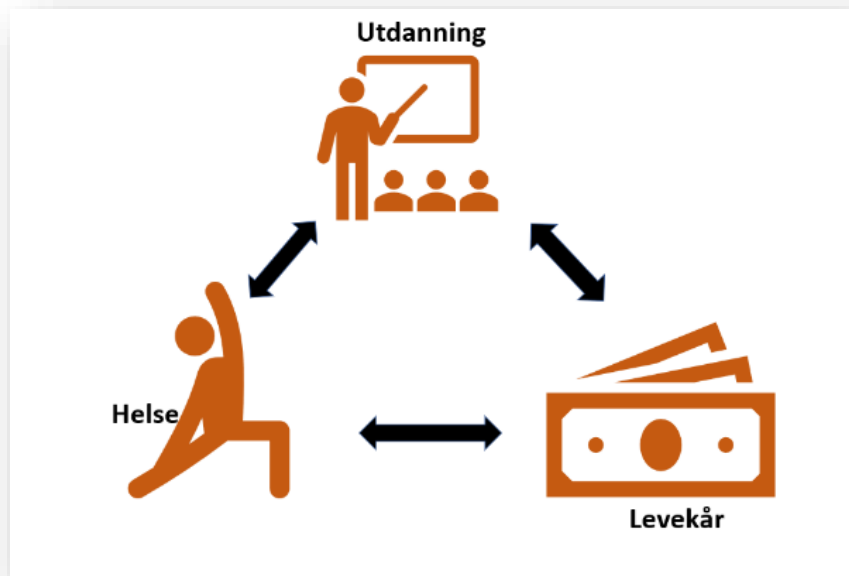
Levekår går i noen grad i arv, til tross for at velferdssamfunnet legger til rette for likere muligheter for alle. Barn som vokser opp i husholdninger med vedvarende lavinntekt og i husholdninger uten voksne med yrkestilknytning, har forhøyet sannsynlighet for selv å ha lave inntekter og andre levekårsutfordringer som voksne. Slike sammenhenger understreker betydningen av tidlig innsats i barnehage og skole og andre tiltak som helsestasjoner, foreldrestøtte og inntektsstøtte, som kan bidra til et bedre startpunkt i livet.

God kompetansepolitikk starter i barneårene. I tidlig barndom er trygghet, omsorg og samspill med foreldre og barnehageansatte avgjørende for utvikling og læring. I et fordelingsperspektiv trenger vi tidlig innsats for å gi alle mest mulig like, reelle muligheter. Dette er særlig viktig for barna som kommer fra de minst ressurssterke hjemmene.

Vi må prioritere gode helsestasjoner, foreldrestøtte og annen støtte til småbarnsfamilier, i tillegg til tidlig innsats i barnehage og skole. Det er godt dokumentert at et godt pedagogisk tilbud før skolestart virker positivt inn på læring og utvikling senere i skoleløpet, og at dette særlig gjelder vanskeligstilte barn. Integrering og inkludering av familier med utenlandsfødte må også planfestes. Systematisk arbeid med folkehelsen blir viktig.

Fullført videregående opplæring er viktig for varig tilknytning til arbeidsmarkedet. Sysselsettingsgapet mellom de med videregående opplæring og de uten, har økt i Norge. Vi legger til grunn at fullført VGS blir et viktig tema i samfunnsdelen.

En annen side ved plantemaet kompetanse er kommunens behov for å rekruttere kompetanse til tjenestene, ikke minst til vekstområdet eldreomsorg. Den tredje siden ved kompetanse er næringslivets og bedriftenes behov for å rekruttere kompetente medarbeidere.

Syssetting og næringsutvikling bygger på utdanning og innhenting av kompetent arbeidskraft (...). Frafallet i videregående utdanning i Nordland og andre regioner er høyest innen yrkesfag. Tilgangen på tilstrekkelig med lærlingeplasser har vist seg å bidra positivt til gjennomføring av yrkesfaglige studer. Frafallet i videregående skole knytter seg til foreldres utdanningsnivå og har slik en selv-forsterkende effekt. Frafallet er over dobbelt så høyt blant de som har foreldre med grunnskole som høyeste utdanning, sammenliknet med de som har foreldre med utdannelse på universitets- eller høgskolenivå.

Sitat fra Fylkeskommunal planstrategi, kunnskapsgrunlaget

Boligutvikling som flaskehals for rekruttering av stabil arbeidskraft

Samfunnsdelen skal omfatte både en sosial boligpolitikk og tiltak for å kunne tilby tilflyttere attraktive boliger. Boligpolitikken skal også sees i sammenheng med klimautviklingen, stedsutvikling og ikke minst markedet. Vi forventer at eldre personer i noen grad vil etterspørre lettstelte leiligheter nært tjenestene, handel, transport og sosiale arenaer.

I planarbeid som gjelder boligutvikling må vi evne å se boligbehov i sammenheng med markedet, både fra utbyggerperspektivet og fra boligkjøpers og leietakers sider. Samarbeid mellom kommune og næringsliv har i andre kommuner utløst utviklinger som ikke ville funnet sted i et boligmarked basert på forretningsmessige premisser alene.

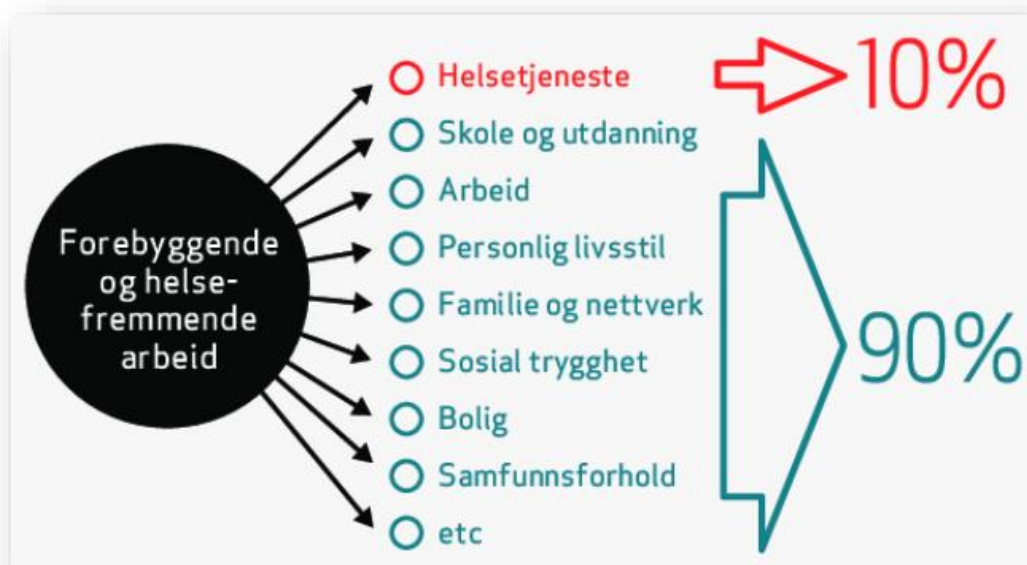
Vi skal også undersøke muligheter med småhus og andre mer eksperimentelle boformer som er lite representert hos oss i dag. Mer klimavennlige boliger, for eksempel heltrehus, kan være et av bidragene våre til de globale klimautfordringene.

Folkehelse

Sosial bærekraft og folkehelse handler om å fremme samfunnsutvikling som:

- Setter menneskelige behov i sentrum.
- Gir sosial rettferdighet og like livssjanser for alle.
- Legger til rette for at mennesker som bor i lokalsamfunnet, kan påvirke forhold i nærmiljøet og ellers i kommunen.
- Legger til rette for deltakelse og samarbeid.

Folkehelse er et sektorovergripende plantema, som vi ser i sammenheng med mange andre tema som oppvekst, levekår, miljø, stedsutvikling, kultur, idrett/mosjon, næring osv. Samfunnsdelen må omfatte målsettinger og tiltak som gjelder folkehelsen.

Figur: 90-10 regelen (Wildavsky, 1977) NOU 1998:18 Det er bruk for alle. Størstedelen av folkehelsearbeidet skjer utenfor helsetjenesten. Eksempelvis vil kommunens planlegging innen boligbygging, trafikk, skole og fritidstiltak ha stor betydning for folkehelsen.

Næringsutvikling og sysselsetting

Primærnæringene og matproduksjon forblir viktige for Vega kommune. Vi er åpne for mer oppdrett og nye oppdrettsformer, men disse må avstemmes med verdensarens krav.

«De siste 50 årene har landbruket vært en suksesshistorie uten sidestykke i Norge».

Victor D. Nordmann, leder av demografiutvalget (NOU 2020:15),

Tidligere statsråd, professor og rektor ved Norges handelshøyskole

Reiselivet har vært i en flott utvikling som vi skal satse videre på. Det er et hovedspor i næringsutviklingen, og bidrar til å gjøre oss mer kjent ute i verden. Bærekraftig og helhetlig besøksforvaltning skal være et hovedspor. Se også pkt 5.19.

Bevisst satsing – familieturisme. Foto: Kathrine Sjørgård.

Vi har forberedt oss på en søknad om en ny folkehøgskole. Vi er åpne for nye industriinitiativer, både på land og i sjøområdene. Vi skal videre sørge for at innbyggere som ønsker å etablere egne virksomheter, får den støtten de fortjener. Innovasjonstrang og entreprenørskap skal belønnes.

Næringsutvikling kan være som «å lete etter nåla i høystakken». Vi kan gjøre det enklere for oss selv ved å innsnevre kommunens fokus ved å benytte prinsippene i *smart spesialisering*, som også Nordland fylkeskommune legger til grunn. Vi skal fylle de tre rollene som NOU 2020:12 definerer for Næringspolitikk i første linje – kommunens tre roller:

- Forvaltningsrollen
- Tjenesteproduksjonsrollen
- Entreprenørrollen, med autonom, innovativ, risikovillig og proaktiv orientering.

Pendling og fjernarbeid med digitale løsninger er viktige muligheter. Arbeidsplasser som før bare var tilgjengelig i større steder, åpner seg som nye muligheter hos oss nå. Som kommune kan vi ta planmessige grep for å legge spesielt godt til rette for pendlere og fjernarbeidere. Vi vurderer en form for lokalt senter for fjernarbeid, pendlerkontor, fjernutdanning, oppstartsbedrifter og næringsutvikling.

Konklusjonen er at svak fødselsbalanse og et sentraliserende flyttemønster forklarer det aller meste av den svake befolkningsutviklingen i distriktskommunene. Arbeidsplassutviklingen i næringslivet i distriktskommunene forklarer bare en liten del av den svake befolkningsutviklingen. Det betyr at en distriktspolitikk som bare er innrettet mot næringslivet bare vil ha en begrenset effekt på et synkende folketall med påfølgende aldring i befolkningen i distriktskommunene.

NOU 2020:12 Næringslivets betydning for levende og bærekraftige lokalsamfunn

Naturmangfold og kulturlandskap – Vegas DNA

Naturen og kulturlandskapet har stor betydning for innbyggerne, næringslivet og kulturen hos oss. Kulturlandskapet på veldig mange av øyene er et resultat av generasjoner med landbruk og andre stedlige næringer som ederdunproduksjon. Både kulturlandskapet og naturen utenom er viktige fritidsarenaer – det er der vi styrker folkehelsen og «lader batteriene» våre. Reiselivet vårt bygger på naturen og kulturlandskapet, hvor menneskelig aktivitet og historie er en bærebjelke.

Representativt kulturlandskap. Foto: Øyvind Flatmo.

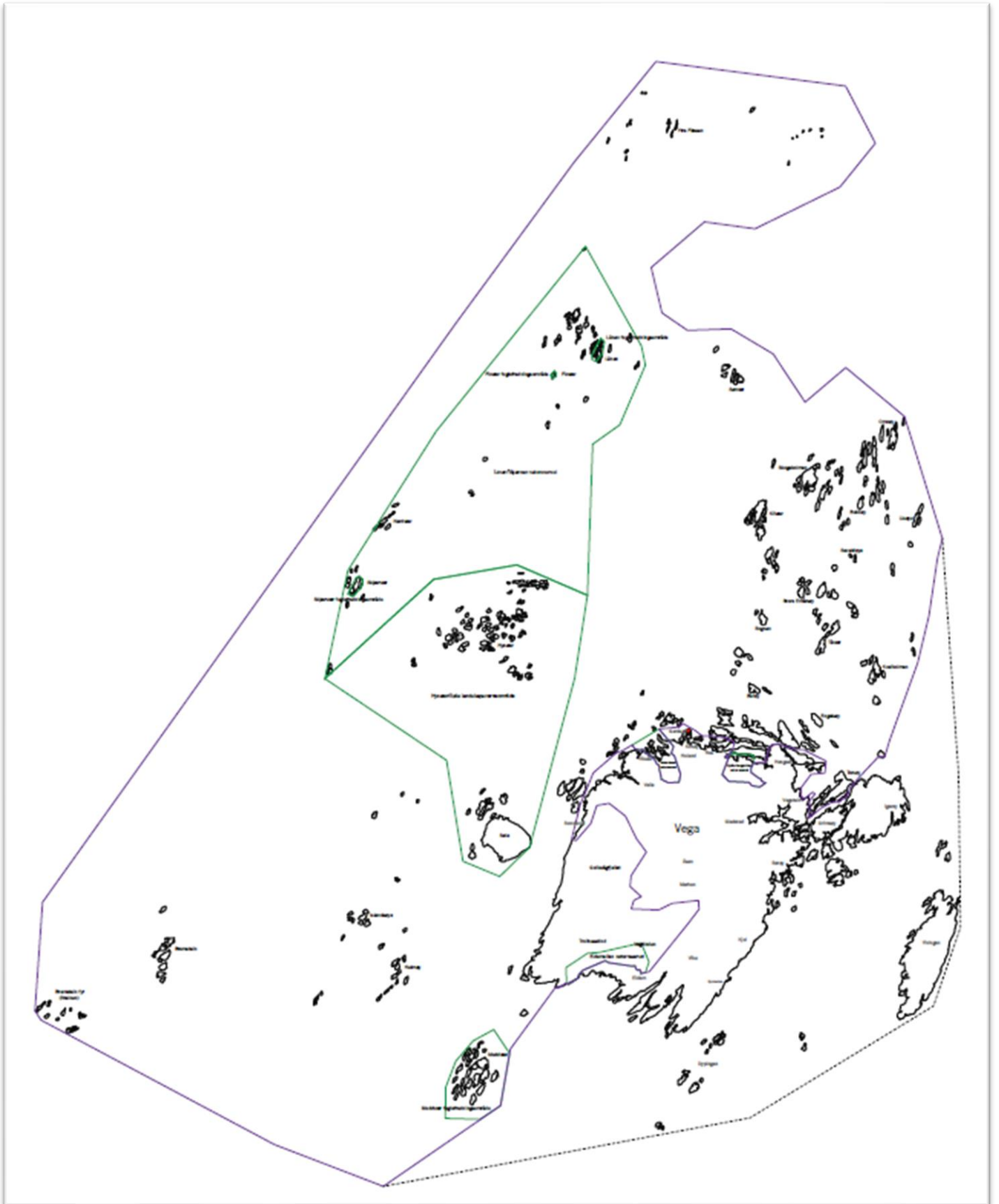
Vegaøyen verdensarvområde

Vegaøyen ble skrevet inn på UNESCOs liste over verdens natur- og kulturarv i 2004. Skjærgården vår ble det første norske kulturlandskapet som oppnådde en slik status. Verdensarvstatusen ble gitt til et landskap av øyer langs en ekstrem værhard kyst.

Unescos verdensarvkomité skriver i sin begrunnelse: *Vegaøyen viser hvordan generasjoner av fiskere og bønder gjennom de siste 1.500 år har opprettholdt en bærekraftig levemåte i et værhardt område nær Polarsirkelen, basert på den nå unike tradisjonen med ærfugldrift. Statusen er også en hyllest til kvinners bidrag til dunprosessen.*

Verdensarven er fulgt opp med etablering av Vega verdensarvsenter som er eid av Stiftelsen Vegaøyen verdensarv. Senteret åpnet i 2019, og hadde i 2021 over 40.000 besøkende. Senteret er avbildet på side 3. Verdensarvstatusen er en betydelig forpliktelse fordi de unike kvalitetene som er pekt på i begrunnelsen fra UNESCO, må bevares.

Kartet på neste side viser selve verdensarvområdet avgrenset med en lilla strek. Grønne markeringer omfatter naturvernreservater (4 stk), fuglefredningsområder (4 stk) og landskapsvernområde (1 stk). Den stiplede linjen i sørøst avgrenser buffersonen til verdensarven. Den dekker det meste av Vega øy og hele Ylvingen.

Kart fra www.verdensarvvega.no

Vannforvaltning

Nytt, pliktig vannforvaltningsprogram skal gjennomføres fram til 2027. Målet er å forbedre vannkvaliteten i prioriterte vassdrag / vannforekomster.

Klimaendringene

Planverket skal tilpasses klimaendringene ved at vi legger til rette for et samfunn med stadig lavere utslipp, og opprettholder naturens, skogens og kulturlandskapets evne til å binde CO₂.

Sitat fra Regional plan for klima og miljø - grønn omstilling i Nordland 2021-2030:

Fornybar energi er nøkkelen til bærekraftig vekst og nullutslipp på de fleste sektorer. Målet må være å redusere bruken av fossile energikilder som kull, olje og gass, og å øke vår produksjon av fornybar energi. Samtidig må energien brukes og produseres mer effektivt.

Grønn omstilling handler om å bruke ressurser effektivt ved bruk av sirkulærøkonomiske prinsipper, stoppe klimaendringene ved å redusere klimagassutslipp og legge til rette for en grønn og fornybar energiomlegging. I tillegg må vi tilpasse samfunnet til et endret klima og legge til rette for karbonlagring og fangst.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Planverket må bidra til fortsatt klimatilpasning. Naturfarer har en betydelig plass i helhetlig ROS. Ekstremvær og langvarig tørke er eksempler på klimarelaterte hendelser som samfunnet må være forberedt på å håndtere.

Klimatilpasning virker parallelt med andre mål for utviklingen av samfunnet og det er svært viktig at klimatilpasning sees i sammenheng med utslippsreduksjon. Utslippsreduksjon er den mest effektive måten å tilpasse seg på fordi det forhindrer at de mest alvorlige konsekvensene av klimaendringer skjer.

Erfaringene fra håndteringen av Covid-19 pandemien skal dokumenteres og legges til grunn for den fortsatte utviklingen av beredskapsplanen.

Stedsutvikling med bakgrunn i folks behov

Vi bor spredt på Vega, og har et nært forhold til stedene vi bor i.

Kommunen har ett geografisk, sentralt senter som fungerer som et knutepunkt. Potensial for fortetting, transportvennlig hverdag og kortreiste varer og tjenester, er først og fremst på Gladstad og i nært omkringliggende områder. Området egner seg spesielt godt for omsorgsboliger og infrastruktur knyttet til offentlige tjenester. Gladstad bør videreutvikles med «soner» for sosialisering, deltakelse, samhold og aktiviteter.

Stedsutvikling med særpreg

Ylvingens plassering nært Brønnøysund kan også videreutvikles til fordel for hele kommunen og innbyggerne på øya. Utvikling med flere boliger, infrastruktur for sosial aktivitet og en god ramme å bo og leve innenfor vil styrke attraktiviteten. Planer for næringsssatsing på øya underbygger behovet for å samfunnet på øya. Ylvingen er nært nok Brønnøysund til at det gjør en forskjell for noen dagpendlere.

Gunstige utgangspunkt for pendling

Personer som ønsker å bygge selv på Vega, ønsker seg noe sjønært, eventuelt med sjøutsikt. Vi ser disse behovene i kombinasjon med fortetting og videreutvikling rundt Rørøy og Igerøy, som er anløpsstedene for ferger og hurtigbåter.

Kommunal tjenesteutvikling, teknologi og innovasjon

Modernisering av tjenestene må fortsette. Kommunal sektor er i stadig utvikling, ikke minst grunnet økt bruk av digitale tjenester. Det handler om å gjøre tjenestene tilgjengelige for innbyggerne der de er, rask og ferdig dokumentert.

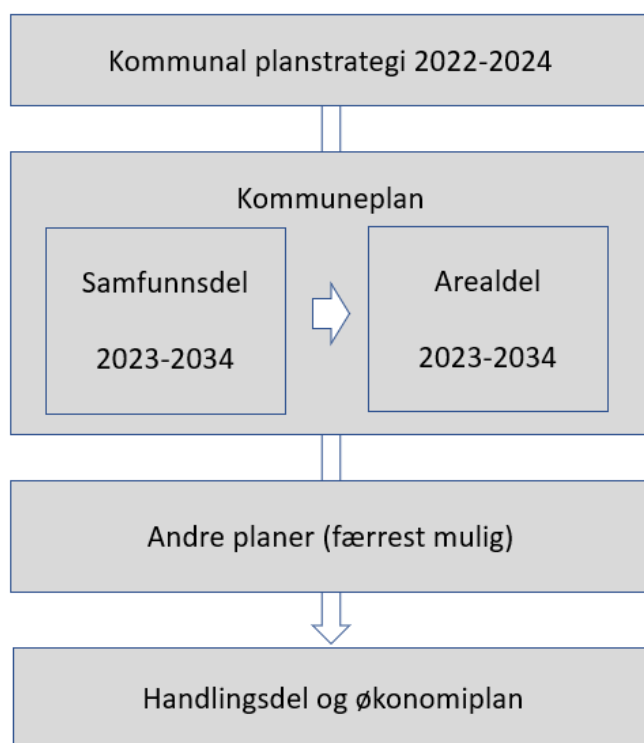
Oppvekstsektoren er nedadgående med hensyn til kvantitet, mens kvalitet blir stadig viktigere for å gjøre kommunen attraktiv for innflyttere. Innen omsorg må vi forvente en volumøkning, og sørge for at utviklingen går i retning av løsninger som er både sosial og økonomisk bærekraftige.

Den nye kommunelovens krav om internkontroll må etterkommes snarest mulig. Internkontroll skal være en integrert del av virksomhetsstyringen i administrasjonen.

9. Overordnet planstrategi for Vega kommune

Vi legger følgende til grunn for arbeidet med framtidens planstruktur i Vega:

- Planstrukturen skal være gjennomførbar for administrasjonen. Det innebærer færre, kortere og smartere planer.
- Samfunnsdelen utvikles slik at behovet for kommunedelplaner, temaplaner og strategier reduseres til et minimum.
- Kunnskapsgrunnlaget oppdateres hvert fjerde år, helst rett før kommunevalget.
- Plansamarbeid med andre kommuner.
- Høy grad av leselighet og oppslagsvennlige plandokumenter – for folk flest.
- Planmessig styring gjennom årlige vedtak om handlingsdel og økonomiplan (4-årig gyldighetsperiode).
- Gjennomgående struktur i planverket fra samfunnsdelen via handlingsdel og økonomiplan (HØP) til årsbudsjett og årsmelding.

Figuren over viser planstrukturen i stort. Pilen fra samfunnsdelen til arealdelen er i hovedsak arealstrategier som fastsettes i samfunnsdelen. Samfunnsdelen blir større og viktigere for planverket samlet, enn i mer tradisjonelle planstrategier med mange underordnede planer.

Overgangsutfordringer:

- Å forlate en tradisjonell planform til et mer kortfattet planverk.
- Første gangs oppbygging av alle kapitlene i samfunnsdelen.
- Kunnskapsgrunnlaget må innrettes med større bredde og dybde.
- Medvirkningen må favne bredt når samfunnsdelen skal høres i lokalsamfunnet.

Kapiteler for kommuneplanens samfunnsdel 2023 – 2034 vises på neste side. Hovedmål for samfunnsutviklingen utredes og forfattes først slik at kommunestyrets langsiktige mål, satsinger og høyeste prioriteter kommer tydelig fram. Øvrige kapiteler tilpasses slik at det dannes et naturlig grensesnitt mellom hovedmålene og andre plantema. Alle kapitlene i samfunnsdelen skal utvikles på en enkel og standardisert måte etter hovedregelen *slik vil vi ha det – slik skal vi gjøre det*.

Innledning

Hovedmål for
samfunnsutviklingen

Tekniske tjenester	Oppvekst	Helse, pleie og omsorg
Næringsutvikling og sysselsetting	Folkehelse	Verdensarv og kulturmiljøer
Steds- og boligutvikling	Naturmangfold, ressurser, energi og miljø	Kommunal drift og forvaltning
Anlegg og infrastruktur	Arealstrategier	Organisasjon, personal og kompetanse

Strukturen dekker alle relevante tema som det forventes planverk for.

- «Kommunal drift og forvaltning» skal dekke arkiv, dokumentasjon, administrative rutiner, ansattes representasjon og møterett, digitalisering, informasjon og service.
- «Folkehelse» skal dekke kultur, idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv, universell utforming samt integrering.

En kommunedelplan og en temaplan legges som planverk under kommuneplanen:

- KDP for samfunnssikkerhet, beredskap og alminnelig sikkerhet med helhetlig ROS og beredskapsplan (jmfør forskrift om kommunal beredskapsplikt).
- Temaplan (hovedplan) for vann og avløp.

Eksisterende planer av nyere dato, som planen for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv, samt strategisk plan om kompetanse og rekruttering, skal inkorporeres i den nye samfunnsdelen.

Vi skal knytte utvalgte bærekraftsmål til hvert enkelt kapittel i samfunnsdelen. Målene skal velges med bakgrunn i sammenfall med de ønskede utviklinger.

10. Framtidig planverk

Plan <i>Ansvarlig enhet</i>	Innhold – hvilke tema planen skal favne
Kommuneplanens samfunnsdel 2023-2034 <i>Kommunedirektørens stab</i>	Kommunestyret forventes å vedta en ny samfunnsdel i 2022, jamfør forrige kapittel.
Kommuneplanens arealdel 2024 – 2035 <i>Kommunedirektørens stab</i>	Rullering gjennomføres etter at ny samfunnsdel er vedtatt.
Kystplan Helgeland (KPH) <i>Kommunedirektørens stab</i>	Interkommunalt plansamarbeid. KPH er en kommunedelplan.
KDP for samfunnssikkerhet og beredskap <i>Kommunedirektørens stab</i>	Helhetlig ROS, beredskapsplan med handlingsplan, kommunalt kriseteam, smittevern, helseberedskap, trafikkisikkerhet, akutt forurensning og vannforsyningsberedskap. Beredskapsplaner for offentlige institusjoner. Kommunal sikkerhet (data, HMS, personvern, vold, trusler, trakassering, skadeforebygging og lignende). Samhandling med sikkerhets- og beredskapsmyndigheter. Grensesnitt mot planverket til Brønnøy brann og feiervesen.
Temaplan for vann og avløp <i>Teknisk, bolig og eiendom</i>	Ny plan, som erstatter dagens to planer for vann og avløp.

11. Planoppgaver 2022 – 2024

Planlegging 1. og 2. halvår 2022 - 2024	1/22	2/22	1/23	2/23	1/24	2/24
Kommuneplanens samfunnsdel						
Kommuneplanens arealdel, rullering						
KDP for samfunnssikkerhet og beredskap						
Temaplan for kulturminner og kulturmiljøer						
Kystplan Helgeland (KPH)						
KDP for energi og klima (interkommunalt)						
Planstrategi 2024 - 2027						

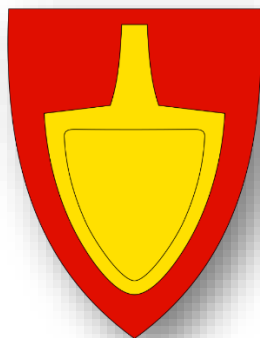
Kystsoneplanen, eller Kystplan Helgeland – Vega, er en kommunedelplan for sjøarealene. Den er ikke vedtatt. Etter tredje gangs høring ble den sendt til Kommunal- og distriktsdepartementet pga. innsigelse som kommunestyret ikke kunne imøtekomme. I følge Plan- og bygningsloven har ikke kommunestyret mulighet til å godkjenne/stadfeste en plan med innsigelser. Administrasjonen har jobbet med en tilleggsutredning etter at denne situasjonen oppstod. Rapport forventes å komme i løpet av våren 2022. Departementet avventer kommunens behandling av KPH/kommunedelplanen i forbindelse med denne rapporten.

Kommuneplanens arealdel vedtatt i 2010 er fortsatt gjelden for Vega kommune. Den gjelder både for land og sjøareal. Planen omfatter ikke hele sjøarealet.

12. Forslag til visjon, mål og satsinger 2022-2033

Hensikten med dette forslaget til målstruktur er å innlede til medvirkning i samfunnet om hovedmål og satsingsområder på et tidligst mulig stadium i prosessen for samfunnsdelen.

Vi har knyttet utvalgte FNs bærekraftsmål til de foreslåtte hovedmålene. Bærekraftsmålene er valgt ut fra at de dekker samme tema som hovedmålene og satsingsområdene.

Vega – stolt fortid – spennende framtid

Vega kommunes gjeldende visjon foreslås opprettholdt fordi den er like aktuell nå som da den første gang ble planfestet. Den er lett å huske og kommunisere, og godt innarbeidet i lokalsamfunnet.

Forslag til hovedmålstruktur. I prioritets rekkefølge:

Et fellestrekk ved alle hovedmålene er at de skal øke lokalsamfunnets attraktivitet. Vi skal holde på de innbyggerne vi har, legge til rette for hjemflytting og rekruttere nye vegværing.

Hovedmål 1-4	Begrunnelse
<p><i>Hovedmål 1:</i> Livskvalitet og høy trivsel for alle</p>	<p>Livskvalitet og trivsel er vesentlig for et attraktivt lokalsamfunn, og forventes å fremme tilflytting og bremse fraflytting.</p> <p>I framtiden skal vi arbeide grundigere og nærmere på innbyggerne og de potensielle innflytterne.</p> <p>Vi må skape noen x-faktorer i lokalsamfunnet vårt; herunder planfeste tilbud og politikk som fenger i de unge generasjonene.</p>
<p><i>Hovedmål 2:</i> God helse – hele livet</p>	<p>Utviklingen går i retning av flere eldre personer. Vi trenger bærekraftige løsninger for omsorg, som i enda større grad enn nå må være hjemmebasert og med bruk av ny velferdsteknologi.</p> <p>Løsningene må være økonomisk bærekraftige og klimavennlige ved at de fleste tjenestemottakerne bor noenlunde sentralt i kommunen, i tilpassede boliger.</p> <p>Rekruttering til tjenestene blir et høyt prioritert område, og vi må være forberedt på å reise lengre enn i dag for å finne de rette, varme hendene.</p>
<p><i>Hovedmål 3:</i> Økt næringsaktivitet og sysselsetting</p>	<p>Vi må utnytte de lokale ressursene til å skape nye arbeidsplasser. Det er naturlig å satse i de næringene vi allerede har gode forutsetninger, jamfør smart spesialisering. Samtidig; vi skal ha et blick for entreprenørskap samt nye næringer og nisjer.</p> <p>Muligheter for fjernarbeid, tilrettelagt gjennom lokalt kontorfellesskap, skal vurderes.</p>
<p><i>Hovedmål 4:</i> Vega i verden</p>	<p>Kommunisere og informere om Vega og kommunens attraktivitet.</p> <p>Konkurransen om folks oppmerksomhet er stor - vi ser i retning av nye medier og arenaer for å nå nye mulige tilflyttere.</p> <p>Oppsøkende virksomhet skal utnyttes bedre.</p>

Forslag til satsingsområder. I prioritert rekkefølge:

Satsingsområde 1-7	Innhold (stikkord)
<p>Styring og tjenester</p> <p><i>Underbygger alle hovedmålene.</i></p>	<p>Bedre planmessig styring.</p> <p>Styrket virksomhetskontroll og internkontroll.</p> <p>Økt grad av digitalisering av tjenester.</p>
<p>Sosialt lokalsamfunn</p> <p><i>Underbygger hovedmålene 1 og 2.</i></p>	<p>Nye, bedre og mer tilpassede møteplasser.</p> <p>Flere kommersielle møtesteder, spesielt for voksne.</p> <p>Frivilligheten skal støttes for å kunne ta en stor rolle.</p>
<p>Unge mennesker</p> <p><i>Underbygger alle hovedmålene.</i></p>	<p>Utgangspunktet er en oppdatert forståelse av unge menneskers behov, ønsker og drømmer.</p> <p>Oppveksttjenestene skal oppleves som meget god av de unge selv og foreldrene deres.</p> <p>Medvirkningen med barn og foreldre videreutvikles.</p>
<p>Boligutvikling</p> <p><i>Underbygger alle hovedmålene.</i></p>	<p>Boligbehovene skal sees i sammenheng med innbyggernes og tilflytternes behov.</p> <p>Nært samarbeid med næringslivet og Husbanken.</p> <p>Nye og mer innovative boligløsninger.</p>
<p>Økt næringsaktivitet og sysselsetting</p> <p><i>Underbygger hovedmålene 1, 3 og 4.</i></p>	<p>Smart spesialisering – satse der vi har gode forutsetninger.</p> <p>Støtte opp under entreprenørskap og innovasjoner.</p> <p>Næringsareal planfestet og klargjort.</p> <p>Næringsvennlig kommune.</p>

<p>Miljø og klima</p> <p><i>Underbygger alle hovedmålene.</i></p>	<p>Undersøke muligheter for klimavennlig energiproduksjon (bio, sol, vind), gjerne i sammenheng med sirkulær økonomi.</p> <p>Stedsutvikling med samordnede løsninger for arealbruk, boligutvikling, transport og tjenester.</p> <p>Ivareta grunnleggende forutsetninger for verdensarven.</p>
<p>Kommunikasjon og informasjon</p> <p><i>Underbygger alle hovedmålene.</i></p>	<p>Samhandling med og god informasjon til innbyggere, næringsliv samt lag og foreninger.</p> <p>Markedsføring av kommunen målrettet mot tilflyttergruppene.</p> <p>Rekruttering av arbeidskraft og tilflyttere fra utlandet.</p>

Gjennomgående perspektiver: Gjennomgående perspektiver er plantema som er viktige for hele planverket, men som ikke velges som målsetting eller prioritert satsingsområde.

Følgende plantema foreslås som gjennomgående perspektiver i kommuneplanen:

- *Innovasjon og nyteknning.* Planlegging og virksomhetsstyringen i kommunen skal preges av nytenkning på alle nivåer. Den utfordrende demografien vår tilsier at vi må forsøke nye og mer kreative løsninger for å styrke lokalsamfunnets bærekraft.
- *Samarbeid.* Vi skal samarbeide med nabokommuner, næringslivet, frivilligheten og andre myndigheter for å nå målene våre.
- *Kommunal økonomi.* Planverket skal utarbeides innenfor en realistisk og bærekraftig økonomisk ramme. Vi skal etablere en tydelig forbindelse mellom det overordnede planverket og handlingsdel/økonomiplan (HØP) for de fire kommende år. Økonomiske måltall er vedtatt.

13. Forslag til arealstrategi for Vega kommune

Generelt

Arealstrategiene er bindeleddet mellom samfunnsdelen og arealdelen i kommuneplanen. De angir hovedmål og prioriteringer for kommunens langsiktige arealbruk, og skal ligge til grunn for revisjon av kommuneplanens arealdel. Arealstrategiene skal ta hensyn til både næring, folkehelse, samferdsel, stedsutvikling, klima og miljø.

Kommuneplanens arealdel skal angi hovedtrekkene i arealdisponeringen og rammer og betingelser for hvilke nye tiltak og ny arealbruk som kan settes i verk, samt hvilke viktige hensyn som må ivaretas ved disponeringen av arealene (PBL § 11-5).

Kystsoneplanlegging i Vegas sjøområder gjennomføres som en del av Kystplan Helgeland 2018-2022 (KPH). KPH er en interkommunal kystsoneplan/kommunedelplan for kommunene Bindal, Sømna, Vega, Vevelstad, Herøy, Dønna, Leirfjord, Nesna, Træna, Lurøy og Rødøy.

For en øykommune som vår, er gode sammenhenger mellom arealbruken på land og til sjøs av stor betydning. Et annet særskilt hensyn er Vegaøyen Verdensarvområde.

Landskapmessig egenart

Vega kommune er et utpreget om ikke ekstremt øylandskap. Noen få øyer er så store at de har vært bebygde og bebodd. Mindre øyer og holmer utgjør cirka 6500 i tallet, og er særegent i internasjonal målestokk. Øyene Vega og Ylvingen er gjenstand for utvikling som bosteder.

Overordnede forhold

Arealregnskap skal nyttes som metode for å utrede kommuneplanens arealdel.

Kommunen skal ta hensyn til klimaendringer, risiko og sårbarhet i arealplanlegging og byggesaksbehandling. Det skal tas særlig hensyn til rådende naturfarer, samt eksisterende og fremtidige klimaendringer. Forhold knyttet til radon, kvikkleire, nedbør, flom, stormflo, ekstremvind og ulike typer skred er spesielt relevant i planlegging og byggesaksbehandling.

Vi skal legge til rette for tilflytting ved å tilby attraktive tomter og boligfelt. I tillegg skal vi legge til rette for næringsutvikling og nye arbeidsplasser. Kommunen skal legge til rette for økt verdiskapning innen turisme og lokalmat, og samtidig forvalte turismen og lokalmatproduksjon på en bærekraftig måte.

Primærnæringene og matproduksjon skal ha gode rammer. Kystsoneplanleggingen må ta hensyn til både tradisjonelt fiske, dagens oppdrett, nye oppdrettskonsepter, oppdrett av nye arter samt transport på sjøen. Det skal etableres gode sammenhenger mellom areal i fjorden, i strandsonen og i tilstøtende landareal for næring, transport og kultur.

Vern av natur, særskilte landskapsformer og kulturmiljøer gjøres gjeldende. Vannressursene i kommunen skal beskyttes i et langsiktig perspektiv. Det skal tas høyde for at vannbehovet kan komme til å øke. Vannkilder og beitedyrs naturlige vann skal beskyttes.

Vi skal etterstrebe samordning og helhetlige løsninger for boligutvikling, transport, grøntareal, kultur, handel, næring, offentlige tjenester og sosiale møteplasser. Arealbruken skal hensynta trafiksikkerhet ved at gående og syklende trafikanter får gode vilkår.

Boligutviklingen skal i stort følge to hovedspor. Nybyggere foretrekker sjønære tomter, eventuelt tomter med sjøutsikt og naturlig adgang til strandsoner. Boliger som forventes brukt av tjenestemottakere bør være på eller nært Gladstad. Vi tillater spredt boligbygging i forbindelse med landbruk.

Arealdelen skal i størst mulig grad sikre tilgjengelighet til lokale, kortreiste mineral- og råstoffressurser (pukk, grus, sand osv.).

Kommunesenteret

Ett, sterkt kommunesenter, som er attraktivt for tilflyttere, er en hovedstrategi for kommunens framtidige utvikling. Innbyggerne skal kunne få utført tjenester og få dekket daglige behov. De fleste offentlige tjenestene og det meste av handelen er lokalisert her. Tettstedet skal være en naturlig møteplass også for de som bor i nærheten av sentrum, tilreisende fra grendene samt turister.

I planarbeidet skal det legges til rette for attraktive møteplasser for opplevelser og aktiviteter, muligheter for flere leilighetsbygg skal undersøkes, og videre utvikling for næringer som naturlig hører hjemme i sentrum. Sentrumsnære arealer skal i minst mulig grad benyttes til plasskrevende formål som lager og lignende.

Beliggenhet nært Brønnøysund

Ylvingens gunstige beliggenhet nært Brønnøysund gjør øya attraktiv for bosetting. Vi skal legge til rette for tilvekst av nye boliger på øya.

Fritidsbebyggelse

Vega kommune skal være en fritidskommune som er attraktiv for investering i fritidsboliger. Vi stimulerer til hyttebygging i hytteområder/ fritidsområder i kommuneplanens arealdel (kjerneområder for fritidsbebyggelse).

Verdensarv

Planer og tiltak skal bidra til en bærekraftig forvaltning av verdensarven unike verdier (sustainable outstanding universal values).

Videreutvikling av boligeiendommer i LNF og sjønære eiendommer (100 metersonen)

Funksjonell strandsone legges til grunn for planleggingen av areal i 100-meters beltet fra sjø eller vassdrag. Befolkningen skal ha adgang til sjøen gjennom småbåthavner og ubebygde områder som sikrer muligheten for rekreasjon nært sjøen.

Kommuneplanens arealdel skal tilføres bestemmelser om at vanlige boliger, våningshus på gårdsbruk og fritidsboliger kan videreutvikles med enkle anlegg som terrasser, plattinger, garasje, skjåer, vedskjul, gapahuker, grillhytter og lignende i en avstand på inntil 20 meter fra hovedbygningens midte.

Bestemmelsene skal sikre likhet mellom mulighetene som råder i vanlige boligfelt og boliger i LNFR områder og sjønære områder.

14. Interessenter og metoder i medvirkningen

Tabellen viser interessenter og metoder for medvirkning. Vi benytter digitale metoder, for å forenkle dokumentasjon og sikre gjennomføringen selv om smittetrykket vedvarer.

Offentlig høring og ettersyn av kommuneplanens samfunnsdel vil bli sendt ut til offentlige instanser, næringslivet og nabokommunene. Invitasjon til å komme med innspill vil også bli annonsert på kommunens hjemmeside, sosiale medier etc.

Vi legger opp til flere møter for å diskutere innholdet i kommuneplanen. Vi skal høre grupper som næringsdrivende, lag og foreninger, ungdom, innvandrere, personer med funksjonsnedsettelse, seniorer og innflyttere. Det vil bli avholdt minst et ordinært folkemøte.

Vega kommune, Distriktssenteret og Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) digital undersøkelse om livskraftig lokalsamfunn skal behandles som en del av innbyggernes innspill til planverket.

Medvirkning for barn og unge skal skje gjennom ungdomsrådet, oppgaver i skolene og aktiviteter i barnehagene. Pedagoger, foreldrearbeidsutvalget (FAU) og foreldre inviteres til møter om oppvekst og unges foreldres situasjon. Barn og unges representant i plansaker vil være delaktig og bidra til at alle blir hørt i planprosessen.

«Har du hørt at vi kan uttale oss om samfunnsdelen?»

Foto: Liv Ask / Mathis Staale Mathisen.

Interessent/gruppe	Metode
Barn 0 - 6 år	Medvirkning gjennom tegning, samtalegrupper i barnehagen
Barn 1. – 7. klasse	Medvirkning gjennomføres som en del av skolearbeidet
Ungdomsskolebarna	Elevrådet inviteres til å uttale seg skriftlig Kveldsmøte med digitale hjelpemidler og pizzaservering Ungdomsrådet behandler utkast til planprogram og delplanen
VGS ungdommer	Kveldsmøte med muligheter for digital deltakelse Ungdomsrådet behandler utkast til planprogram og delplanen.
Folkevalgte	Kommunestyret som planmyndighet Politiske verksteder. Almennlig engasjement.
Foreldre	Medvirkningsmøter med foreldre og FAU
Kommunens ansatte og tillitsvalgte.	Medvirkningsmøte i regi av kommunedirektøren
Personer med funksjonsnedsettelse	Rådet for personer med funksjonsnedsettelse
Seniorer og eldre	Eldrerådet
Innvandrere og utenlandske tilflyttere	Eget møte
Statsforvalter i Nordland	Forventes å gi skriftlige høringsinnspill
Nordland fylkeskommune	Forventes å gi skriftlig høringsinnspill Møte i regionalt planforum
Statlige fagetater	Inviteres å gi skriftlige høringsinnspill
Nabokommuner	Inviteres å gi skriftlige høringsinnspill
Næringslivet	Inviteres til å gi eget skriftlig høringsinnspill
Frivilligheten, lag og foreninger	Egne medvirkningsmøter
Innbyggere flest	Inviteres til å gi skriftlige høringsinnspill og delta i medvirkningsmøter.
Media	Kan forventes å ta interesse i, og dekke planleggingen

15. Behov for utredninger for samfunnsdelen

Vega kommune skal utrede hvordan kommunikasjon og informasjon med mulige tilflyttere/tilbakeflyttere skal gjennomføres.

Vega kommune skal utrede hvilke av FNs bærekraftsmål som skal legges til grunn for de enkelte deler av samfunnsdelen.

16. Framdriftsplan, milepæler og medvirkning for samfunnsdelen

Måned 2022 - 2023	Jan	Feb	Mar	Apr	Mai	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Des	Jan 23	Feb 23	Mar 23
Aktivitet															
1. utkast planstrategi og planprogram utarbeidet															
Vedtak om oppstart av planlegging		24													
Gjennomgang statlig og regionalt planverk															
Offentlig høring og medvirkning															
Endelig vedtak planstrategi Godkjenne planprogram					19										
Utarbeide forslag til samfunnsdel															
Regionalt planforum		16													
Endelig planvedtak															

Formannskapet er planutvalg og styringsgruppe for planarbeidet. Kommunedirektør er ansvarlig for framdrift, utredninger og saksforberedelser.

Vedlegg A – Utdrag fra Plan og bygningsloven

Utdrag fra fellesbestemmelsene i PBL

Planlegging etter loven skal bidra til å samordne statlige, regionale og kommunale oppgaver og gi grunnlag for vedtak om bruk og vern av ressurser.

Planlegging og vedtak skal sikre åpenhet, forutsigbarhet og medvirkning for alle berørte interesser og myndigheter. Det skal legges vekt på langsiktige løsninger, og konsekvenser for miljø og samfunn skal beskrives.

Prinsippet om universell utforming skal ivaretas i planleggingen og kravene til det enkelte byggetiltak. Det samme gjelder hensynet til barn og unges oppvekstvilkår og estetisk utforming av omgivelsene.

Utdrag fra PBLs innledende bestemmelser

Oppgaver og hensyn i planlegging etter loven. Innenfor rammen av § 1-1 skal planer etter denne lov:

- a) sette mål for den fysiske, miljømessige, økonomiske, sosiale og kulturelle utviklingen i kommuner og regioner, avklare samfunnmessige behov og oppgaver, og angi hvordan oppgavene kan løses*
- b) sikre jordressursene, kvalitetene i landskapet og vern av verdifulle landskap og kulturmiljøer*
- c) sikre naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv*
- d) legge til rette for verdiskaping og næringsutvikling*
- e) legge til rette for god forming av bygde omgivelser, gode bomiljøer og gode oppvekst- og levekår i alle deler av landet*
- f) fremme befolkningens helse og motvirke sosiale helseforskjeller, samt bidra til å forebygge kriminalitet*
- g) ta klimahensyn gjennom reduksjon av klimagassutslipp og tilpasning til forventede klimaendringer, herunder gjennom løsninger for energiforsyning, areal og transport*
- h) fremme samfunnssikkerhet ved å forebygge risiko for tap av liv, skade på helse, miljø og viktig infrastruktur, materielle verdier mv.*
- i) legge til rette for helhetlig forvaltning av vannets kretsløp, med nødvendig infrastruktur.*

Planleggingen skal fremme helhet ved at sektorer, oppgaver og interesser i et område ses i sammenheng gjennom samordning og samarbeid om oppgaveløsning mellom sektormyndigheter og mellom statlige, regionale og kommunale organer, private organisasjoner og institusjoner, og allmennheten.

Planleggingen skal bygge på økonomiske og andre ressursmessige forutsetninger for gjennomføring og ikke være mer omfattende enn nødvendig.

Planer skal bidra til å gjennomføre internasjonale konvensjoner og avtaler innenfor lovens virkeområde.

Vedtatte planer skal være et felles grunnlag for kommunal, regional, statlig og privat virksomhet i planområdet.

Kommunestyret skal sørge for å etablere en særskilt ordning for å ivareta barn og unges interesser i planleggingen.

Sitat fra PBL §10-1 om kommunal planstrategi

Kommunestyret skal minst én gang i hver valgperiode, og senest innen ett år etter konstituering, utarbeide og vedta en kommunal planstrategi. Planstrategien bør omfatte en drøfting av kommunens strategiske valg knyttet til samfunnsutvikling, herunder langsiktig arealbruk, miljøutfordringer, sektorenes virksomhet og en vurdering av kommunens planbehov i valgperioden.

Kommunen skal i arbeidet med kommunal planstrategi innhente synspunkter fra statlige og regionale organer og nabokommuner. Kommunen bør også legge opp til bred medvirkning og allmenn debatt som grunnlag for behandlingen. Forslag til vedtak i kommunestyret skal gjøres offentlig minst 30 dager før kommunestyrets behandling.

Ved behandlingen skal kommunestyret ta stilling til om gjeldende kommuneplan eller deler av denne skal revideres, eller om planen skal videreføres uten endringer. Kommunestyret kan herunder ta stilling til om det er behov for å igangsette arbeid med nye arealplaner i valgperioden, eller om gjeldende planer bør revideres eller oppheves.

Utarbeiding og behandling av kommunal planstrategi kan slås sammen med og være del av oppstart av arbeidet med kommuneplanen, jf. kapittel 11.

Utdrag fra PBL §11 om kommuneplan

Kommunen skal ha en samlet kommuneplan som omfatter samfunnsdel med handlingsdel og arealdel.

Kommuneplanen skal ivareta både kommunale, regionale og nasjonale mål, interesser og oppgaver, og bør omfatte alle viktige mål og oppgaver i kommunen. Den skal ta utgangspunkt i den kommunale planstrategien og legge retningslinjer og pålegg fra statlige og regionale myndigheter til grunn.

Det kan utarbeides kommunedelplan for bestemte områder, temaer eller virksomhetsområder.

Kommuneplanen skal ha en handlingsdel som angir hvordan planen skal følges opp de fire påfølgende år eller mer, og revideres årlig. Økonomiplanen etter kommuneloven § 44 kan inngå i handlingsdelen.

Utdrag fra §11 om samfunnsdelen

Kommuneplanens samfunnsdel skal ta stilling til langsiktige utfordringer, mål og strategier for kommunesamfunnet som helhet og kommunen som organisasjon. Den bør inneholde en beskrivelse og vurdering av alternative strategier for utviklingen i kommunen.

Kommuneplanens samfunnsdel skal være grunnlag for sektorenes planer og virksomhet i kommunen. Den skal gi retningslinjer for hvordan kommunens egne mål og strategier skal gjennomføres i kommunal virksomhet og ved medvirkning fra andre offentlige organer og private.

Kommuneplanens samfunnsdel skal legges til grunn for kommunens egen virksomhet og for statens og regionale myndigheters virksomhet i kommunen.

Kommuneplanens handlingsdel gir grunnlag for kommunens prioritering av ressurser, planleggings- og samarbeidsoppgaver og konkretiserer tiltakene innenfor kommunens økonomiske rammer.

Motiv fra Utværet Lånan. Foto fra Visit Helgeland.

Vedlegg B – Referansedokumenter

Lover, forskrifter og statlige planretningslinjer

- Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven)
- Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)
- Lov om folkehelsearbeid samt Forskrift om oversikt over folkehelsearbeidet
- Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m.
- Lov om likestilling og forbud mot diskriminering
- Lov om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret (Sivilbeskyttelsesloven), samt tilhørende Forskrift om kommunal beredskapsplikt
- Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven)
- Lov om kulturminner (kulturminneloven)
- Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere
- Lov om barnehager (barnehageloven)
- Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova)
- Lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven)
- Lov om havner og farvann (havne- og farvannsloven)
- Lov om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven)
- Lov om klimamål (klimaloven)
- Forskrift om rammer for vannforvaltningen
- Forskrift om oversikt over folkehelsearbeidet
- Forskrift om habilitering og rehabilitering, individuell plan og koordinator

Planretningslinjer og andre nasjonale føringer og rapporter:

- Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging (mai 2019)
- Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen
- Statlig planretningslinje for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning, samt tilhørende veileder (veileder i nettversjon på www.miljodirektoratet.no).
- Statlig planretningslinje for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging
- Rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planleggingen
- Leve hele livet - en kvalitetsreform for eldre (St. Meld. 15 (2017-2018))
- Natur for livet - Norsk handlingsplan for naturmangfold (St. Meld. 14 (2015-2016))
- Samhandlingsreformen (St. Meld. 47 (2008-2009))
- Klimatilpasning i Norge – (Meld. St. 33 (2012–2013))
- Folkehelsemeldingen – Gode liv i et trygt samfunn (St. Meld. 19 (2018-2019))
- Nasjonale mål - vann og helse, (Regjeringen 22. mai 2014)
- Nasjonal kompetansepolitisk strategi 2017-2021
- Alle trenger ut trygt hjem - Nasjonal strategi for boligsosialt arbeid (2021–2024)
- Kulturens kraft – Kulturpolitikk for fremtida (Meld. St. 8 (2018-2019))
- Distriktsmeldingene Bærekraftige byer og sterke distrikt, Meld. St. 18 (2016-2017) og Levende lokalsamfunn, Meld. St. 5 (2019-2020)
- Opplev Norge – unikt og eventyrlig, Meld. St. 19 (2016 – 2017).
- NOU 2020:15 Det handler om Norge (Demografiutvalget).
- Meld. St. 14 (2020 – 2021) Perspektivmeldingen 2021
- Meld. St. 13 (2018 – 2019) Muligheter for alle – Fordeling og sosial bærekraft
- Meld. St. 14 (2019 –2020) Kompetansereformen – Lære hele livet

Regionale føringer og rapporter (foreløpig liste):

- Et bærekraftig Nordland - Planstrategi for samarbeid og grønn omstilling 2021-2024
- Fylkesplan for Nordland 2013 – 2025 Regional plan
- Regional plan for klima og miljø - Grønn omstilling i Nordland

Relevante veiledere:

- T-1494 Kommunal planstrategi
- T-1492 Kommuneplanprosessen, Miljøverndepartementet
- H-2481 B Kommuneplanens arealdel (veileder) Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2021)
- H-2302 B Medvirkning i planlegging, Kommunal- og moderniseringsdepartementet
- Planlegging i sjøområdene (veileder), Kommunal- og moderniseringsdepartementet
- Lover og retningslinjer for planlegging og ressursutnytting i kystnære områder (H-6/18)
- Barn og unge i plan og byggesak, Kommunal- og moderniseringsdepartementet 2020.
- Håndbok i aldersvennlig lokalsamfunn (2020)
- Plan for friluftslivet ferdselsårer, M-1292 Miljødirektoratet
- IS-2110 God oversikt – en forutsetning for god folkehelse
- Nasjonale føringer for arbeidet med oppdatering av de regionale vannforvaltningsplanene (2019), Klima og miljødepartementet
- Klimahjelperen, DSB
- Kartlegging og verdsetting av friluftsområder, M98-2013, Miljødirektoratet 2013
- Tillit, KS folkevalgtprogram 2019-2023. Kapittel 7 Samfunnsplanlegging.
- Kulturminner og verdiskapning i Nord-Norge, Norsk institutt for kulturminneforskning
- Suksessrike distriktskommuner anno 2018, Telemarksforskning TF-rapport nr. 442.
- Utredning om små kommuner (Telemarksforskning, 2019).
- Tiltak for å stimulere til økt innovasjon og utvikling i små distriktskommuner TF-549/2020
- Hvorfor vokser steder? (Knut Vareide, 2018).
- Håndbok i aldersvennlig lokalsamfunn (KS, 2020).
- Den handlekraftige kommunen – KS, Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) og Norske arkitekters landsforbund

Vedlegg C – Oppsummering etter politisk verksted

Pessimisme – Vega i 2034	Sysselsetting
<ul style="list-style-type: none"> • Vi har ikke klart å ansette kompetanse-arbeidskraft av flere årsaker (regional konkurranse, omdømme og ingen fagmiljø). • Vi har ikke fått til attraktive boliger av flere årsaker (rammebetingelser / strandsone etc.). Ungdom har fortsatt ikke mulighet til å prøvebo. • Dårlige offentlige tjenester som følge av de to første punktene <ul style="list-style-type: none"> ○ Vi kan ikke lengre serve primærnæringene • Ungdommen drar • For lite lokalt / regionalt / nasjonalt samarbeid • Ingen fritidstilbud eller andre tilbud for unge og voksne – lav aktivitet i lag og foreninger • Ingen risikokapital i prosjekter, svakt marked, gir ikke avkastning på investert kapital • Bærebjelkebedrifter er konkurs • Vega har et dårlig omdømme, vi har ikke tenkt nytt eller annerledes, vi løfter ikke blikket • Ingen gode arenaer for diskusjoner i samfunnet <ul style="list-style-type: none"> ○ Diskusjoner på individnivå ikke på tjenestenivå ○ Stor uenighet blant folk om prioritering av kommunale oppgaver • Alt er feilprioritert, så kommer staten og verner resten • Landskapet er overgrodd og reiselivet taper på dette / naturverdier er mistet, verdensarvstatus er mistet • Kommunesammenslåing – Vega blir lillebror • Ingen primærnæring (nedbygget pga nasjonale føringer, miljø, endrede spisevaner), ikke reiseliv, vi har mistet samferdsel og er ikke lengre en drivverdige kommune. • Politisk fallitt; Ingen tar politisk ansvar, saker blir ikke lagt frem, ingen stiller til valg – alt er over 	<ul style="list-style-type: none"> • Kontorfellesskap der man kan sitte og jobbe ute i verden, mulig å leie seg inn for en rimelig penge • Et kompetansesenter (gjerne i sammenheng med kontorfellesskapet) der man kan drive med innovasjon, IKT, velferdsteknologi, videokonsultasjoner, ungdom og lavterskelstudier. • Gjøre en mulighetsstudie: hvilken kompetanse / arbeidskraft har Vega behov for • Havet som mulighet: havbruk fiskeri, havneforhold, havkraft, generelt alle næringer knyttet til havet. Ifht havbruk: se til nabokommuner som har lyktes • Bruk: i den grønne tiden vi er inne i blir landbruk viktigere: bærekraftige småbruk • Kulturlandskap viktig ifht turisme • Vaskeri • Slakteri • Lokalmat • Digitale arbeidsplasser • Offentlig skole og helsevesen må bli mer robust. • Mer samarbeid med andre kommuner • Snakke opp arbeidsplasser opp at de skal bli attraktive • Velferdsteknologi – vi trenger ikke sykehjem • Fornybar energi • Kommunale arbeidsplasser endret ifht organisering for å skape attraktivitet • Folkehøgskole – naturbruk • Reiseliv og turisme – flere opplevelser, unike overnattinger • Sykkeldestinasjon • Tomter og boliger, man kan bo godt på Vega og samtidig pendle • Gode ferger og båtforbindelser: gode og trygge arbeidsplasser, inspirere ungdommen til å ta utdanning i den retningen • Kommunen pådriver for lokalt eierskap • I 2034: folk står i kø for å få bo på Vega • Varemerket Vega

Attraktivitet	Optimisme - Vega 2034
<ul style="list-style-type: none"> • Boliger / tomter for alle, leie / eie, muligheter for å kunne prøvebo på Vega • Kommunikasjon, gratis hele døgnet, flere avganger tilpasset pendlere, grønn kollektivtransport • Infrastruktur med ladestasjon og lav strømpris • Skole, barnehage, helse: <ul style="list-style-type: none"> ○ Heltidsstillinger ○ God lærerdekning ○ Gode trygge tjenester ○ Samarbeid på tvers ○ God på digitale tjenester ○ Trygg oppvekstkommune ○ Skolematordning • Godt vann, brannberedskap / brannvesen, gode vaktordninger • Beitebruk for ivaretagelse av kulturlandskap • Gode idrettsarenaer • Utvikling av arbeidsplasser • Kompetansesenter / kontorfellesskap • Tilskuddsordninger • Unge i fiskebåt • Lokalmatproduksjon i stor skala, lokal akevitt og proteinfabrikk • Selvforsynt med lokal mat • Unge under 18 i arbeid • Integreert skole i næringslivet • Utviklingsfond / katalysatorfond • Egne rekrutteringstiltak og alle er i jobb • Sykkeltier, folkets hus utvidet, mange fritidstilbud, god kulturskole med gode tilbud • Alpinanlegg • Skyline • Bygge ferdig Vegatrappa • Skatepark og klatrehall • Vann i bassenget hele året • God avfallshåndtering – vi har det reint • Aktivt idrettslag • God dialog med ungdommene • Stedsutvikling • Alle i jobb 	<ul style="list-style-type: none"> • Gangvei fra sykehjemmet til folkets hus som skal bygges ut • Alkoholservering på hjemmet • Fremst på havkraft • Spanskekysten på Korstadsjøen • Fornybar energi, havstrøm i Purka • Proteinfabrikk • Karbonfangst og hydrogenfangst • Tilrettelagte boliger • Ferietilbud for funksjonshemmede, • Trekkløype Kjelkedalen • Best på turisme i Helgeland • Asfalterte sykkelveier • Gourmetreiser til Ylvingen, Vega og Skogholmen • Godt utviklet kulturskole som samarbeider med andre • Aktivitetshus og kulturhus med mange aktiviteter som treffer mange • Nyrenovert samfunnshus med heis på scenen • Golfbane • Regionalt samarbeid om stedsutvikling • Trygge og strødde veier med gatelys så det er trygt å komme seg frem • Kjempegod folkehelse • Skole og barnehage er godt vedlikeholdt • Skolen best i Norge på resultat og trivsel • Elever velger yrker som gjør at de blir boende • Gratis varmmat / skolematordning • Miljøterapeuter i skolen • Mange avreiser kollektivtrafikk • Sundsvoll er ferdigstilt med gode campingfasiliteter • Stor satsning på lokalmat – hav og land • Bærekraftig havbruk • Godt utviklet hjemmesykepleie slik at man kan bo hjemme lengre • Folkehøgskolen er en suksess • Enorm dugnadsånd • Engasjerte folk som starter opp nye bedrifter • Generasjonsskifte i kommunen – ungdommen flytter tilbake • Frivilligheten blomstrer

● FIRE UTFORDRINGER SOM LOKAL SAMFUNNSUTVIKLING MÅ HÅNDBERE

1. Endret befolkningssammensetning og folkehelseutfordringer
2. Klimaendringer og det grønne skiftet
3. Omstilling i næringslivet, nye kompetansebehov og livslang læring
4. Lokale sentrumsområder tappes for handel og aktivitet

● TI BUD FOR Å GJØRE STEDET ATTRAKTIVT

1. Styrk sentrums- og tettstedsutviklingen
2. Begrens bilbasert handel og kontorarbeidsplasser utenfor sentrum
3. Stimuler byliv gjennom møteplasser og aktiviteter
4. Sambruk i sentrum
5. Prioriter gange, sykkel og kollektivakser
6. Planlegg for en aktiv fysisk og sosial hverdag for alle
7. Vær en garantist for bomiljøkvalitet og bokvalitet
8. Sikre blågrønne elementer og trygge boområder
9. Bygg opp under stedsegen identitet
10. Mangfold i boligmarkedet

● SEKS VIRKEMIDDLER FOR Å FÅ DET TIL

1. Regionalt samarbeid, uansett størrelse, i vekst eller stagnasjon
2. Gi retning til utviklingen
3. Være garantist for kvalitet i by- og tettstedsmiljø, bomiljø og bolig
4. Ha god administrativ kompetanse og kapasitet
5. Være med på å påvirke boligbyggingen
6. Ha en god rollefordeling mellom kommune, utbyggere og befolkning